

WMK

vijesti
muzealaca i
konzervatora

2016

70 godina Hrvatskoga
muzejskog društva

vijesti muzealaca i konzervatora
2016

tema broja – 70 godina Hrvatskoga muzejskog društva

Izdavač Hrvatsko muzejsko društvo

Sjedište redakcije

Gliptoteka HAZU, Medvedgradska 2, 10000 Zagreb / tel.: 01 4686 056 / e-mail: Irdepolo@hazu.hr

Za izdavača Vlasta Krklec

Urednica Lida Roje Depolo

Pomoćnica urednice Silvija Brkić Midžić

Redakcija Silvija Brkić Midžić, Vedrana Gjukić-Bender, Markita Franulić, Željka Jelavić, Željka Kolveshi, Dubravka Osrečki Jakelić, Lida Roje Depolo

Lektura i korektura Silvija Brkić Midžić

Grafičko oblikovanje i priprema za tisak Studio Rašić

Tisak Tiskara Zelina d.o.o.

Naklada 535 primjeraka / copies

ISSN 1331-2448

Tiskanje dovršeno svibanj / May 2017.

Tisak časopisa financijski podržali Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport Grada Zagreba

Prvi broj Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske izašao je u Zagrebu travnja 1952. godine

Fotografija na ovitku: Plenum saveza muzejsko-konzervatorskih radnika održan u Osijeku 1958. Foto: Zvonimir Mikas, dokumentacija MUO

Autori u ovom broju

Milvana Arko-Pijevac
muzejska savjetnica
Prirodoslovni muzej Rijeka

Renata Brezinščak
muzejska pedagoginja savjetnica
Hrvatski prirodoslovni muzej, Zagreb

Silvija Brkić Midžić
upraviteljica
Hrvatski muzej medicine i farmacije HAZU, Zagreb

Tatjana Brlek
voditeljica
Muzej „Staro selo“ Kumrovec

Jelena Hotko
viša muzejska pedagoginja
Hrvatski povijesni muzej, Zagreb

Nikolina Hrust
dokumentaristica
Umjetnički paviljon u Zagrebu

Zrinka Jelčić
kustosica
Muzej grada Zagreba

mr. sc. Vlasta Krklec
muzejska savjetnica
Muzej krapinskih neandertalaca, Krapina

Borut Kružić
viši dokumentarist
Prirodoslovni muzej Rijeka

Slađana Latinović
restauratorica
Arheološki muzej u Zagrebu

Vesna Leiner
viša muzejska pedagoginja
Muzej grada Zagreba

mr. sc. Dubravka Osrečki Jakelić
muzejska savjetnica
Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

mr. art. Mirta Pavić
viša konzervatorica-restauratorica
Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb

mr. sc. Snježana Radovanlija Mileusnić
knjižničarska savjetnica
Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

Lida Roje Depolo
muzejska savjetnica
Gliptoteka HAZU, Zagreb

prof. dr. sc. Mirna Willer
Odjel za informacijske znanosti
Sveučilišta u Zadru

sadržaj

Tema broja – 70 godina Hrvatskoga muzejskog društva

Dubravka Osrečki Jakelić U povodu sedamdesete godišnjice strukovnog organiziranja i djelovanja hrvatskih muzealaca	8
Milvana Arko-Pijevac Hrvatsko muzejsko društvo u mandatnom razdoblju 2012. – 2016.	16
Silvija Brkić Midžić Izdavačka djelatnost Hrvatskoga muzejskog društva	24
Snježana Radovanlija Mileusnić Bibliografija izdanja Hrvatskoga muzejskog društva	26
Lida Roje Depolo Vijesti muzealaca i konzervatora 1952. – 2016.	34
Renata Brezinščak, Vesna Leiner Djelovanje Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju HMD-a	38
Jelena Hotko 9. skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem	47
Jelena Hotko 21. EMA - Edukativna muzejska akcija <i>Klik na kulturni krajolik</i>	53
Mirta Pavić Sekcija restauratora i preparatora Hrvatskoga muzejskog društva	56
Borut Kružić Sekcija za dokumentaciju Hrvatskoga muzejskog društva	60
Mirna Willer Dvadeset godina seminara <i>Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture: 1997. – 2016.</i>	62
Nikolina Hrust 20. seminar <i>Arhivi, knjižnice, muzeji, Poreč, 23. – 26. studenoga 2016.</i>	67
Sladana Latinović Nagrade Hrvatskoga muzejskog društva za 2015. godinu	70

Stručni prilozi

Katarina Ivanišin Kardum Punom parom	82
Kristina Kalanj Muzejsko knjižničarstvo u Tehničkom muzeju <i>Nikola Tesla</i>	85
Zrinka Jelčić Izložba <i>Rudolf Matz – veliki opus vedrine</i>	89
Silvija Brkić Midžić Prva izložba Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU	92
Mirta Pavić Osvrt na bijenalnu konferenciju Međunarodnog instituta za restauriranje povijesnih i umjetničkih djela (IIC) <i>Spasimo sadašnjost: pomicanje granica radi konzervacije i restauracije suvremene umjetnosti</i>	94
IN MEMORIAM	
Vlasta Krklec Ana Töpfer	97
Tatjana Brlek Branka Šprem Lovrić	99

Tema broja – 70 godina Hrvatskoga muzejskog društva

Dubravka Osrečki Jakelić
**U povodu sedamdesete godišnjice strukovnog
organiziranja i djelovanja hrvatskih muzealaca**

Milvana Arko-Pijevac
Hrvatsko muzejsko društvo u mandatnom razdoblju 2012. – 2016.

Silvija Brkić Midžić
Izdavačka djelatnost Hrvatskoga muzejskog društva

Snježana Radovanlija Mileusnić
Bibliografija izdanja Hrvatskoga muzejskog društva

Lida Roje Depolo
**Vijesti muzealaca i konzervatora
1952. – 2016.**

Renata Brezinščak, Vesna Leiner
Djelovanje Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju HMD-a

Jelena Hotko
9. skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem

Jelena Hotko
21. EMA - Edukativna muzejska akcija *Klik na kulturni krajolik*

Mirta Pavić
Sekcija restauratora i preparatora Hrvatskoga muzejskog društva

Borut Kružić
Sekcija za dokumentaciju

Mirna Willer
**Dvadeset godina seminara *Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u
okruženju globalne informacijske infrastrukture: 1997. – 2016.***

Nikolina Hrust
20. seminar *Arhivi, knjižnice, muzeji*, Poreč, 23. – 26. studenog 2016.

Sladana Latinović
Nagrade Hrvatskoga muzejskog društva za 2015. godinu

U povodu sedamdesete godišnjice strukovnog organiziranja i djelovanja hrvatskih muzealaca

Godišnjice često uz svečane sadržaje donose i spoznaju o nedovoljnoj sačuvanosti izvora i podataka o događaju koji slavimo. U pripremi teksta u povodu 70. godišnjice djelovanja Hrvatskoga muzejskog društva (1946. – 2016.) suočili smo se s manjkavošću arhivske građe o početcima djelovanja naše strukovne udruge.

Zvuči pomalo nevjerojatno: mi, muzealci, u sakupljanju i čuvanju raznorodnih predmeta prirodne i kulturne baštine propustili smo, čini se, sačuvati cjelovitu arhivu o početcima našega Društva. Nadoknadu za izvorne arhivske dokumente o povijesti Hrvatskoga muzejskog društva pronalazimo u časopisu *Vijesti muzealaca i konzervatora* Hrvatskoga muzejskog društva, odnosno njegovih povijesnih inačica, a koji pod naslovom *Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NRH* započinje izlaziti travnju 1952. godine.

Povodom obilježavanja 40. obljetnice Saveza društva muzejskih radnika SR Hrvatske, 1946. – 1986., provedena su prva sustavna istraživanja i objavljeni su tekstovi o povijesti i djelovanju stručnih muzejskih udruga u Hrvatskoj s referencama na izvornu arhivsku građu.¹ Zahvaljujući stručnom zalaganju kolega Milana Kruheka i Damjana Lapajnea i objavi njihovih stručnih radova, danas raspoložemo faktografskim podatcima o početcima organiziranog strukovnog djelovanja hrvatskih muzealaca. Sadašnje, nažalost nepotpuno stanje arhive Društva ovim tekstovima daje dodatan značaj, sadržajnu vrijednost izvornog dokumenta.

Pozivajući se na arhivsku građu², Kruhek navodi podatak o inicijativi tadašnjeg Ministarstva

prosvjete RH i dijela zagrebačkih muzealaca za osnivanjem *Društva službenika i suradnika muzeja i galerija i konzervatorskih zavoda – Museion* na području i Hrvatske iz siječnja 1946. godine. U prostorijama Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu 15. veljače 1946. održana je inicijalna skupština, a 19. veljače poslana su Pravila Društva na odobrenje Javnom tužilaštvu u Zagrebu. Kao cilj osnivanja Društva navodi se stručno i naučno usavršavanje muzejskih, galerijskih i konzervatorskih radnika i organizacijsko djelovanje u svrhu stvaranja što većeg broja članova te onovremena nezaobilazna odrednica *kulturna izgradnja naših naroda*. Na temelju dostavljenih Pravila Ministarstvo unutarnjih poslova NR Hrvatske svojom Odlukom od 9. travnja 1946. odobrava osnivanje i rad Društva službenika i suradnika muzeja i galerija i konzervatorskih zavoda Museion u Narodnoj republici Hrvatskoj. U pravnom određenju stoga je 9. travnja 1946. datum osnivanja našega Društva. Osnivačka Skupština održana je 28. lipnja 1946. u prostorijama kule Kamenita vrata koje je Grad Zagreb dodijelio Društvu na korištenje. Za prvog predsjednika izabran je Viktor Hoffiller³. Programi rada Društva prvenstveno su bili usmjereni na teme vezane za stručnu muzejsku problematiku: obradu muzejske građe te oblike djelovanja muzeja, a ostvarivani su kroz stručna predavanja, tečajeve i putovanja. Ljubo Karaman izabran je za predsjednika Društva 19. prosinca 1947. i na toj funkciji ostaje do 1949., kada ga nasljeđuje Marijana Gušić. Tijekom sljedećih godina, uz nastavak održavanja stručnih skupova, organizirani su seminari za školske nastavnike i turističke vodiče po muzejima. No, aktivnosti Društva prvenstveno su usmjerene na pripreme izdavanja glasila Društva – stručnoga muzejskog časopisa, koji pod nazivom *Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NRH* započinje izlaziti u travnju 1952. godine. Njegovo uređivanje povjereno je Sekciji za propagandu muzeja i konzervatorskih zavoda, a za urednicu je izabrana Lelja Dobronić. Kroz tekstove objavljene u *Vijestima* možemo sustavno

1/ Kruhek, Milan. Savez društava muzejskih radnika SR Hrvatske. Povijesni pregled uz 40. obljetnicu Saveza muzejskih društava Hrvatske. // *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, Zagreb, 1987., broj 1/2, str. 4-14; Lapajnea, Damjan. O savezu ... // *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, Zagreb, 1987., broj 1/2, str. 15.

2/ Milan Kruhek u citiranom tekstu navodi podatak da je arhivska građa o osnivanju Društva pohranjena u Muzejskom dokumentacijskom centru u Zagrebu. Prilikom pripreme ovog teksta zatražila sam od MDC- a uvid u navedenu građu, nažalost predočen mi je samo dio arhive Društva iz 1967. godine. Prema informacijama od strane stručnog osoblja, u MDC-u se ne nalaze dijelovi arhive koju spominje Milan Kruhek.

3/ Arheolog i muzealac (Vinkovci, 19. II. 1877. – Zagreb, 17. I. 1954). Studij arheologije, numizmatike, epigrafike i prapovijesti završio je 1900. u Beču. Od 1901. radio u Arheološkom muzeju u Zagrebu; 1924. – 1951. (s kraćim prekidom za vrijeme II. svjetskog rata) ravnatelj. Od 1921. predavao prapovijesnu i antičku provincijalnu arheologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

pratiti razvoj i djelovanje Hrvatskoga muzejskog društva od 1952. do danas. Već u prvom broju *Vijesti* (1952/1.)⁴ iznesena je koncepcija djelovanja Društva s naglašenim ciljem *sređivanja muzejskog stručnog sektora*. Također saznajemo da je Društvo putem svoje Sekcije za pravna i organizaciona pitanja izradilo nacrt *Zakona o muzejskim ustanovama NR Hrvatske* i dostavilo ga Savjetu za prosvjetu, kulturu i nauku NRH, te *Uredbu o muzejsko konzervatorskoj struci*. Glavni zadatak *Sekcije za propagandu muzeja i konzervatorskih zavoda Društva* u 1952. godini bilo je omasovljenje planskog posjećivanja muzeja od strane škola. U cilju pojačanja muzejske propagande pred održavanje Zagrebačkog velesajma Društvo izdaje tiskane letke na tri strana jezika s popisom muzeja i galerija grada Zagreba. Posebna pozornost posvećuje se povećanju broja članova – uz zagrebačko sjedište osnivaju se podružnice u Splitu, Osijeku, Rijeci, Zadru – te povezivanju sa strukovnim muzejskim udrugama iz susjednih zemalja. Društvo redovito održava godišnje skupštine.

Navedeni podatci jasno ukazuju na to da već u početcima svojeg djelovanja Društvo muzejsko-konzervatorskih naučnih radnika NRH ima složenu organizaciju strukturu. Uz već spomenute sekcije za propagandu i za organizacijska i pravna pitanja, osnovane su i naučno-istraživačka sekcija i stručno-muzeološka, s ciljem unaprjeđenja i populariziranja muzejske djelatnosti. Prema Pravilima Društva svaki član imao je obvezu sudjelovanja u radu bar jedne sekcije. U ostvarenju kvalitetnih programa Društva neupitno je presudnu važnost imalo i sudjelovanje vodećih hrvatskih muzealaca u njegovu radu, poput Vladimira Tkalčića, izabranog za predsjednika, te članova Upravnog odbora Antuna Bauera, Branka Sučevića, Olge Klobučar, Ljube Karamana, Milana Kamana, Zdenka Vojnovića, Marcela Gorenca, Lelje Dobronić, Predraga Grdinića i Aleksandra Perca.⁵ Tijekom 1952. godine Društvo sudjeluje u radu *Savjeta za prosvjetu,*

nauku i kulturu NRH na sistematizaciji službenika muzejskih ustanova, a od 14. do 16. svibnja održano je savjetovanje muzejskih radnika na temu *Muzeji i odgoj*, organizirani su i društveni izleti, poput posjeta Samoboru i Gradskom muzeju.

Krajem 1952. osnovan je Savez muzejsko-konzervatorskih društava FNRJ, a za predsjednika je izabran Zdenko Vojnović, kustos Muzeja za umjetnost i obrt, Zagreb, i član Društva muzejsko-konzervatorskih naučnih radnika Hrvatske.

Na godišnjoj skupštini Društva održanoj 11. travnja 1953. donesena su nova Pravila⁶ Društva, prema kojima je promijenjen i naslov, odnosno iz njega je izostavljena riječ *naučnih*. Novi naslov glasi: Društvo muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske. Navedena promjena bila je u skladu sa službenom državnom politikom i „borbom za razvijanje socijalističke demokracije i razvijanja samoupravljanja“ te omasovljivanja članstva. Dodatno obrazloženje nužnosti promjena Pravila donosi i lipanjski broj *Vijesti* u tekstu⁷ Dragutina Šćukanca, tajnika, i Marcela Gorenca, novoizabranog predsjednika:

„Društvo dobiva sve istaknutiju ulogu u rješavanju problema muzejsko-konzervatorskog sektora. Da bi tu ulogu mogli izvršavati potpunije i s više autoriteta, kao predstavnik zaista svih muzejsko-konzervatorskih radnika naše Republike prije svega je potrebno povećati broj članova. (...) nije se posvećivala dovoljna pažnja pitanju povećanja broja članova. (...) Prema općoj ocijeni osnovni uzrok takvog stanja bila su stara pravila sa svojom podjelom članstva na dvije kategorije, prema kojima znatan broj muzejsko-konzervatorskih radnika nije mogao biti redovan član, a to je bez sumnje odbijalo mlade kolege da pristupi u naše Društvo. Prema novim pravilima ta zapreka je otklonjena i sada svi muzejsko-konzervatorski radnici upisom u Društvo postaju redoviti članovi, pa prema tome sada postoje svi uslovi, da naše Društvo obuhvati sve muzejsko-konzervatorske radnike Hrvatske.“

Pravilima je određena i teritorijalna rasprostranjenost Društva na cijelo područje Hrvatske.

4/ U *Vijestima Društva muzejsko-konzervatorskih naučnih radnika NRH*, 1952/1, navodi se podatak da je Društvo muzejsko-konzervatorskih naučnih radnika NRH „osnovano već 1945. godine kao prvo društvo te vrste u FNRJ“, no kasnija istraživanja upućuju na 1946. kao godinu osnutka. U Zagrebu je 1945. osnovano Zagrebačko muzealno društvo. Narodni list, 20. 7. 1945., br. 407.

5/ Izabrani na Glavnoj godišnjoj skupštini Društva održanoj u Zagrebu, 4. travnja 1952.

6/ *Pravila Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NRH*. // *Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske*, Zagreb, god. II, lipanj 1953., br. 3, str. 33.

7/ Dragutin Šćukanec i Marcel Gorenc: Podružnicama. // *Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske*, Zagreb, god. II, lipanj 1953., br. 3, str. 33.

2. kongres muzealaca -
Hrvatske, Zagreb, 2011.
Foto: Srećko Budek

U organizacijskom određenju Društvo djeluje po načelu podružnica, koje se mogu osnovati temeljem zahtjeva većine redovnih članova iz jednog mjesta ili područja uz suglasnost uprave društva. U području određivanja vrste mogućih oblika članstva, redovnim članom Društva mogao je postati svaki aktivni stručni muzejsko-konzervatorski radnik, a izvanrednim članom svatko tko se bavi muzejsko-konzervatorskom problematikom i svojim radom unaprijeđuje razvoj muzejsko-konzervatorske djelatnosti. Uz individualno, Pravila omogućuju i kolektivno članstvo, a kolektivnim članom mogla je postati svaka društvena organizacija sa željom podupiranja muzejsko-konzervatorske djelatnosti. Sudjelovanje kolektivnih članova u radu Društva određeno je po načelima delegatskog sustava. Rad Društva bio je organiziran, kao što se u Pravilima navodi, kroz *organe*: skupštinu, upravu i nadzorni odbor. Propisana su prava i obveze članova, oblici rada i odlučivanja u pojedinim tijelima te način stjecanja i raspoređivanja materijalnih sredstava Društva. Prema novim Pravilima izabrani su i novi članovi Uprave i Nadzornog odbora Društva⁸, o čemu obavijest donose *Vijesti*⁹. Iz istoga izvora saznajemo da je u Zagrebu 1953. osnovana Podružnica Zagreb, kojoj su uz

8/ Marcel Gorenc, predsjednik, članovi Uprave: Slavoljub Fulgosi, Krešimir Filić, Dragutin Šćukanec, Nevenka Prosen, Antun Bauer, Lejla Dobronić, Zdenko Vojnović, Ljubo Karaman, Fedor Moačanin, Jelka Ribarić, Ana Deanović, Boris Vižintin, Duško Kečkemet, Josip Korda, Mira Ilijanić, Mate Suić. Članovi Nadzornog odbora: Milan Kaman, Mihajlo Barbulović, Zdenka Munk, Ivica Sudnik i Mario Rossi.

9/ Iz Društva. // *Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske*, Zagreb, god. II, kolovoz 1953., br. 4, str. 50.

zagrebačke muzejske i konzervatorske radnike pristupili kolege iz muzeja u Karlovcu, Samoboru, Petrinji i Karlovcu. Pod vodstvom Zdenke Munk, koja vodi Društvo 1956. godine, potom Dragutina Šćukanca (1957.) i Marcela Gorenca (1958.) redovito su organizirani stručni muzejski skupovi, tzv. plenumi, a u suradnji sa Savezom muzejsko-konzervatorskih društava FNRJ¹⁰ započinje u Hrvatskoj organiziranje manifestacije *Tjedan muzeja i zaštite spomenika kulture i prirode* i *Nedjelja u muzeju*. Pokrenuta je i akcija evidentiranja građe za povijest muzeja, konzervatorskih i restauratorskih zavoda u Hrvatskoj s ciljem pripreme republičke izložbe. Osnovane su sekcije prema vrstama muzeja: Sekcija muzejskih radnika pomorskih muzeja, Sekcija muzeja narodne revolucije, Sekcija tehničko-znanstvenih muzeja, Prirodoslovna sekcija, Konzervatorske sekcije.

Na godišnjoj Skupštini održanoj 13. lipnja 1959. donesena je odluka o promjeni naziva Društva. Novi naslov glasi: Muzejsko društvo NR Hrvatske. Do izmjene naslova dolazi zbog promjene u organizacijskom obliku djelovanja Društva, odnosno formalnog izdvajanja i osnivanja strukovne udruge konzervatora 1959. godine.¹¹ Stručno glasilo, također izmijenjenog naslova, *Vijesti muzealaca i konzervatora* postaje zajedničko glasilo obju udruge. Na Skupštini je za predsjednika Društva izabran Stjepan Čanadija. U izvještaju sa Skupštine naveden je sljedeći podatak: „Skupština je održana uz živu pažnju kulturnih krugova Zagreba, jer su prisustvovali delegati društva arhivista i arhitekata, Udruženja primijenjene umjetnosti, i Povijesnog društva Hrvatske, te delegati svih Podružnica.“¹²

Zbog obveze usklađivanja rada Društva s novim zakonskim odredbama, 1960. ponovno dolazi i do promjene u titularu. Novi naziv glasi: Muzejsko društvo Hrvatske. Tijekom šezdesetih godina Društvo nastavlja s aktivnim sudjelovanjem u donošenju i provedbi odredbi vezanih za organiza-

10/ Federativna Narodna Republika Jugoslavija.

11/ Podružnica za NR Hrvatsku Društva konzervatora FNRJ osnovana je 1959. godine.

12/ Vejvoda, Vera. Godišnja Skupština Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske održana dne 13. VI 1959. // *Vijesti muzealaca i konzervatora NR Hrvatske*, Zagreb, god. VIII, broj 4, kolovoz 1959., str. 123.

ciju i djelovanje muzeja, nove oblike povezivanja muzeja s turizmom te izdavanjem časopisa.

Sljedeća organizacijska promjena u radu Društva ponovno je bila uvjetovana izmjenama u zakonskoj¹³ regulativi Hrvatske početkom sedamdesetih. Prema Zakonu o udruženjima građana prestaje djelovanje Hrvatskoga muzejskog društva kao republičkog društva s podružnicama. Sukladno novim zakonskim odredbama, dotadašnje Društvo pretvara se u Savez, a podružnice ostvaruju mogućnost organiziranja na principu samostalnih društava s mogućnošću saveznog udruživanja. Prema navodima Milana Kruheka i Damjana Lapajnea, Savez muzejskih društava Hrvatske djeluje od mjeseca veljače 1975.; od 1985. godine djeluje kao društvena organizacija, a predsjednik je Nikola Tvrković.

Savez muzejskih društava Hrvatske preuzeo je i nastavlja djelatnost Muzejskog društva Hrvatske: aktivno sudjeluje u povezivanju hrvatskih muzealaca i muzejskih društava, unaprjeđenju organizacije djelovanja muzeja i njihovih djelatnika, te izdaje časopis *Vijesti muzealaca i konzervatora*. Unutar programskih aktivnosti Saveza izuzetan doprinos i kvalitativnu novost u vrjednovanju i potvrđivanju važnosti hrvatskih muzealaca predstavlja odluka o osnivanju muzejske nagrade. Izvršni odbor Skupštine Saveza društava na svojoj sjednici održanoj 22. listopada 1985. donio je odluku o osnivanju Nagrade Pavao Ritter Vitezović. U proljeće 1986. objavljen je prvi *Raspis za dodjelu nagrada Pavao*

Ritter Vitezović, a na Svečanoj Skupštini Saveza¹⁴, održanoj u Zagrebu 19. prosinca 1986. u Povijesnom muzeju, nagrade su dodijeljene trima muzejskim ustanovama i dvadeset šestorici *dugogodišnjih i zaslužnih muzejskih radnika*. Od 2004. godine nagrada se dodjeljuje pod naslovom Nagrada Hrvatskog muzejskog društva.

Nakon uspostave Republike Hrvatske 1991. godine dolazi do raspuštanja Saveza muzejskih društava SR Hrvatske i osnivanja Hrvatskog muzejskog društva. Nakon početnog zanosa, u prvoj polovini devedesetih godina smanjuje se intenzitet programskih aktivnosti Hrvatskog muzejskog društva, a dolazi i do prekida u izdavanju *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*. Do obnove

~ Sudionici 2. kongresa muzealaca Hrvatske u obilasku Muzeja suvremene umjetnosti, Zagreb, 2011. Foto: Srećko Budek

~ Dodjela nagrada Hrvatskoga muzejskog društva, Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb 2011. Foto: Srećko Budek

^{14/} Na Skupštini je donesen i Pravilnik o dodjeljivanju nagrade i priznanja Pavao Ritter Vitezović za posebna dostignuća u muzejskoj djelatnosti.

^{13/} Zakon o udruženjima građana. // Narodne novine 26/1973.

rada Društva dolazi 1996. godine, kada je za predsjednicu izabrana Nada Vrkljan Križić; obnovljeno je i izdavanje časopisa VMK pod uredništvom Želimira Laszla. Članovi Društva aktivno su uključeni u rasprave oko donošenja Zakona o muzejima 1998., provođenja kadrovske politike u muzejima, osnivanja i izgradnje novih muzeja, o suvremenoj ulozi muzeja u društvu¹⁵. U suradnji triju strukovnih društava – Hrvatskoga arhivističkog društva, Hrvatskoga knjižničarskog društva i Hrvatskoga muzejskog društva u studenom 1998. u Rovinju je održan *1. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnost suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture*. Sa seminarom AKM, koji se održava i danas, Hrvatsko muzejsko društvo započelo je praksu organiziranja i održavanja stručnih muzejskih skupova. Društvo je 1999. osnovalo Sekciju za muzejsku pedagogiju, a 2001. u suradnji s Arheološkim muzejom Istre organizira u Puli 1. skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem i *Muzejsku edukativnu igru*, koja svake godine mijenja temu i podnaslov, a održava se u povodu Međunarodnog dana muzeja 18. svibnja.

Za predsjednika Hrvatskoga muzejskog društva u travnju 2002. izabran je kolega Želimir Laszlo¹⁶; pod njegovim vodstvom Društvo ponovno pokreće dodjeljivanje strukovne *Nagrade Pavao Ritter Vitezović*, nastavlja s organizacijom stručnih skupova i izdavanjem *Vijesti*, a obnovljena je i dobra praksa društvenih izleta.¹⁷

U razdoblju od prosinca 2003. do svibnja 2012. Dubravka Osrečki Jakelić predsjednica¹⁸ je Hrvatskoga muzejskog društva, a tajničke poslove obavljaju Silvija Brkić (2004. – 2008.) i Dora Bošković (2008. – 2012.). U navedenom razdoblju Društvo značajno proširuje programske aktivnosti i povećava broj članova na više od četiristo. Uz provođenje i razvijanje postojećih programa, kao što su izdavanje *Vijesti muzealaca i konzervatora*,

čije uređivanje preuzima Lida Roje Depolo, dodjeljivanje Nagrada Hrvatskoga muzejskog društva, organiziranje *seminara Arhivi, knjižnice, muzeji*, Muzejske edukativne i nagradne igre, stručnih skupova muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem i izdavanje popratnih publikacija, ostvaruju se novi programi. Osnovane su nove sekcije: Sekcija za kulturni turizam i Sekcija restauratora i preparatora te je inicirano i osnivanje Sekcije za dokumentaciju.

Sekcija restauratora i preparatora od 2008. organizira godišnje stručne skupove pod nazivom Susreti Sekcije restauratora i preparatora Hrvatskog muzejskog društva. Usporedno s proširenjem programskih aktivnosti, doneseni su i novi normativni akti: Statut, Pravilnik za dodjelu nagrada HMD, Etički kodeks te pravilnici o radu pojedinih sekcija.

Unutar novoostvarenih programa Hrvatskoga muzejskog društva veliko zanimanje stručne i široke javnosti pobudili su kongresi muzealaca Hrvatske i *Noć muzeja*.

Prvi kongres muzealaca Hrvatske održan je u Zagrebu 2008. godine. U pokušaju samokritičnog pristupa, za primarnu temu Kongresa izabrali smo muzejsku profesiju – njezinu povijest i mijene sagledane kroz praksu, teoriju i obrazovne procese. Druga se tema odnosila na upravljanje muzejskim zbirkama i novim tehnologijama, a treća se bavila profilom muzejskih korisnika i njihovih potreba. Na Kongresu je sudjelovalo više od sto dvadeset sudionika. Tekstovi izlaganja sudionika objavljeni su u Zborniku radova 1. kongresa muzealaca u izdanju Hrvatskoga muzejskog društva.

O problematici *Muzeji i arhitektura u Hrvatskoj* raspravljalo se na Drugom kongresu hrvatskih muzealaca, održanom u Zagrebu 2011., kao određenom tematskom nastavku na 1. kongres, jer da bi se muzej mogao osnovati i djelovati nužno je osigurati osnovne preduvjete: stručno osoblje, muzejsku građu i prostor. Dodatni poticaj u odabiru teme proizašao je iz recentne muzejske praxe: kontinuirane obnove i nove izgradnje muzeja u svijetu i u Hrvatskoj. Tema *Muzeji i arhitektura u Hrvatskoj* sagledana je u širokoj složenosti njenog značenja: od povijesnog pregleda razvoja arhitekture muzeja, tipologije muzejskih objekata, muzealizacije arhitekture, muzejskog prezentiranja arhitektonске baštine, suradnje arhitekata i

15/ Vrkljan-Križić, Nada. Završna riječ predsjednice. // *Vijesti muzealaca i konzervatora* 1, Zagreb, 2002.

16/ Na funkciju predsjednika HMD-a Želimir Laszlo podnio je ostavku 9. travnja 2003.

17/ Organizirani su društveni izleti u Vinkovce te u susjednu Sloveniju, posjećeni su muzeji u Velenju i Ljubljani.

18/ Dubravka Osrečki Jakelić je od prosinca 2003. do lipnja 2004. v.d. predsjednice, a potom je izabrana za predsjednicu za mandatna razdoblja 2004. – 2008. i 2008. – 2012.

muzealaca, planiranja i izgradnje muzeja do neizvedenih projekata muzeja. Sudjelovalo je više od 150 sudionika, a uz dominantno prisutne muzealce u rad Kongresa uključili su se i arhitekti te stručni djelatnici Ministarstva kulture. Uz plenumska izlaganja na teme *Arhitektura muzeja kroz vrijeme* i *Povijesni objekti adaptirani za muzeje* održane su radionice te okrugli stol. Za sudionike Kongresa organiziran je posjet novoizgrađenom Muzeju krapinskih neandertalaca u Krapini. Hrvatsko muzejsko društvo izdalo je Zbornik radova 2. kongresa hrvatskih muzealaca¹⁹.

Treći kongres muzealaca Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem održan je u Opatiji 2014. s vodećom temom *Upravljanje muzejima i informacijama u 21. stoljeću*. Međunarodna usmjerenost Kongresa, osim kroz sudjelovanje sudionika i iz drugih država, istaknuta je temom o mogućnostima uspostavljanja suradnje s muzealcima iz susjednih zemalja. Uspjehu 3. kongresa kao i 1. i 2. skupa muzejskih dokumentarista²⁰ znatno je doprinijela organizatorica Milvana Arko-Pijevac²¹,

19/ Zbornik radova 2. kongresa hrvatskih muzealaca : *Muzeji i arhitektura*, Zagreb, 19.-21. listopada 2011. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2013.

20/ 1. skup muzejskih dokumentarista održan je u Rijeci, 23. - 25. 10. 2013., a 2. skup muzejskih dokumentarista u Zadru, 28. - 30. 10. 2015.

21/ Milvana Arko-Pijevac u tekstu *Hrvatsko muzejsko društvo u mandatnom razdoblju 2012. - 2016.*, koji je također predviđen za objavu u VMK 2016. detaljno je opisala programske aktivnosti HMD-a u navedenom periodu. Iz navedenog razloga u ovom tekstu ne obrađuje se detaljno programske aktivnosti HMD-a od 2012. do 2016. godine.

predsjednica Hrvatskoga muzejskog društva od 2012. do 2016. godine. Program *Noć muzeja*, zbog ostvarenih dodatnih pozitivnih vrijednosti u percepciji muzeja u široj javnosti, također je osigurao važno mjesto u povijesti Hrvatskoga muzejskog društva.²² Na inicijativu Dubravke Osrečki Jakelić, a po uzoru na manifestaciju *Lange Nacht der Museum*, koja se od 1997. održava u Berlinu, a potom i u drugim europskim gradovima, HMD 2005. započinje organizirati *Noć muzeja* u Hrvatskoj. U kasnijim vrjednovanjima, prva *Noć muzeja*²³ održana u Zagrebu 15. prosinca 2005. od 18,00 do 01,00 sati iza ponoći, uz sudjelovanje Arheološkog muzeja, Etnografskog muzeja, Muzeja grada Zagreba, Muzeja Mimara, Muzeja za umjetnost i obrt i Tehničkog muzeja i s preko 10.000 posjetitelja, ocijenjena je kao pilot projekt. No, organizaciji *Noći muzeja* nisu prethodile

- Muzej Mimara u Noći muzeja 2012.

Foto: Srećko Budek

22/ Prema godišnjem programu rada i usvojenom protokolu, Hrvatsko muzejsko društvo jednom godišnje, putem svojih mrežnih stranica, poziva muzeje i druge baštinske ustanove na sudjelovanje u manifestaciji *Noć muzeja*, koja se tradicionalno održava zadnjeg petka u siječnju u vremenu od 18,00 do 01,00 sati. Programe pojedinih muzeja i drugih sudionika: izložbe, predavanja, koncerte, radionice itd. HMD objavljuje u popratnoj programskoj knjižici uz svaku *Noć muzeja*. U cilju promidžbe manifestacije Društvo također organizira tisak i postavljanje tzv. *jumbo* i *city light* plakata na čitavom području Hrvatske, izradu i objavu televizijskog i radijskog spota u programima Hrvatske radiotelevizije i na lokalnim postajama, konferenciju za tisak, svečanost otvorenja *Noći muzeja*. Organizira provođenje evidencije broja posjetitelja u pojedinim muzejima i vodi statistiku o ukupnom broju posjetitelja za svaku od održanih *Noći muzeja*, izrađuje godišnje izvještaje te ih dostavlja sudionicima manifestacije.

23/ Pod vodstvom Dubravke Osrečki Jakelić i Vesne Jurić Bulatović.

Publika u Muzeju [~]
za umjetnost i obrt,
Noć muzeja 2009.,
Zagreb
Foto: Srećko Budek

Noć muzeja 2012. [~]
u Zagrebu
Foto: Srećko Budek

ni skupe studije predizvodljivosti i izvodljivosti projekta – dokazivanje opravdanosti financiranja projekta (program prve *Noći muzeja* financiran je samo od strane Grada Zagreba u iznosu od 5.000,00 kuna.)

Radilo se o velikom entuzijazmu nas muzealaca, i bez *feasibility study*, o suvremenom sagledavanju funkcije muzeja s prevladavajućom usmjerenošću prema muzejskim posjetiteljima (sukladno teoretskim muzeološkim razmatranjima) i pozitivnim iskustvima svjetskih muzeja.

Druga *Noć muzeja* održana je u siječnju 2007.,²⁴ a uz zagrebačke muzeje uključuju se i muzeji iz Dubrovnika, Karlovca, Kastva, Osijeka, Rijeke i Splita, što označavamo početkom njenog prerastanja iz gradske u državnu manifestaciju. Od 2007. godine uz Grad Zagreb i Ministarstvo kulture RH započinje s financijskom podrškom programa *Noći muzeja*. Usporedno s razvijanjem programa *Noći muzeja*, pred HMD kao nositelja programa postavljaju se sve veći organizacijski zahtjevi pa se uspostavljenom voditeljskom tandemu – Dubravki Osrečki Jakelić i Vesni Jurić Bulatović pridružuju Silvija Brkić, tajnica HMD, i Fernando Soprano sa zaduženjem za obavljanje poslova odnosa s javnošću, a nešto kasnije i Dora Bošković, tajnica HMD (2008. – 2012.), Milvana Arko-Pijevac, predsjednica HMD (2012. – 2016.) te Slađana Latinović, tajnica HMD (2012. – 2016.). Od samih početaka održavanja *Noći muzeja* razrađen je program aktivnosti s naglaskom na njegovanju odnosa sa sudionicima u cilju izgradnje međusobnog povjerenja i ugleda. Takvo usmjerenje rezultiralo je kontinuiranim povećanjem broja sudionika *Noći muzeja* u urbanim i ruralnim sredinama, a uz muzeje uključuju se i druge baštinske ustanove: arhivi, knjižnice, ustanove srednjeg i visokog obrazovanja, vjerske zajednice, turističke zajednice i udruge širokog programskog usmjerenja. Kao rezultat dobro razrađene marketinške koncepcije, manifestacija ostvaruje i financijsku podršku od

^{24/} Noć muzeja nije održana 2006. godine. Do (uvjetno rečeno) preskakanja kalendarske godine došlo je zbog pomicanja samog termina datuma održavanja manifestacije. Kao što je navedeno, prva *Noć muzeja* održana je u četvrtak, 15. prosinca 2005., a HMD je kao organizator procijenilo da je siječanj povoljniji termin za održavanje manifestacije pa je druga *Noć muzeja* umjesto u prosincu 2006. održana u siječnju 2007. godine. Zadnji petak mjeseca siječnja postaje tradicionalni datum održavanja *Noći muzeja*.

strane sponzora, a izrazito je dobro prate mediji: dnevne i tjedne novine, radijski i televizijski programi i elektroničke publikacije. Uz istaknute parametre pozitivnog vrjednovanja ove manifestacije poseban fenomen predstavlja publika, broj posjetitelja u *Noći muzeja*. Od 2014. godine program *Noći muzeja* odvija se pod određenom temom: započeto je s Ivanom Meštrovićem, uslijedili su *Izumi i otkrića – Nikola Tesla univerzalni um* (2015.) te *Utemeljitelji i reformatori – Josip Juraj Strossmayer* (2016.), što s organizacijskog aspekta pokazuje razvojnu liniju i dinamiku manifestacije, a u programskom određenju pruža mogućnost sagledavanja iste teme s različitih aspekata, sukladno profilu pojedinih baštinskih ustanova, sudionika *Noći muzeja*. U razdoblju od 2005. do 2016. zabilježen je rast od 10.000 do 340.000, a rekordni broj od 360.000 posjetitelja ostvaren je 2014. godine. Također je vidljivo povećanje broja gradova i ustanova koji sudjeluju u *Noći muzeja*. Od mono-gradskog sudjelovanja Zagreba sa šest muzeja 2005., u desetoj *Noći muzeja* sudjelovalo je 110 gradova i 220 ustanova. Unatoč objektivno velikoj popularnosti, *Noć muzeja* ima i svoje kritičare, oponente. Iako su javno iznesene argumentirane i signirane kritike više iznimka nego pravilo²⁵, zaslužuju pozornost i predstavljaju podlogu za moguća poboljšanja. Većina negativnih kritika, često bez autorskog statusa i pravovaljanih argumenata, usmenog je i uglavnom kuloarskog karaktera; iako prividno jalove, u određenim sredinama i vremenima doprinijele su smanjenju budžetskih sredstava *Noći muzeja*. Vjerujemo da će Hrvatsko muzejsko društvo, unatoč znatnom smanjenju sredstava, i nadalje uspješno organizirati *Noć muzeja*, manifestaciju koja je označena kao podloga za ostvarenje njegovih strateških ciljeva u daljnjem potvrđivanju muzeja kao baštinskih ustanova koje proučavaju prirodnu i kulturnu baštinu i svoje djelovanje temelje na shvaćanju baštine kao cjelovitog fenomena, a njezino čuvanje i prezentacija služe poboljšanju života zajednice.

I cjelokupna povijest Hrvatskoga muzejskog društva temeljena je na proaktivnom ostvarivanju brojnih programa u cilju razvijanja i promicanja muzejske struke. Iz generacije u generaciju, već sedamdeset godina, hrvatski muzealci udruženi u svoje strukovno društvo potvrđuju važnost zajedničkog djelovanja, kako unutar same muzejske zajednice, tako i unutar ukupnih društvenih odnosa. Zato je postojanje i djelovanje Hrvatskoga muzejskog društva nužno vrjednovati i dalje razvijati u širokom kontekstu baštinskih vrijednosti života zajednice, sa svim pravima na iskazivanje pluralizma mišljenja i sudjelovanje u donošenju odluka vezanih za pozitivan razvoj muzejske struke.

Naši prethodnici, slavni muzealci Viktor Hoffiller, Lelja Dobronić, Vladimir Tkalčić, Zdenka Munk, Marcel Gorenc i brojni drugi postavili su Hrvatsko muzejsko društvo u status merituma struke, a vjerujem da će i naši nastavljači znati zadržati ostvarene vrijednosti.

25/ Prema provedenim istraživanjima kuće *Media Net* i rezultatima iskaznim u AVE izvještaju o karakteru medijskih objava u tisku, radiju, televiziji i *web* portalima na temu *Noći muzeja*, a čiju izradu HMD naručuje od 2010., prevladavaju pozitivni prikazi. Navedeni izvještaji dio su arhive *Noći muzeja* HMD, 2004. – 2012.

Hrvatsko muzejsko društvo u mandatnom razdoblju 2012. – 2016.

Dana 28. lipnja 2016. prošlo je 70 godina od osnivanja prvog muzejskog društva na području bivše Jugoslavije pod nazivom *Društvo službenika i suradnika muzeja, galerija i konzervatorskih zavoda Museion* u Narodnoj republici Hrvatskoj, sa sjedištem u Zagrebu. Hrvatsko muzejsko društvo (HMD)

sljednik je tog Društva koje je kroz povijest četiri puta mijenjalo naziv i više puta adresu u Zagrebu. U razdoblju između 1992. i 1996. godine dolazi do stanke u radu Društva zbog ratnih okolnosti, a početkom 1996. iznova se poduzima inicijativa za aktivaciju Društva, te je 2. travnja 1996. održana Skupština u Muzeju Mimara gdje su bili prisutni predstavnici svih regionalnih muzejskih društava: Muzejskog društva Zagreb, Muzejskog društva Slavonije i Baranje, sjeverozapadne Hrvatske, predstavnici iz Dubrovnika, Zadra i Splita, dok iz Rijeke, Istre i Like nije bilo predstavnika. Iako je Društvo u 1996. godini započelo s radom, pravno se registriralo tek u 1998. godini. No, na osnovi održane Skupštine i programa aktivnosti, može se reći da se u 2016. godini navršilo i 20 godina aktivnog djelovanja Hrvatskog muzejskog društva u samostalnoj Republici Hrvatskoj.

Na Izornoj skupštini održanoj 30. svibnja 2012. izabrana su nova upravna tijela Hrvatskoga muzejskog društva za mandatno razdoblje 2012. – 2016. godine. Za predsjednicu je izabrana Milvana Arko-Pijevac, muzejska savjetnica iz Prirodoslovnog muzeja Rijeka, a za tajnicu Slađana Latinović, restoratorica u Arheološkom muzeju u Zagrebu. Izabrani su i članovi Izvršnog odbora: Damir Doračić (viši restorator, Arheološki muzej u Zagrebu), dr. sc. Danko Dujmović (Filozofski fakultet, Rijeka), Andro Krstulović Opara (ravnatelj, Muzeji Ivana Meštrovića, Split), dr. sc. Jasminka Najcer Sabljak (muzejska savjetnica, Galerija likovnih umjetnosti, Osijek), mr. sc. Snježana Pintarić (ravnateljica, Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb) i Pavica Vilać (ravnateljica, Dubrovački muzeji, Dubrovnik). U Nadzorni odbor izabrani su: Anka Babin (ravnateljica, Muzej grada Kaštela), Davor Fulanović (muzejski savjetnik, Tehnički muzej, Zagreb) i mr. sc. Ljubica Gligorević

(muzejska savjetnica, Gradski muzej Vinkovci). Za članove Etičkog povjerenstva izabrani su: muzejska savjetnica Dora Bošković, muzejski savjetnik Dragan Bukovec i viša kustosica, muzejska pedagoginja Željka Jelavić.

Sjedište Društva u Zagrebu pretpostavlja djelovanje i dobru komunikaciju s članovima, muzejskim i ostalim baštinskim i kulturnim ustanovama u Hrvatskoj. Od 1996. godine adresa Društva mijenja se imenovanjem novih predsjednika, a matična ustanova predsjednika postaje i sjedište HMD-a. U smislu logistike to je vrlo praktična okolnost, no i otežavajuća zbog čestog premještanja arhive i mjesta pohrane izdavačke djelatnosti. U razdoblju od 2012. do 2016. godine sjedište HMD-a je u Muzeju Mimara. U samom početku mandata arhiva HMD-a bila je smještena u Muzeju za umjetnost i obrt (MUO), ali zbog potrebe prenamjene prostora arhivska građa i dio starih izdanja izdavačke djelatnosti HMD-a premješta se u skladište MUO-a u Sv. Nedjelju. Publikacije novih izdanja skladištene su u Muzeju Mimara, te zahvaljujem ravnateljima i djelatnicima koji su kao domaćini strpljivo podnosili živu aktivnost Društva u svojoj kući i pružali logističku i stručnu pomoć u radu. Zbog funkcionalnijeg rada od Gradskog ureda za imovinsko-pravne poslove i imovinu Grada Zagreba tražen je manji prostor u centru grada. U odgovoru na zamolbu dobivena je uputa o mogućnosti traženja prostora od Državnog ureda za upravljanje državnom imovinom ili prijave na javni natječaj koji se raspisuje sukladno mogućnostima Grada Zagreba.

Hrvatsko muzejsko društvo provelo je svoj opsežan program u suradnji sa stručnim muzejskim djelatnicima uključenim u organizacijska tijela HMD-a, svim članovima Društva, muzejima i vanjskim suradnicima. U Društvu djeluju četiri stručne sekcije: *Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju*, *Sekcija kulturnog turizma*, *Sekcija restoratora i preparatora* i *Sekcija za dokumentaciju*. Cilj je rada sekcija povezivanje na osnovi specijaliziranosti i unaprjeđenja stručne muzejske djelatnosti na području cijele Hrvatske.

Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskoga muzejskog društva osnovana je 1999. godine i najaktivnija je Sekcija HMD-a. Sekcija provodi program *Edukativne muzejske akcije*

povodom Međunarodnog dana muzeja, svake dvije godine organizira skup muzejskih pedagoga, izdaje zbornike radova sa skupova i organizira radionice s ciljem unaprjeđenja muzejske pedagogije. Voditelj Sekcije od 2012. do 2015. godine bio je viši muzejski pedagog Marijan Bogatić iz Gradskog muzeja Sisak, nakon čije ostavke vođenje Sekcije nastavlja Jelena Hotko, viša muzejska pedagoginja iz Hrvatskoga povijesnog muzeja.

Sekcija restauratora i preparatora Hrvatskog muzejskog društva osnovana je 2007. godine. Voditelj Sekcije od njenog osnutka je viši restaurator Damir Doračić iz Arheološkog muzeja u Zagrebu, a 2015. godine za voditeljicu je izabrana viša restauratorica mr. art. Mirta Pavić iz Muzeja suvremene umjetnosti. Tajnica Sekcije i urednica publikacija *Susreta restauratora i preparatora* je restauratorica Slađana Latinović. S ciljem unaprjeđenja struke i međusobnog povezivanja muzejskih restauratora i preparatora Sekcija svake godine organizira *Susrete restauratora i preparatora*, stručni skup koji uz niz predavanja i popratni katalog radova organizira izložbu radova muzejskih restauratora i preparatora kao i stručni izlet. Sekcija je zastupala interese struke kod donošenja Prijedloga zakona o muzejima i drugih zakonskih i etičkih pitanja iz svog stručnog područja u muzejskoj djelatnosti.

Najmlađa sekcija HMD-a je *Sekcija za dokumentaciju* osnovana u 2013. godini. Za voditelja Sekcije izabran je viši dokumentarist Borut Kružić iz Prirodoslovnog muzeja Rijeka. Sekcija je naišla na velik interes članova, a programska aktivnost provodila se kroz organizaciju skupova svake dvije godine te sudjelovanjem članova Sekcije u povjerenstvima za izradu Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja muzejske dokumentacije o muzejskoj građi.

Sekcija kulturnog turizma osnovana je 2004. godine s ciljem korištenja baštine u održivom razvoju turizma. Sekcija svake godine provodi manifestaciju *Noć muzeja*. Do 2012. godine voditeljica Sekcije bila je mr. sc. Vesna Jurić Bulatović, a njenim prihvaćanjem dužnosti pomoćnice ministrice kulture od 2013. do 2016. godine aktivnost sekcije je u mirovanju, iako je iskazan znatan interes članstva za rad Sekcije, posebno u vidu organizacije stručnih izleta.

Kvalliteta provođenja programa HMD-a proizlazi iz same činjenice da su članovi Društva iskusni

muzejski djelatnici, mnogi s akademskim zvanjem i dobitnici nagrada u muzejskoj djelatnosti. Načelo djelovanja prema etičkom kodeksu u muzejskoj struci te transparentnost poslovanja i demokratičnost u organizaciji i odlučivanju također doprinose kvaliteti rada. Do 2015. godine na osnovi Zakona o muzejima tri člana Hrvatskoga muzejskog društva birala su se u Hrvatsko muzejsko vijeće, stručno tijelo koje djeluje pri Ministarstvu kulture. Članovi Društva uključeni su i u povjerenstva pri dopuni i izradi pravilnika i zakona u muzejskoj djelatnosti.

Program rada HMD-a u mandatnom razdoblju od 2012. do 2016. godine na osnovi prijedloga programa pri kandidaturi predsjednice bio je usmjeren na već zacrtane ciljeve određene Statutom kao i nastavku programskih aktivnosti započetih u prethodnom mandatu. U prijedlogu programa pri kandidaturi su najavljene novine u organizaciji: osnivanje podružnica s ciljem kvalitetnijeg povezivanja i učinkovitije komunikacije muzejskih djelatnika na lokalnoj razini. Ideja je bila da se osim boljeg područnog povezivanja muzejskih djelatnika omogući financiranje Društva iz lokalnih samouprava. U prijedlogu programa napomenuto je i podizanje razine kvalitete u izdavačkoj djelatnosti kroz recenzije i kategorizaciju članaka u suradnji s Katedrom za muzeologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Redovno poslovanje

U redovnom poslovanju Društva prijavljeni su programi po javnim pozivima javnih potreba u kulturi Ministarstva kulture, Grada Zagreba i ostalih općina i gradova ovisno o mjestu realizacije programa. Za održavanje manifestacija, skupova i kongresa tražene su potpore sponzora, sazivane konferencije za novinare te obavljena komunikacija s članstvom i zainteresiranom javnošću, za što su zbog svrsishodnijeg poslovanja i preglednosti djelovanja izrađene i redizajnirane *web* stranice Društva. U četverogodišnjem mandatu održano je 10 sjednica Skupštine, 16 sjednica Izvršnog odbora, 4 sastanka Nadzornog odbora, 11 sastanaka Ocjenjivačkog suda za dodjelu nagrada HMD-a te više od dvadesetak sastanaka organizacijskih odbora seminara, skupova i kongresa. Zapisnici sa Skupština, godišnji programi rada te programska i financijska izvješća dostupna su na *web* stranicama Društva, što je značajno doprinijelo transparentnom poslovanju.

Dodjeli nagrada HMD-a za 2013. godinu u galeriji *Juraj Šporer*, Opatija, u listopadu 2014., nazočili su ugledni uzvanici iz kulturnog i političkog sektora. Zdesna nalijevo: zamjenica gradonačelnika Grada Zagreba Vesna Kusin, zamjenik gradonačelnika Grada Opatije Fernando Kirigjin, pročelnik Ureda za kulturu i sport Primorsko-goranske županije Valerij Jurešić, pomoćnica ministrice kulture mr. sc. Vesna Jurić Bulatović i predsjednica Hrvatskoga muzejskog vijeća mr. sc. Dubravka Osrečki Jakelić.

Ovakva dostupnost informacija pokazala se izuzetno pozitivnom, pogotovo kod velikih manifestacija poput *Noći muzeja*. Naime, priložena programska i financijska izvješća detaljno prikazuju troškove po programima. Godišnji programi, programska i financijska izvješća po prihvaćanju Skupštine postavljani su na *web* stranicama Društva. Članovi Nadzornog odbora nazočili su sjednicama Izvršnog odbora kod usvajanja programskih i financijskih izvješća te su imali uvid u dokumentaciju administrativno-računovodstvenog servisa, što je potvrdilo transparentnost poslovanja.

U 2013. godini donesena je Strategija HMD-a za mandatno razdoblje 2013. – 2016., izvršene su izmjene i dopune Statuta s obzirom na osnivanje podružnica HMD-a (10. 12. 2013.), Pravilnik o osnivanju podružnica i novi Pravilnik o nagradama HMD-a. Novi Statut HMD-a donesen je na Skupštini 9. svibnja 2016. zbog usklađivanja s novim Zakonom o udrugama (NN 74/14).

Društvo je bilo aktivno kod donošenja novog Zakona o muzejima (NN 110/15) te je organiziralo razgovor s predstavnicima Ministarstva kulture u kojemu je članstvo dobilo izravne informacije od odgovornih osoba o ciljevima dopuna i izmjena zakona kao i potrebe usklađivanja sa smjernicama pravne regulative EU. Važno je napomenuti da su od 2012. do 2015. godine tri člana Izvršnog odbora Društva ujedno bili članovi Hrvatskoga muzejskog vijeća, a i Povjerenstva za izradu Prijedloga zakona o muzejima koje imenuje Ministarstvo

kulture. Nažalost, podjelom muzejske zajednice, a time i članstva unutar HMD-a na grupe koje su zastupale različita stajališta, progresivna spram konzervativnih, u pogledu otvaranja zakona o muzejskoj djelatnosti prema privatnom i nezavisnom sektoru kao i jačanja gospodarstvenog djelovanja muzejskih institucija, dovela je do žustre rasprave i osnivanja *Radne skupine HMD-a za izradu Prijedloga zakona o muzejima* i koordinaciju s *Povjerenstvom za Zakon o muzejima Ministarstva kulture RH*. Činjenica je da su članovi *Povjerenstva za Zakon o muzejima MK* većinom i članovi HMD-a, te je došlo da apsurdne situacije da o *Prijedlogu zakona* opet raspravljaju muzealci koji zastupaju različita stajališta. Samo došenje Zakona dovelo je do snažne javne polemike i saborskih rasprava te je u listopadu 2015. godine donesen sadržajno kompromisan Zakon o muzejima, bez konačne podrške Hrvatskoga muzejskog vijeća, Zakon koji i nakon više od godine i pol dana stupanja na snagu nije u potpunosti zaživio zbog nedonošenja pratećih pravilnika. Mišljenja sam da je donošenje Zakona o muzejima ciljano bilo javno ispolitizirano, isprovocirano osobnim netrpeljivostima i naravno nadolazećim stranačkim izborima.

U svom javnom djelovanju Društvo je na poticaj članstva ukazivalo na povrede zakonskih procedura imenovanja ravnatelja muzejskih ustanova kao i etičkih pitanja u provođenju muzejske djelatnosti. Društvo je podržalo osnivanje muzejskih ustanova i u okviru svojih mogućnosti doniralo

sredstva za pomoć pri spašavanju muzejske građe od posljedica poplava.

U 2016. godini Društvo ima 456 registriranih članova, od kojih je 260 aktivnih članova odnosno onih koji redovito uplaćuju članarinu i sudjeluju u radu Društva.

Nagrade HMD-a

Za izuzetna ostvarenja u muzejskoj struci na osnovi Pravilnika o nagradama HMD-a dodjeljuje se Godišnja nagrada i Nagrada za životno djelo HMD. Nagrade se dodjeljuju na temelju javnog poziva koji se objavljuje u javnom tisku. U 2014. godini Pravilnik je izmijenjen na takav način da se za nagrade mogu kandidirati projekti iz svih stručnih muzejskih djelatnosti, a ne samo izložbene i izdavačke. Odluku o dodjeli nagrada donosi Ocjenjivački sud HMD-a čiji su članovi u mandatnom razdoblju 2012. – 2016. bili: predsjednik Ante Rendić Miočević (muzejski savjetnik, arheolog), mr. sc. Jakov Radovčić (muzejski savjetnik, paleontolog), mr. sc. Vesna Jurić Bulatović (viša kustosica, voditeljica marketinga), mr. sc. Dubravka Osrečki Jakelić (muzejska savjetnica, povjesničarka umjetnosti) i Goranka Horjan (muzejska savjetnica, povjesničarka umjetnosti). U 2015. godini Goranka Horjan i Dubravka Osrečki Jakelić podnijele su ostavke zbog okupiranosti drugim obvezama, a na Skupštini su izabrane u članstvo Ocjenjivačkog suda muzejske savjetnice Dora Bošković i Lida Roje Depolo. Iako je planirano da se nagrade Hrvatskoga muzejskog društva dodjeljuju u sklopu obilježavanja Međunarodnog dana muzeja 18. svibnja, zbog velikog broja prijava nakon izmjene Pravilnika i opsežne dokumentacije koju je trebalo pregledati i pripremiti za valorizaciju, dodjele su odgođene za jesenski termin. Od 2012. do 2016. godine dodijeljeno je 6 nagrada za životno djelo HMD-a, 32 godišnje nagrade te 18 priznanja i jedna pohvala. Do 2015. g. nagrade su podržane od Ministarstva kulture i Grada Zagreba u iznosu od 60.000,00 kn, dok se u 2016. godini promjenom u provođenju programske politike Ministarstva kulture financijska podrška smanjuje na 25.000,00 kn.

Priznanje nagradama u muzejskoj djelatnosti dali su i visoki uzvanici iz kulturnog i političkog života koji su ujedno i uručili priznanja nagradenima: ministar i ministrica kulture sa suradnicima,

predstavnici Grada Zagreba, Primorsko-goranske županije, gradova Opatije i Rijeke.

Susreti, seminari, skupovi i kongresi

Okupljanje stručnih muzejskih djelatnika i unaprjeđenje muzejske djelatnosti realizira se organizacijom seminara, skupova i kongresa. Kongres muzealaca održava se svake tri godine te je u listopadu 2014. u Opatiji održan 3. kongres muzealaca Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem. U organizaciji Kongresa sudjelovali su kao suorganizatori Filozofski fakultet u Zagrebu i Rijeci te muzejska društva Bosne i Hercegovine, Srbije, Slovenije i Makedonije. Kongres se održavao pod visokim pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske prof. dr. sc. Ive Josipovića. Na Kongresu je sudjelovalo više od 120 sudionika, a Kongres je uz visoke uzvanike iz Ministarstva kulture RH i Grada Opatije otvorio župan Zlatko Komadina. Izdavanje Zbornika radova, zbog otežanog prikupljanja članaka, planira se u 2017. godini.

Otvorenje 3. kongresa muzealaca Hrvatske održano je u Hotelu *Ambassador*, Opatija, 8. 10. 2014. Na otvorenju su nazočili župan Primorsko-goranske županije Zlatko Komadina, pomoćnica ministrice kulture mr. sc. Vesna Jurić Bulatović, zamjenica gradonačelnika grada Opatije Marina Gašparić i pročelnik Odjela za kulturu Grada Rijeke Ivan Šarar.

Hrvatsko muzejsko društvo bilo je glavni organizator 17. i 20. seminara AKM na kojima je, po seminaru, sudjelovalo više od 120 sudionika. Na

~ Visoki uzvanici iz političkog i kulturnog života na otvaranju 10. *Noći muzeja* u Tehničkom muzeju *Nikola Tesla* u Zagrebu. Slijeva nadesno: akademik Zvonko Kusić, predsjednik HAZU, pomoćnica ministrice kulture Vesna Jurić Bulatović, zamjenica gradonačelnika Grada Zagreba koja obnaša dužnost gradonačelnice dr. sc. Sandra Švaljek, zamjenica gradonačelnika Vesna Kusin, predsjednica Hrvatskoga muzejskog vijeća Dubravka Osrečki Jakelić, zamjenik pročelnika za obrazovanje, kulturu i sport Grada Zagreba Tedi Lušetić (Iz fotoarhiva Tehničkog muzeja *Nikola Tesla*, Zagreb)

traženje Hrvatskoga knjižničarskog društva u 2015. godini donesen je Sporazum između HMD-a, HKD-a i HAD-a o reguliranju obveza u organizaciji seminara između triju Društava i izdavanju Zbornika AKM-a.

Sekcija za muzejsku pedagogiju organizirala je 7., 8. i 9. *Skup muzejskih pedagoga*, Sekcija restauratora i preparatora kroz usvojenu programsku djelatnost 5., 6., 7. i 8. *Susrete restauratora i konzervatora*, a Sekcija za dokumentaciju 1. i 2. *skup muzejskih dokumentarista*. Ukupno je u razdoblju 2012. – 2016. organizirano 9 skupova, 2 seminar i 1 kongres.

Organizaciju kongresa, skupova i seminara podržavaju Ministarstvo kulture, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Grad Zagreb te gradovi i općine na čijem se području održavaju skupovi.

Novi program HMD-a pod naslovom *Klub muzealaca* započeo je s radom u 2013. godini na prijedlog članice Izvršnog odbora mr. sc. Snježane Pintarić. Program je zamišljen kao druženje muzealaca gdje se u ležernom okruženju predstavljaju već uspješno realizirani programi i projekti u muzejskoj djelatnosti, a sudionike se upoznaje s pozitivnim i negativnim iskustvima odabira stručnog tima, plana realizacije i financiranja projekata te tehničkih i ostalih praktičnih rješenja koja se često događaju neplanski, tijekom same realizacije projekata. Održano je 5 susreta koji su se u popodnevним satima održavali u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu.

Manifestacije

S ciljem promoviranja muzeja kao baštinskih ustanova, ustanova identiteta koje doprinose gospodarstvu, posebno održivom razvoju turizma, te muzeja kao ustanova znanja gdje se kroz neformalno druženje i zabavu dobrinosi obrazovanju svih dobnih skupina populacije, organizirale su se svake godine dvije manifestacije: *Edukativna muzejska akcija* u povodu Međunarodnog dana muzeja i *Noć muzeja*, zadnjeg petka u siječnju.

U mandatnom razdoblju 2012. – 2016. *Sekcija za muzejsku pedagogiju* organizirala je 18., 19., 20. i 21. muzejsku edukativnu akciju povodom Međunarodnog dana muzeja s nazivima: *Muzejske pričalice*, *(BEZ) veze*, *Odr(živo)s(t)* i *Klik na kulturni krajolik*. Godinama se ova akcija održava u trajanju od mjesec dana, a završnica *mjeseca muzeja* održava se 18. svibnja na Međunarodni dan muzeja svečanošću u muzejskoj ustanovi koja je nositelj akcije. Od 2014. godine naslov teme edukativne muzejske akcije povezan je s temom koju svake godine zadaje ICOM. Sudionici ove manifestacije brojni su muzeji i druge baštinske ustanove u Hrvatskoj gdje u posebno osmišljenim programima i radionicama sudjeluju mnogi predstavnici mlađe generacije. Uz osmišljavanje vizualnog identiteta i medijske promidžbe manifestacija je podržana od sponzora, Grada Zagreba i Ministarstva kulture. U 2016. godini manifestacija gubi podršku Ministarstva kulture, iako je interes muzejskih i ostalih baštinskih ustanova za sudjelovanjem svake godine sve veći, a program sve raznovrsniji i prilagođen svim uzrastima posjetitelja.

Organizacijski je najzahtjevniji program HMD-a manifestacija *Noć muzeja*. Idejne začetnice i voditeljice manifestacije su mr. sc. Dubravka Osrečki Jakelić i mr. sc. Vesna Jurić Bulatović. Od 2012. do 2016. godine organizirane su 8., 9., jubilarne 10. i 11. *Noć muzeja*. Manifestacija se održava u suradnji s muzejskim ustanovama Hrvatske i mnogim drugim baštinskim i kulturnim institucijama i udrugama, gospodarskim subjektima i pojedincima. Cilj manifestacije je osmišljavanje zajedničke medijske kampanje i dizajniranje privlačnih programa o zaštiti i očuvanju te korištenju kulturne baštine kao nezaobilaznog segmenta u turističkoj ponudi i održivom razvoju turizma. Povremene negativne kritike manjeg broja samih muzealaca ne nalaze opravdanje u

Visoki uzvanici na otvaranju
11. *Noći muzeja*. Slijeva
nadesno: ministar kulture
Zlatko Hasanbegović,
predsjednica RH Kolinda
Grabar Kitarović,
predsjednik HAZU
akademik Zvonko Kusić
i predsjednica HMD-a
Milvana Arko-Pijevac (Iz
fotoarhiva HAZU)

brojkama koje prate samu manifestaciju, jer svake godine raste broj sudionika (220), uključenih gradova (110), a broj posjetitelja u Hrvatskoj kreće se od 240.000 do 360.000. Osim toga, za manifestaciju je zainteresiran i velik broj sponzora, a sama manifestacija prema anketi *TotusOpinionmetra* doprinijela je popularizaciji i posjećenosti muzeja. Treba spomenuti da je *Noć muzeja 2014.* jedan od finalista za dodjelu priznanja *Kulturna atrakcija godine* koju organizira Hrvatska turistička zajednica, a 2015. godine manifestacija na osnovi ocjena za pouzdanost, kvalitetu i emotivni učinak dobiva status *Superbrands*, koji nažalost zbog manjka financijskih sredstava nije kapitaliziran. Iako manifestacija stalno bilježi prepoznatljivost i uspjehe u realizaciji te se permanentno osmišljavaju novi programi, u 2015. godini financijska podrška Grada Zagreba smanjuje se za 50%, a u 2016. godini Ministarstvo kulture odobrava 1/3 financijskih sredstava iz prethodne godine (trostruko manje). Za medijsku promidžbu manifestacije planira se i do 300.000,00 kn. Prema praćenju *MediaNet* servisa, medijski efekt govori o izuzetnom uspjehu manifestacije jer se spominju brojke s više od 600 javnih objava u tisku, na radiju, televiziji i internetskim portalima. Kada bi se ove objave kapitalizirale, njihova ukupna financijska vrijednost iznosila bi oko 22 milijuna kuna. U 2014. godini koncepcijski je manifestacija bila usmjerena na javnu i financijsku podršku kolegama iz Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine, koji je zbog neriješenog načina financiranja zatvoren za javnost. U 2014. godini izrađene su web stranice *Noći muzeja* s interaktivnom kartom i mogućnošću individualnog upisa programa sudionika, a dodatno je s ciljem angažiranja i produženja manifestacije uveden natječaj za najbolju fotografiju *Noći muzeja*. Aktivnost sudionika na društvenim mrežama (*Facebook*) bila je iznimno velika, više od 1700 *likeova*. U istoj se godini kao novina u programu počinju koristiti imena velikana hrvatske kulture i znanosti u osmišljavanju kulturno-turističkih itinerera, gdje se baština povezuje s razvojem turizma i pridonosi razvoju lokalnog područja. Prvi primjer takvog realiziranog programa je itinerer *Meštrovićevim krajem*. U 2015. godini tema *Noći muzeja* bila je *Izumi i otkrića – Nikola Tesla univerzalni um*. Otvorenje manifestacije u nazočnosti velikog broja visokih uzvanika, od ministrice

kulture dr. sc. Andree Zlatar Violić sa suradnicima do zamjenice gradonačelnika Grada Zagreba koja je obnašala dužnost gradonačelnice dr. sc. Sandre Švaljek sa suradnicima i drugih visokih uzvanika, bilo je u Tehničkom muzeju u Zagrebu, u Muzeju Like Gospić te u Memorijalnom centru *Nikola Tesla* u Smiljanu, rodnome mjestu Nikole Tesle. U 2016. godini *Noć muzeja* održavala se na temu *Utemeljitelji i reformatori – Josip Juraj Strossmayer hrvatski mecena*. Partneri u *Noći muzeja* bili su Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Muzej Đakovštine i Muzej Slavonije Osijek. Manifestaciju prati velik interes javnosti, a svojom prisutnošću na otvorenju podršku su dali i visoki uzvanici iz kulturnog i političkog života sa svojim suradnicima: predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović, ministar kulture dr. sc. Zlatko Hasanbegović, predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić, gradonačelnik Grada Zagreba Milan Bandić te mnogobrojni predstavnici gospodarstvenih i crkvenih institucija i sponzora (Sl. 7 i 8). U 2016. godini promjenom politike financiranja od strane Ministarstva kulture Društvo se našlo u nezavidnoj financijskoj situaciji, kada je odobren tri puta manji iznos za program od onoga koji je predložilo Hrvatsko muzejsko vijeće. Potrebno je napomenuti da se program *Noći muzeja* realizira prije dostavljenih Ugovora o financiranju iz proračuna, te se troškovnik programa planira na osnovi usmenih informacija odgovornih osoba. Mjesec dana nakon dostavljenog izvješća o realizaciji manifestacije i prije raspuštanja Hrvatskoga muzejskog vijeća dostavljen je Ugovor o financiranju umanjen za 80.000,00 kn, iako se ukupan iznos sredstava za financiranje programa u muzejsko-galerijskoj djelatnosti nije promijenio. Očito je da je došlo do promjene u politici financiranja, bez podrške Hrvatskoga muzejskog vijeća, a u korist programa proračunskih ustanova spram udruga.

Muzejski portal

U 2013. godini uz veliku podršku Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport Grada Zagreba pokrenuta je inicijativa uključivanja učenika osnovnih škola u obrazovne programe muzeja kroz program *Zagrebačka muzejska putovnica*. Projekt je zamišljen kao dio izbornog školskog programa. U izvedbi to bi bila knjižica u kojoj bi učenici tijekom svog školovanja sakupljali *bodove* vezane uz posjet

zagrebačkim muzejima, a sama aktivnost bi se valorizirala kroz dodatne bodove u daljnjem školovanju. Zbog znatnih sredstava potrebnih za tisak i zbog potrebe dogovora s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa projekt je poprimio nešto drugačiji oblik realizacije kao *Muzejski portal* ili *online* katalog svih muzejskih edukativnih sadržaja u Gradu Zagrebu. Cilj projekta je muzejskim posjetiteljima omogućiti brzo, lako i efikasno pretraživanje obrazovnih sadržaja u muzejima na jednome mjestu. Namijenjen je prvenstveno nastavnicima i predškolskim odgajateljima s osnovnom idejom čvršćeg povezivanja obrazovnih i muzejskih institucija. Uredništvo potpisuju mr. sc. Snježana Pintarić, dr. sc. Danko Dujmović, viša muzejska pedagoginja Jelena Hotko, viša kustosica Ana Filep i kustosica Petra Braun. U 2015. godini projekt se planira proširiti na cijelu Hrvatsku, no ne nailazi na financijsku podršku Ministarstva kulture.

Izdavačka djelatnost

Program izdavačke djelatnosti realizira se s ciljem komunikacije i diseminacije znanja unutar muzejske zajednice te se nastoji potaknuti i motivirati muzejske stručnjake na trajnu razmjenu pozitivnih iskustava i znanja te informacija o značajnim događanjima u okviru rada Društva.

Časopis *Vijesti muzealaca i konzervatora*, uz kraće prekide, izlazi od 1952. godine. U razdoblju 2012. – 2016. glavna urednica časopisa je muzejska savjetnica Lida Roje Depolo, pomoćnica urednice viša kustosica Silvija Brkić Midžić, a članice uredništva muzejska savjetnica Markita Franulić, muzejska savjetnica Vedrana Gjukić-Bender, viša kustosica Željka Jelavić, muzejska savjetnica Željka Kolveshi i muzejska savjetnica Dubravka Osrečki Jakelić. Časopis je u početku izlazio kao četverbroj, no od 2014. godine, na prijedlog uredništva i prihvatanjem Izvršnog odbora Društva, izlazi jednom godišnje. Autori stručnih priloga u časopisu uglavnom su muzejski djelatnici.

Nakon održavanja skupova u organizaciji Društva i njegovih sekcija izdaju se zbornici radova prezentiranih na skupovima i kongresima. Cilj izdavanja zbornika je stvaranje posebne jedinice knjižničkoga fonda za uže muzejsko stručno i znanstveno područje te omogućavanje korisnicima bliskih struka da građu za interesno muzejsko područje

pronadu na jednomu mjestu. U mandatnom razdoblju od 2012. do 2016. izdano je 5 svezaka *Vijesti muzealaca i konzervatora*, Zbornik 2. kongresa muzelaca Hrvatske *Muzeji i arhitektura*, Zbornik 7. skupa muzejskih pedagoga *Partnerstvo*, Zbornik 17. seminara AKM i katalozi radova 5., 6., 7. i 8. susreta restauratora i preparatora HMD-a. U 2014. godini uz izložbu u organizaciji HMD-a *Nakit iz Zemaljskog muzeja BiH – izložba s povodom* izdan je istoimeni katalog.

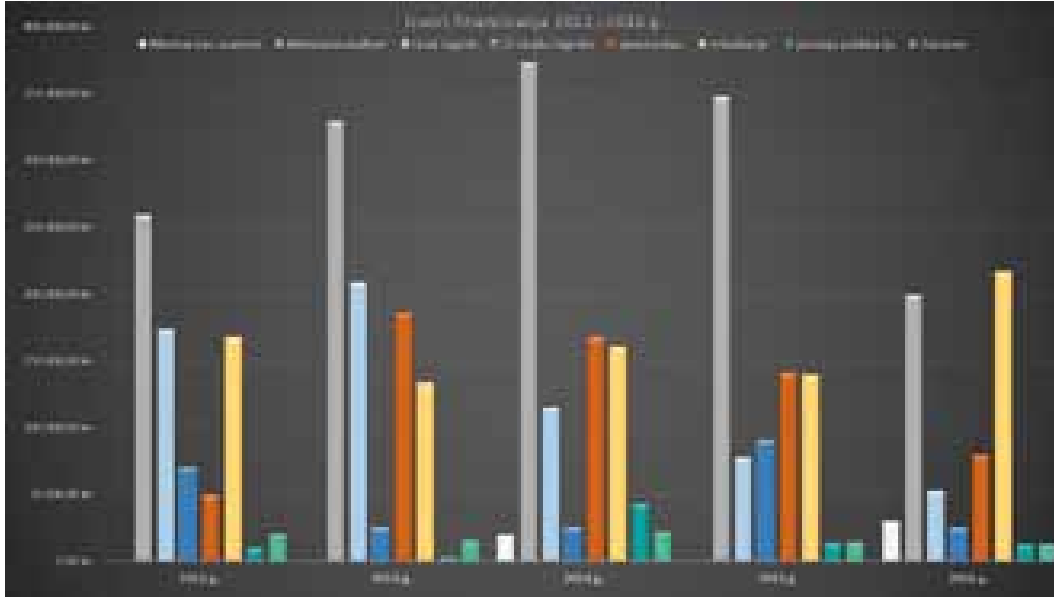
Suradnja s drugim institucijama

U razdoblju od 2012. do 2016. godine članovi Društva aktivno su sudjelovali na sastancima i konferencijama gdje se pružaju informacije o europskim inicijativama relevantnim za muzeje kao i drugim zakonodavnim pitanjima vezanim za muzejsku djelatnost. Hrvatsko muzejsko društvo član je mreže europskih muzejskih organizacija (NEMO) gdje se aktivnim sudjelovanjem članova hrvatska muzejska javnost povratno informira o stanju muzejske struke u međunarodnoj zajednici te nastoji istu i sličnu politiku pozicioniranja muzejske struke provoditi u hrvatskom okruženju te standardizirati i ujednačiti muzejsku djelatnost s europskim normama i zakonodavstvom. U 2014. godini na godišnjoj konferenciji (na koje se pozivaju predstavnici europskih muzejskih organizacija) sudjelovale su tajnica Društva Slađana Latinović i muzejska pedagoginja Željka Jelavić.

U razdoblju od 2012. do 2016. potaknuta je suradnja sa Slovenskim muzejskim društvom, a predsjednica HMD-a po pozivu aktivno sudjeluje na *Susretima muzalaca Slovenije* u Kranju i *1. međunarodnom kongresu muzealaca Slovenije* u Piranu. Društvo također surađuje sa strukovnim i znanstvenim institucijama, posebno kod organizacija skupova i kongresa. Intenzivnija suradnja ostvarena je s Filozofskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu i Rijeci.

Financiranje HMD-a

Za sadržajno opsežnu programsku djelatnost HMD-a koja se provodi na području cijele Hrvatske, Hrvatsko muzejsko društvo financira se vlastitim prihodima od članarina, prodaje publikacija i suvenira te refundacija za organizaciju skupova i manifestacija. Refundacije podrazumijevaju nadoknade za zajednički dizajn programa, promidžbene

◀ Izvori financiranja HMD-a u razdoblju 2012. – 2016.

materijale i medijske kampanje. Programi Društva financiraju se i iz proračunskih sredstava Ministarstva kulture RH, Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Grada Zagreba, Turističke zajednice Grada Zagreba, lokalnih samouprava i sponzora.

Zaključno

Prepoznatljivost i snagu Hrvatskoga muzejskog društva predstavlja prvenstveno organizacija djelovanja na cijelom području Hrvatske i individualnost članstva, što omogućuje neovisnost i visoku razinu profesionalnog djelovanja. Sjedište Društva u Zagrebu omogućuje dobru komunikaciju s članovima i suradnju s muzejskim, kulturnim i znanstvenim institucijama i udrugama u Hrvatskoj. Članovi Hrvatskoga muzejskog društva su stručni muzejski djelatnici, mnogi s akademskim zvanjem, priznanjima i nagradama, koji svojim radom doprinose unaprjeđenju muzejske struke. Kvalitetan profesionalni rad temelji se na načelu etičnosti, transparentnosti poslovanja i demokratičnosti u odlučivanju. Vizija Društva je jačanje prepoznatljive uloge u promicanju i pozicioniranju kulturne i prirodne baštine RH kroz profesionalizaciju muzejskih djelatnika te ojačavanje muzejske djelatnosti u Hrvatskoj i međunarodnoj zajednici. Cilj je Društva povećanjem broja članova i osnivanjem podružnica ostvariti glavnu ulogu u razmjeni iskustava između muzejskih udruga Hrvatske i Europe, uz

aktivno sudjelovanje u usklađivanju zakonske regulative u muzejskoj djelatnosti u Hrvatskoj s međunarodnim kodeksima i zakonima.

Izvori:

- Arko-Pijevac, M. 2013. Programsko i financijsko izvješće Hrvatskog muzejskog društva za 2012. g. Arhiva HMD-a, Zagreb, 4 str. Dostupno na: <http://hrmud.hr/aktualni-dokumenti/> (7. veljače 2017.)
- Arko-Pijevac, M. 2014. Programsko i financijsko izvješće Hrvatskog muzejskog društva za 2013. g. Arhiva HMD-a, Zagreb, 13 str. Dostupno na: <http://hrmud.hr/aktualni-dokumenti/> (7. veljače 2017.)
- Arko-Pijevac, M. 2015. Programsko i financijsko izvješće Hrvatskog muzejskog društva za 2014. g. Arhiva HMD-a, Zagreb, 10 str. Dostupno na: <http://hrmud.hr/aktualni-dokumenti/> (7. veljače 2017.)
- Arko-Pijevac, M. 2016. Programsko i financijsko izvješće Hrvatskog muzejskog društva za 2015. g. Arhiva HMD-a, Zagreb, 10 str. Dostupno na: <http://hrmud.hr/aktualni-dokumenti/> (7. veljače 2017.)
- Arko-Pijevac M. 2013. Strateški plan HMD-a 2012. – 2016. g. Hrvatsko muzejsko društvo, Zagreb, 39 str. Dostupno na: <http://hrmud.hr/aktualni-dokumenti/> (7. veljače 2017.)
- Kruhek, M. 1987. Savez društava muzejskih radnika SR Hrvatske. Povijesni pregled uz 40. obljetnicu Saveza muzejskih društava Hrvatske. // *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske* 1/2. Hrvatsko muzejsko društvo, Zagreb, str. 4-14.
- Lapajne, D. 1987. O Savezu... // *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske* 1/2. Hrvatsko muzejsko društvo, Zagreb, str. 15.
- Marić, I. 2015. Registar muzeja, galerija i zbirki u RH, Muzejski dokumentacijski centar, 2015. Statistika hrvatskih muzeja. Statistički pregled za 2015. g. Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb, 9 str. Dostupno na <http://www.mdc.hr/files/file/muzeji/statistika/Statisti%C4%8Dki-pregled-za-2015-.g..pdf> (7. veljače 2017.)
- Vrkljan Križić, N. 1997. Obnovljen rad Hrvatskog muzejskog društva. // *Vijesti muzealaca i konzervatora* 1/97, Hrvatsko muzejsko društvo, Zagreb, str. 2-3.

Nakladnička djelatnost Hrvatskoga muzejskog društva

Hrvatsko muzejsko društvo je tijekom svojih 70 godina uspješnog i plodonosnog rada ostvarilo bogatu nakladničku djelatnost koja svjedoči o širokom rasponu tema i interesa muzejske struke, ali i srodnih struka i područja. Tako, primjerice, periodično glasilo Društva *Vijesti*

muzealaca i konzervatora koje izlazi kontinuirano od 1952. godine (izuzevši prekid za vrijeme i neposredno nakon Domovinskoga rata, 1992. – 1996.) sve do danas, u svom naslovu odražava suradnju muzejske i konzervatorske struke koja je neophodna zbog ostvarivanja zajedničkih interesa. *Vijesti muzealaca i konzervatora*, osim što donose važne i zanimljive stručne priloge i tematske cjeline, prezentiraju djelatnost i programe Hrvatskoga muzejskog društva te stoga mogu poslužiti i kao izvor za istraživanje aktivnosti i postignuća Društva kroz povijest.

Aktualnim temama i programima posvećena su posebna izdanja HMD-a koja su objavljivana uz *Vijesti* ili samostalno: *Međunarodne smjernice za podatke o muzejskom predmetu : CIDOC-ove podatkovne kategorije* (VMK, 2000.), Tomislav Šola: *Marketing u muzejima* (2001.), *ICOM-ov kodeks profesionalne etike* (VMK, 2002.), *Originalni dionici : 2. putujuća izložba postera Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskog muzejskog društva* (2008.), *Muzeološki plan* (VMK, 2012.), *Nakit iz Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu – izložba s povodom* (2014.).

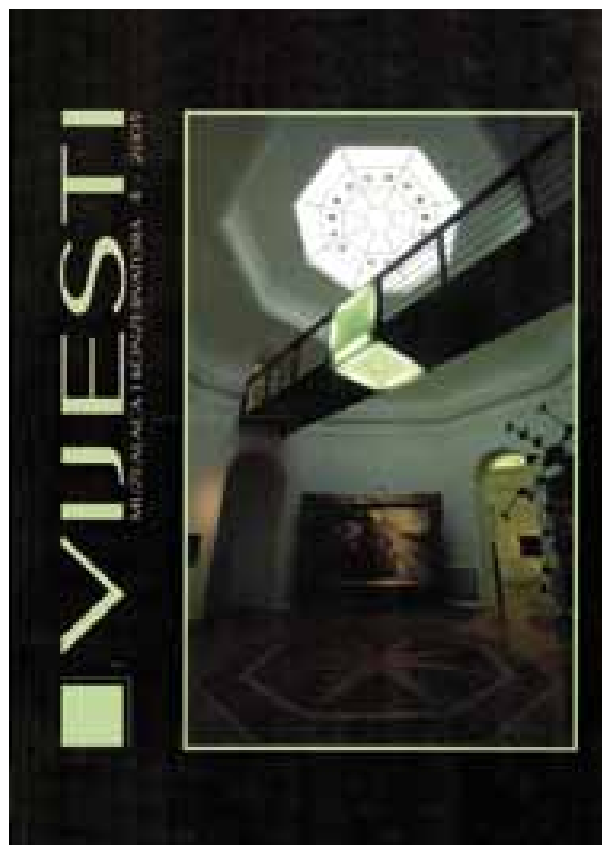
Zbornici radova 1. (2008.), 2. (2011.) i 3. (2014.) kongresa muzealaca svjedoče o stanju i perspektivama muzejske djelatnosti u Hrvatskoj usmjeravanjem pozornosti na aktualne teme od općeg i osobitog značenja koje na kongresima elaboriraju muzealci i njihovi suradnici pred širokim i respektabilnim auditorijem, primjerice: muzejska profesija u Hrvatskoj, upravljanje muzejskim zbirkama i novim tehnologijama, definiranje profila korisnika i njihovih potreba, muzeji i arhitektura u Hrvatskoj, aktualno stanje u odnosu na resurse i strategije upravljanja

muzejima i drugo. Hrvatsko muzejsko društvo kao jedan od organizatora seminara *Arhivi, knjižnice, muzeji* predstavilo se i kao nakladnik zbornika radova 2. i 3. seminara AKM.

Zasebno mjesto unutar nakladničke produkcije HMD-a pripada knjižicama Edukativne muzejske akcije koju Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju HMD-a organizira svake godine u povodu Međunarodnog dana muzeja. Ove knjižice svojom porukom, zanimljivim oblikovanjem kao i bogatim informativnim sadržajem značajno doprinose popularizaciji muzeja kod djece osnovnoškolskog uzrasta – budućih stalnih posjetitelja.

Također je važno naglasiti da su se pojedine sekcije unutar Društva – upravo putem publikacija koje objavljuju uz svoje skupove i susrete – s vremenom profilirale i istaknule kao nositeljice stručnog usavršavanja i komunikacije unutar muzejske struke, ali i komunikacije struke sa širom javnošću. Ovaj pravac razvoja nakladničke djelatnosti Društva zacrtali su najprije muzejski pedagozi zbornicima radova sa svojih skupova (od 2001.). Potom su se vrlo aktivno uključili

restauratori i preparatori sa zbornicima svojih susreta (od 2009.), a u novije vrijeme slijede ih i dokumentaristi s knjigama sažetaka svojih skupova (2013., 2015.). Naposljetku, vrijedi se osvrnuti i na posebnu ulogu programske bošure *Noći muzeja* (od 2005. nadalje) koja prati ovu veliku manifestaciju iz godine u godinu. Opseg i sadržaj ove publikacije, posve razumljivo, odražava broj sudionika, opseg i vrste događanja u *Noći muzeja* diljem Hrvatske te tako program-ska knjižica doprinosi kontinuiranom uvidu u mijene, rast i razvoj manifestacije u kojoj već nekoliko godina sudjeluju gotovo svi hrvatski muzeji, a sve se više uključuju i druge baštinske i kulturne ustanove.

Bibliografija izdanja Hrvatskoga muzejskog društva

Bibliografija publikacija u izdanju Hrvatskoga muzejskog društva navedena je unutar nekoliko tematskih cjelina (Zbornici radova i knjige sažetaka kongresa muzealaca Hrvatske; Zbornik seminara Arhivi, knjižnice, muzeji; Publikacije sa skupova dokumentarista; Publikacije sa susreta Sekcije restauratora i preparatora Hrvatskoga muzejskog društva; Zbornici skupova muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem; Knjižice muzejske edukativne nagradne igre; Posebna izdanja; Programi događanja uz Noć muzeja; Vijesti muzealaca i konzervatora). Unutar svake skupine publikacije su navedene po kronološkom slijedu njihova objavljivanja.

Zbornici radova i knjige sažetaka kongresa muzealaca Hrvatske

1. kongres muzealaca Hrvatske, Zagreb, 12. – 14. studenoga 2008. [knjiga sažetaka].- Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2008. - [90] str. ; 30 cm

Zbornik radova: 1. kongres muzealaca Hrvatske, Zagreb, 12. – 14. studenoga 2008. / urednica Žarka Vujić. - Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2011. - 206 str. ; 24 cm

Knjiga sažetaka 2. kongresa hrvatskih muzealaca „Muzeji i arhitektura u Hrvatskoj“: Zagreb, Muzej suvremene umjetnosti, 19. – 21. listopada 2011. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2011. - [90] str. ; 30 cm

Muzeji i arhitektura u Hrvatskoj : zbornik radova 2. kongresa hrvatskih muzealaca, Zagreb, 19. – 21. listopada 2011. / urednica Jasna Galjer.- Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2013. - 299 str. : ilustr. u boji ; 26 cm

Dostupno na: <http://hrmud.hr/wp-content/uploads/2014/06/Zbornik-HMD-1.pdf> (pristupljeno: 20. veljače 2017.)

3. kongres muzealaca Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem, Opatija, 8. 10. – 11. 10. 2014.: knjiga sažetaka / urednice Milvana Arko-Pijevac, Slađana Latinović.- Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2014. - 133 str. ; 30 cm

Dostupno na: <http://www.hrmud.hr/3congress/wp-content/uploads/2014/05/knjiga-sa%C5%BEetaka-.pdf> (pristupljeno: 20. veljače 2017.)

Zbornik seminara Arhivi, knjižnice, muzeji

Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture (2 ; 1998 ; Poreč)

2. i 3. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredile Mirna Willer i Tinka Katić. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2000. - 261 str. : ilustr. ; 24 cm. - (Izdanja Vijesti muzealaca i konzervatora)

Publikacije sa skupa dokumentarista (zbornici sažetaka)

Dokumentacija danas: 1. skup muzejskih dokumentarista Hrvatske, Rijeka, 23. – 25. listopada 2013. : knjiga sažetaka / urednici Borut Kružić, Marija Lazanja Dušević. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2013.

Dokumentacija i korisnici: 2. skup muzejskih dokumentarista Hrvatske, Zadar, 28. – 30. listopada 2015. : knjiga sažetaka / urednici Borut Kružić, Jadranka Belevski, Natali Čop. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2015.

Dostupno na: http://www.hrmud.hr/dokumentaristi/sazeci/knjiga_sazetaka_2015.pdf (pristupljeno: 20. veljače 2017.)

Publikacije sa Susreta Sekcije restauratora i preparatora Hrvatskoga muzejskog društva

Prvi susreti Sekcije restauratora i preparatora Hrvatskog muzejskog društva / urednica Slađana Latinović. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2009. - 53 str. : ilustr. u boji ; 20 cm

Drugi susreti Sekcije restauratora i preparatora Hrvatskog muzejskog društva / urednica Slađana Latinović. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2010. - 55 str. : ilustr. u boji ; 28 cm

3. susreti Sekcije restauratora i preparatora Hrvatskog muzejskog društva: Zadar, travanj 2011. / urednica Slađana Latinović. - Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2011. - 59 str. : ilustr. u boji ; 30 cm

4. susreti Sekcije restauratora i preparatora Hrvatskog muzejskog društva: Pula, svibanj 2012. / urednica Slađana Latinović. - Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2012. - 55 str. : ilustr. u boji ; 30 cm

5. susreti Sekcije restauratora i preparatora Hrvatskog muzejskog društva: Slavonski Brod, svibanj 2013. / urednica Slađana Latinović.- Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2013. - 63 str. : ilustr. u boji ; 30 cm

6. susreti Sekcije restauratora i preparatora Hrvatskog muzejskog društva: Varaždin, svibanj 2014. / urednica Slađana Latinović.- Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2014. - 60 str. : ilustr. u boji ; 30 cm

7. susreti Sekcije restauratora i preparatora Hrvatskog muzejskog društva: Split, svibanj 2015. / urednica Slađana Latinović.- Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2015. - 60 str. : ilustr. u boji ; 30 cm

8. susreti Sekcije restauratora i preparatora Hrvatskog muzejskog društva: Sisak, svibanj 2016. / urednica Slađana Latinović. - Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2016. - 63 str. : ilustr. u boji ; 30 cm

Zbornici i knjige sažetaka sa skupova muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem

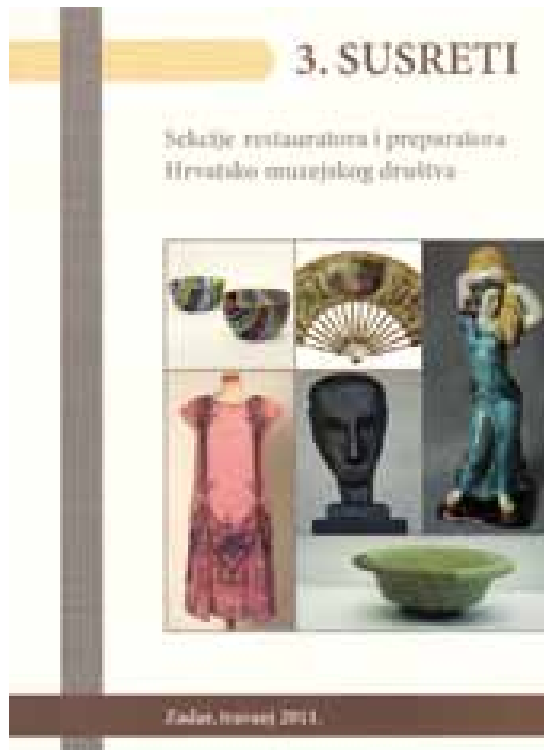
I. skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem: Pula, 14. – 16. lipnja 2001.: zbornik sažetaka. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, Sekcija za muzejsku pedagogiju, 2001. - 28 str. ; 30 cm

I. skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem: Pula, 14. – 16. lipnja 2001.: zbornik radova / urednica Mila Škarić.- Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2002. - 263 str. : ilustr. ; 24 cm

II. skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem: Zadar, 7. – 9. studenog 2002.: zbornik radova / urednik Eduard Kletečki.- Zadar: Arheološki muzej Zadar ; Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2004. - 284 str. : ilustr. ; 24 cm

III. skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem: Vukovar, 14. – 16. listopada 2004.: zbornik radova / urednik

Eduard Kletečki.- Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2006. - 295 str. : ilustr. ; 24 cm

IV. skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem: Knin, 11. – 14. listopada 2006.: zbornik radova / urednik Božidar Pejković.- Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2007. - 290 str. : ilustr. ; 24 cm

V. Skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem: Rijeka – Dubrovnik – Bari – Rijeka, 29. rujna – 3. listopada 2008.: zbornik radova / urednice Mila Škarić, Renata Brezinščak. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2010. - 218 str. : ilustr. ; 24 cm

Stanje struke – izazovi i mogućnosti: VI. skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem, Gradski muzej Sisak, 25. – 27. 10. 2010. : [zbornik sažetaka] / urednica Renata Brezinščak. - Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2010. - 40 str. ; 21 cm

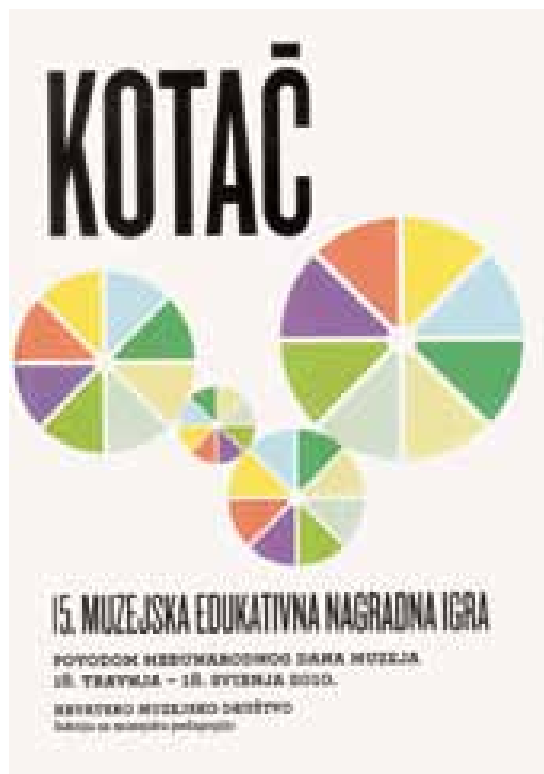
Stanje struke – izazovi i mogućnosti: VI. skup muzejskih pedagoga Hrvatske, Gradski muzej Sisak, 25. – 27. 10. 2010.: zbornik / urednice Željka Jelavić, Renata Brezinščak. - Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2012. - 167 str. : ilustr. ; 24 cm

Partnerstvo: VII. skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem, Rijeka, 14. – 16. studeni 2012.: zbornik radova / urednica Milica Đilas. - Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2015. - 361 str. : ilustr. ; 24 cm

Knjižice Muzejske edukativne nagradne igre

Knjižice Muzejske edukativne nagradne igre objavljuju se od 1996. godine, no tada njihov izdavač nije bilo Hrvatsko muzejsko društvo. To su: *Što je u muzeju oduševilo Baltazara?* (Muzejski dokumentacijski centar, 1996.), *Cvijet* (Muzejski dokumentacijski centar, 1997.), *Put pod noge* (Muzej grada Zagreba, 1998.), *Od... do* (Hrvatski školski muzej, 1999.), *Jačajmo se* (Hrvatski športski muzej, 2001.). Navedene publikacije izostavljene su s popisa.

2000. : muzejsko-edukativna nagradna igra / urednica Željka Jelavić.- Zagreb: Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskog muzejskog društva, 2000. - 63 str. : ilustr. u boja ; 14 cm

Kuća : muzejsko-edukativna i nagradna igra u povodu Međunarodnog dana muzeja 18. 5. 2002. / urednica Tatjana Županić ; suradnici Mila Škarić [et al.] ; ilustracije Pika Vončina. - Zagreb: Sekcija za muzejsku pedagogiju Hrvatskog muzejskog društva, 2002. - 55 str. : ilustr. u bojama ; 14 cm

U slast : muzejsko-edukativna i nagradna igra povodom Međunarodnog dana muzeja 18. svibnja : 16. 4. – 16. 5. 2003. / urednica Dubravka Habuš-Skendžić ; suradnica Irena Petrincec ; likovno i grafičko oblikovanje Miljenko Gregl. - Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, Sekcija za muzejsku pedagogiju, 2003. - 60 str. : ilustr. u bojama ; 10 x 14 cm

Odišlo : muzejsko-edukativna nagradna igra povodom Međunarodnog dana muzeja 18. svibnja, 18. 4. – 18. 5. 2004. / urednica Margareta Biškupić ; likovno oblikovanje Mirna Ferenček. - Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2004. - 94 str. : ilustr. u bojama ; 14 cm

Portal : 10. muzejska edukativna nagradna igra : 15. 4. – 15. 5. 2005. / urednica Malina Zuccon Martić ; suradnice Dubravka Habuš-Skendžić, Lada Laura ; grafičko oblikovanje Krešimir Bauer. - Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2005. - [58] str. : ilustr. u bojama ; 15 cm

Zvuk... ton... glas : 11. muzejska edukativna nagradna igra : 18. travnja – 18. svibnja 2006. / urednica Andreja Smetko ; suradnice Varina Jurica Turk [et al.] ; oblikovanje Zoran Skorić. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, Sekcija za muzejsku pedagogiju, 2006. - 91 str. : ilustr. u boji ; 10 x 14 cm

Iznenadjenje : 12. muzejska edukativna nagradna igra povodom Međunarodnog dana muzeja 18. svibnja 2007. : 18. travnja – 18. svibnja 2007. / urednica Danijela Šoštarčić ; suradnici Varina Jurica Turk [et al.] - Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2007. - 121 str. : ilustr. u boji ; 14 cm

Original : 13. muzejska edukativna akcija i nagradna igra povodom Međunarodnog dana muzeja 18. svibnja 2008. : 18. travnja – 18. svibnja 2008. / urednik Božidar Pejčković ; suradnici Lada Laura [et al.] - Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2008. - 121 str. : ilustr. u boji ; 14 cm

(U)okvir(i) : 14. muzejska edukativna akcija i nagradna igra povodom Međunarodnog dana muzeja 18. svibnja 2009. : 18. 4. – 18. 5. 2009. / urednica Željka Miklošević ; oblikovanje bofra. - Zagreb: Sekcija za muzejsku pedagogiju Hrvatskog muzejskog društva, 2009. - 125 str. : ilustr. u boji ; 14 cm

Kotač : 15. muzejska edukativna nagradna igra povodom Međunarodnog dana muzeja : 18. travnja – 18. svibnja 2010. / urednica Željka Jelavić. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2010. - 62 str. ; 15 cm

Dodir : 16. muzejska edukativna nagradna igra povodom Međunarodnog dana muzeja : 12. travnja – 14. svibnja 2011. / urednik Marijan Bogatić ; grafičko oblikovanje Darko Vuković. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2011. - 55, [8] str. ; 15 cm

Voda : 17. muzejska edukativna akcija Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju HMD-a u povodu Međunarodnog dana muzeja : 2. 5. – 18. 5. 2012. / urednica Nada Beroš ; ilustracije Tena Letica. - Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2012. - višestruki presavitak : ilustr. u boji ; 14 cm

Muzejske pričalice : 18. muzejska edukativna akcija povodom Međunarodnog dana muzeja : 18. travanj – 18. svibanj 2013. / urednica Zorica Babić ; ilustracije Martina Nemet. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2013. - 152 str. : ilustr. u boji ; 14 cm

(Bez) veze : 19. muzejska edukativna akcija povodom Međunarodnog dana muzeja : 18. 4. – 18. 5. 2014. / urednica Anita Hodak ; ilustracije Lea Jurin. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2014. - 136 str. : ilustr. u boji ; 14 cm

Održivost : 20. muzejska edukativna akcija povodom Međunarodnog dana muzeja : 20. travnja – 18. svibnja 2015. / urednik Marijan Bogatić ; ilustracije Klasja Habjan. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2015. - 96 str. : ilustr. u boji ; 15 cm

Klik na kulturni krajolik : 21. edukativna muzejska akcija – mjesec muzeja povodom obilježavanja Međunarodnog dana muzeja : 18. travnja – 18. svibnja 2016. / urednici Jelena Hotko i Danko Dujmović ; ilustracije Ana Filep. - Zagreb:

Hrvatsko muzejsko društvo, 2016. - 156 str. : ilustr. u boji ; 14 cm

Posebna izdanja

Međunarodne smjernice za podatke o muzejskom predmetu : CIDOC-ove podatkovne kategorije, lipanj 1995. / preveli Žarka Vujić, Goran Zlodi. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2000. - 40 str. ; 24 cm [prilog uz: Vijesti muzealaca i konzervatora, 1999.]

Šola, Tomislav. Marketing u muzejima ili o vrlini i kako je obznaniti. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2001.

ICOM-ov kodeks profesionalne etike. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2002. - 26 str. ; 15 cm [Prilog uz: Vijesti muzealaca i konzervatora, 1(2002.)]

Originalni dionici : 2. putujuća izložba postera Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskog muzejskog društva / urednik Božidar Pejković. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, Sekcija za muzejsku pedagogiju, 2008.

Nakit iz Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu – izložba s povodom : Muzej Mimara, 31. 1. – 23. 2. 2014. / autori Adnan Busuladžić, Arijana Koprčina ; fotografije Almin Zrno, Srećko Budek. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2014.

Noć muzeja

Noć muzeja : četvrtak, 15. prosinca 2005. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2005. - presavitak [6 str.] ; 16 cm

Noć muzeja : petak, 26. 1. 2007., 18.00 – 01.00. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2007. - višestruki presavitak [8 str.] ; 21 cm

Noć muzeja `08 : petak, 25. 1. 2008., 18,00 – 01,00 sati. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2008. - [16] str. ; 20 cm

Noć muzeja `09 : petak, 30. siječnja od 18 do 01,00. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2009. - [24] str. ; 20 cm

Noć muzeja `10 : petak, 29. siječnja od 18 do 01. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2010. - [24] str. ; 19 cm

Noć muzeja : petak, 28. siječnja 2011., 18 do 01 sati. - Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2011. - [32] str. ; 20 cm

Noć muzeja : petak, 27. siječnja 2012., 18 – 01. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2012. - 48 str. ; 20 cm

Noć muzeja : petak, 25. siječnja 2013., 18 – 01. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2013. - 47 str. ; 20 cm

Noć muzeja 2014. : petak, 31. 1. 2014. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2014. - 47 str. ; 20 cm

10. Noć muzeja : petak, 30. 1. 2015., 18 – 01. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2015. - 47 str. ; 20 cm

Noć muzeja '16 : petak, 29. 1. 2016. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2016. - 55 str. ; 20 cm

Noć muzeja '17 : petak, 27. 1. 2017., 18 – 01. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2017. - 55 str. ; 20 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora

Časopis je tijekom svojega objavljivanja mijenjao naslov, urednike, izdavače, numeraciju, učestalost izlaženja i format, što se vidi iz kronološkog bibliografskog popisa.

Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih naučnih radnika NRH / urednica Lelja Dobronić. - God. 1, br. 1, 2, 3, 4, 5/6 (1952.). - Zagreb : Društvo muzejsko-konzervatorskih naučnih radnika NR Hrvatske, 1952. - 5 sv. ; 25 cm

Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih naučnih radnika NRH / urednica Lelja Dobronić. - God. 2, br. 1, 2, 3, 4, 5, 6 (1953.). - Zagreb : Društvo muzejsko-konzervatorskih naučnih radnika NR Hrvatske, 1953. - 6 sv. ; 25 cm

Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih naučnih radnika NRH / urednica Lelja Dobronić. - God. 3, br. 1, 2, 3, 4, 5, 6 (1954.). - Zagreb : Društvo muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske, 1954. - 6 sv. ; 25 cm

Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih naučnih radnika NRH / urednica Lelja Dobronić. - God. 4, br. 1, 2, 3, 4, 5, 6 (1955.). - Zagreb : Društvo muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske, 1955. - 6 sv. ; 25 cm

Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske / urednica Lelja Dobronić. - God. 5, br. 1, 2, 3, 4, 5, 6, index (1956.). - Zagreb : Društvo muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske, 1956. - 7 sv. ; 24 cm

Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske / urednica Lelja Dobronić. - God. 6, br. 1, 2, 3, 4, 5, index (1957.). - Zagreb : Društvo muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske, 1957. - 6 sv. ; 24 cm

Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske / urednica Lelja Dobronić. - God. 7, br. 1, 2, 3, 4, 5, 6, index (1958.). - Zagreb : Društvo muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske, 1958. - 6 sv. ; 24 cm

Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske / urednica Lelja Dobronić. - God. 8, br. 1, 2, 3, 4, 5, 6, index (1959.). - Zagreb : Društvo muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske, 1959. - 6 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednica Lelja Dobronić. - God. 9, br. 1, 2, 3, 4, 5, 6, index (1960.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Podružnica za Hrvatsku Društva konzervatora Jugoslavije, 1960. - 6 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednica Lelja Dobronić. - God. 10, br. 1, 2, 3, 4, 5, 6, poseban br., index (1961.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Podružnica za Hrvatsku Društva konzervatora Jugoslavije, 1961. - 6 sv. ; 24 cm [poseban broj: Program općeg dijela posebnog ispita za priznanje srednje stručne sprema službenika ustanova u oblasti kulture]

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednica Lelja Dobronić. - God. 11, br. 1, 2, 3, 4, 5, 6, index (1962.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Podružnica za Hrvatsku Društva konzervatora Jugoslavije, 1962. - 6 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednica Lelja Dobronić. - God. 12, br. 1, 2, 3, 4, 5, 6, index (1963.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Podružnica za Hrvatsku Društva konzervatora Jugoslavije, 1963. - 6 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednica Lelja Dobronić. - God. 13, br. 1, 2, 3, 4, 5, 6, index (1964.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Podružnica za Hrvatsku Društva konzervatora Jugoslavije, 1964. - 7 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednica Lelja Dobronić. - God. 14, br. 1, 2, 3, 4, 5, 6 (1965.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Podružnica za Hrvatsku Društva konzervatora Jugoslavije, 1965. - 6 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednici Vesna Barbić, Antun Bauer. - God. 15, br. 1/2, 3/4, 5, 6 (1966.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Podružnica za Hrvatsku Društva konzervatora Jugoslavije, 1966. - 4 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Antun Bauer. - God. 16, br. 1/2, 3, 4/6 (1967.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Podružnica za Hrvatsku Društva konzervatora Jugoslavije, 1967. - 3 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednici Antun Bauer, Blaško Grce. - God. 17, br. 1, 2, 3, 4/5, 6 (1968.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Podružnica za Hrvatsku Društva konzervatora Jugoslavije, 1968. - 5 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Blaško Grce. - God. 18, br. 1, 2, 3, 4, 5/6 (1969.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Podružnica za Hrvatsku Društva konzervatora Jugoslavije, 1969. - 5 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednici Blaško Grce, Radoslav Putar. - God. 19, br. 1/2, 3, 4, 5, 6 (1970.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Podružnica za Hrvatsku Društva konzervatora Jugoslavije, 1970. - 5 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Radoslav Putar. - God. 20, br. 1, 2, 3, 4, 5, 6 (1971.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Podružnica za Hrvatsku Društva konzervatora Jugoslavije, 1971. - 6 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Radoslav Putar. - God. 21, br. 1, 2, 3, 4/5, 6 (1972.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Podružnica za Hrvatsku Društva konzervatora Jugoslavije, 1972. - 5 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Ivo Lentić. - God. 22, br. 1, 2, 3/4, 5, 6 (1973.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Podružnica za Hrvatsku Društva konzervatora Jugoslavije, 1973. - 5 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Ivo Lentić. - God. 23, br. 1/2, 3/4, 5/6 (1974.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Društvo konzervatora Hrvatske, 1974. - 3 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Ivo Lentić. - God. 24, br. 1/6 (1975.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Društvo konzervatora Hrvatske, 1975. - 1 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Ivan Lentić. - God. 25, br. 1/6 (1976.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Društvo konzervatora Hrvatske, 1976. - 1 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Ivo Lentić. - God. 26, br. 1, 2, 3, 4 (1977.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Društvo konzervatora Hrvatske, 1977. - 4 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Ivo Lentić. - God. 27, br. 1, 2, 3/4 (1978.). - Zagreb : Muzejsko društvo Hrvatske : Društvo konzervatora Hrvatske, 1978. - 3 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Ivo Lentić. - God. 28, br. 1, 2, 3, 4 (1979.). - Zagreb : Savez muzejskih društava Hrvatske : Društvo konzervatora Hrvatske, 1979. - 4 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Ivo Lentić. - God. 29, br. 1, 2, 3, 4 (1980.). - Zagreb : Savez muzejskih društava Hrvatske : Društvo konzervatora Hrvatske, 1980. - 4 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Branko Pleše. - God. 30, br. 1/2, 3, 4 (1981.). - Zagreb : Savez muzejskih društava Hrvatske : Društvo konzervatora Hrvatske, 1981. - 3 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Branko Pleše. - God. 31, br. 1/2, 3/4 (1982.). - Zagreb : Savez muzejskih društava Hrvatske : Društvo konzervatora Hrvatske, 1982. - 2 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Zdenko Kuzmić. - God. 32, br. 1, 2, 3 (1983.). - Zagreb : Savez muzejskih društava Hrvatske : Društvo konzervatora Hrvatske, 1983. - 3 sv. ; 30 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Zdenko Kuzmić. - God. 33, br. 1/2, 3/4 (1984.). - Zagreb : Savez muzejskih društava Hrvatske : Društvo konzervatora Hrvatske, 1984. - 2 sv. ; 30 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Slavko Šterk. - God. 34, br. 1/2, 3/4 (1985.). - Zagreb : Savez muzejskih društava Hrvatske : Društvo konzervatora Hrvatske, 1985. - 2 sv. ; 30 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Slavko Šterk. - God. 35, br. 1/2, 3/4 (1986.). - Zagreb : Savez muzejskih društava Hrvatske : Društvo konzervatora Hrvatske, 1986. - 2 sv. ; 30 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Slavko Šterk. - God. 36, br. 1/2, 3/4 (1987.). - Zagreb : Savez društava muzejskih radnika SR Hrvatske : Društvo konzervatora Hrvatske, 1987. - 2 sv. ; 30 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Slavko Šterk. - God. 37, br. 1/2, 3/4 (1988.). - Zagreb : Savez društava muzejskih radnika SR Hrvatske : Društvo konzervatora Hrvatske, 1988. - 2 sv. ; 30 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Slavko Šterk. - God. 38, br. 1/2, 3/4 (1989.). - Zagreb : Savez društava muzejskih radnika SR Hrvatske : Društvo konzervatora Hrvatske, 1989. - 2 sv. ; 30 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Slavko Šterk. - God. 39, br. 1/2, 3/4 (1990.). - Zagreb : Savez društava muzejskih radnika SR Hrvatske : Društvo konzervatora Hrvatske, 1990. - 2 sv. ; 30 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske / urednik Slavko Šterk. - God. 40, br. 1/4 (1991.). - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 1991. - 1 sv. ; 30 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednik Želimir Laszlo. - Br. 1, 2, 3, 4 (1997.). - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 1997. - 1998. - 4 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednik Želimir Laszlo. - Br. 1/2, 3/4 (1998.). - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 1998. - 1999. - 2 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednik Želimir Laszlo. - Br. 1/4 (1999.). - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2000. - 1 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednik Želimir Laszlo. - Br. 1/2, 3/4 (2000.). - Zagreb :

Hrvatsko muzejsko društvo, 2000. – 2001. - 2 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednik Želimir Laszlo. - Br. 1, 2/3, 4 (2001.). - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2001. - 3 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednici Želimir Laszlo, Nada Vrkljan-Križić. - Br. 1, 2/4 (2002.). - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2002. – 2003. - 2 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednica Nada Vrkljan-Križić. - Br. 1/2, 3/4 (2003.). - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2003. – 2004. - 2 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednica Nada Vrkljan-Križić. - Br. 1/4 (2004.). - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2005. - 1 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednica Nada Vrkljan-Križić. - Br. 1/2, 3, 4 (2005.). - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2005. – 2006. - 3 sv.

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednica Nada Vrkljan-Križić. - Br. 1/2, 3/4 (2006.). - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2006. - 2 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednica Nada Vrkljan-Križić. - Br. 1/4 (2007.). - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2007. - 1 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednica Nada Vrkljan-Križić. - Br. 1/4 (2008.). - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2009. - 1 sv. ; 24 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednica Lida Roje Depolo. - Br. 1/4 (2009.). - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2010. - 1 sv. ; 26 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednica Lida Roje Depolo. - Br. 1/4 (2010.). - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2011. - 1 sv. ; 26 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednica Lida Roje Depolo. - Br. 1/2 (2011.). - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2013. - 1 sv. ; 26 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednica Lida Roje Depolo. - 2012. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2014. - 1 sv. ; 26 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednica Lida Roje Depolo. - 2013. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2014. - 1 sv. ; 26 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednica Lida Roje Depolo. - 2014. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2015. - 1 sv. ; 26 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora / urednica Lida Roje Depolo. - 2015. - Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2016. - 1 sv. ; 26 cm

Vijesti muzealaca i konzervatora 1952. – 2016.

Vijesti muzealaca i konzervatora, glasilo Hrvatskoga muzejskog društva, ovim brojem ulazi u 65. godinu kontinuiranog izlaženja.

Prvi broj časopisa izašao je u travnju 1952. godine u Zagrebu i, osim petogodišnje pauze za vrijeme Domovinskog rata, kontinuirano izlazi sve do danas. Prateći dugu povijest izdavačke djelatnosti časopisa, možemo uočiti krizne situacije kroz koje su uredništva prolazila pokušavajući se održati. Osim što su impresivne, te nas činjenice obvezuju (članove Hrvatskoga muzejskog društva) da nastavimo s objavljivanjem našega časopisa usprkos nesklonim vremenima i sve tanjim financijskim sredstvima.

Prva inicijativa za izdavanjem časopisa u tadašnjem Društvu muzejskih radnika (a danas *Hrvatskom muzejskom društvu*) pokrenuta je davne 1948. godine kako bi okupili, povezali i informirali sve članove Društva. Kada je Društvo 1951. godine osnovalo svoje podružnice u Osijeku, Splitu i Rijeci, postalo je neophodno da se članstvo poveže i informira. Prvi broj izlazi u travnju 1952., kada se napokon nakon četiri godine uspelo riješiti pitanje financiranja časopisa.

Prvi su brojevi pod nazivom *Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih naučnih radnika NR Hrvatske* bili skromni i po formatu i izgledu. Tiskani na lošem papiru, bez naslovne stranice i ilustracija, na svega nekoliko stranica. „U programskom, uvodnom članku prvog broja *Vijesti* istaknuta je potreba i opravdanost ovog pothvata. Uredništvo poziva sve članove na suradnju. Novi će časopis uređivati posebna sekcija Društva: Sekcija za propagandu muzeja i konzervatorskih zavoda. Izdavač glasila je Društvo muzejsko-konzervatorskih naučnih radnika, a prvom glavnom i odgovornom urednicom postaje dr. Lelja Dobronić, koja uspješno vodi izdavanje novog glasila Društva sve do godine 1963.“¹

U početku su članci bili suhoparne vijesti bez ilustracija o radu Društva. Postupno časopis sve više donosi informacije o glavnim događajima u

muzejskoj i konzervatorskoj struci, objavljuje priloge o konzervatorsko-restauratorskim temama. Tako je već 1956. godine broj posvećen spomenicima grada Senja².

Kada su konzervatorski radnici Hrvatske osnovali svoje samostalno društvo (1959.), Društvo muzealaca moralo je promijeniti svoj naziv. Od tada Društvo nosi naziv: Muzejsko društvo NR Hrvatske, s tim da konzervatori mogu biti i dalje članovi Muzejskog društva. U toj promjeni *Vijesti* ostaju i nadalje zajedničko glasilo radnika muzejske i konzervatorske struke u NR Hrvatskoj. Časopis svoj dotadašnji naziv *Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske* mijenja u *Vijesti muzealaca i konzervatora NR Hrvatske*.

Prva urednica dr. sc. Lelja Dobronić, koja je VMK uređivala punih 14 godina, zaslužna je što se časopis profilirao u ozbiljno strukovno glasilo. A koncepcija časopisa sa svojom strukturom i rubrikama uvriježila se svih ovih godina. Lelja Dobronić je za vođenje VMK primila od svih muzealaca službeno priznanje na prigodno održanoj svečanoj akademiji 1962. u Zagrebu.³

Poslije Lelje Dobronić (1952. – 1965.), urednici su se izmjenjivali bržim tempom: Vesna Barbić (1966.), Antun Bauer (1967. – 1968.), Blaško Grce (1969. – 1970.), Radoslav Putar (1971. – 1972.).

Istaknuti konzervator Ivo Lentić uređivao je časopis od 1973. do 1980. godine i u tom su se razdoblju objavljivali vrijedni prilozi o zaštiti spomenika i prirode.

Povodom 25. godišnjice izlaženja časopisa, 1978. je tiskan poseban broj VMK⁴ u kojemu je objavljena bibliografija svih članaka od 1952. do 1976. godine. Bibliografiju s predmetnim i autorским indeksom izradila je mr. Božena Šurina.

Zatim časopis uređuju Branko Pleše (1981. – 1982.) i Zdenko Kuzmić (1983. – 1984.), koji mijenja izgled časopisa i uvodi povećani novinski format.

1/ Milan Kruhek: Savez društava muzejskih radnika SR Hrvatske, *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, br. 12, 1987., str. 6.

2/ *Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske*, br. 6, 1956.

3/ *Vijesti muzealaca i konzervatora NR Hrvatske*, br. 1, 1962.

4/ Bibliografija *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske* I/1952. – XXV/1976.

Problemi zbog neredovitog izlaženja iz tiska, gubljenja prave fizionomije u sadržaju i opremi bili su predmet rasprava na godišnjoj skupštini Saveza 1982. godine u Zagrebu.⁵ Čak je formirana i Komisija koja je trebala predložiti novu koncepciju časopisa. Ali ni nova serija VMK nije uspjela realizirati novu koncepciju časopisa, tj. da glasilo donosi aktualne vijesti.

Kolega Slavko Šterk, koji uređuje VMK od 1985. do 1991., zadržava uvećani format i objavljuje vrijedne priloge iz muzejske i konzervatorske struke. Pojedini brojevi obrađuju tematsku cjelinu kao što je npr. Tkalčićeva ulica i njena obnova⁶ – tema koja je tada i te kako intrigirala javnost i struku.

Izvršni odbor HMD-a je 1986. godine ustanovio godišnju nagradu i priznanje pod nazivom *Pavao Ritter Vitezović* za posebna dostignuća u muzejskoj djelatnosti. VMK objavljuju Pravilnik o dodjeljivanju nagrade i priznanja *Pavao Ritter Vitezović* i iscrpno izvještava o dobitnicima nagrada.⁷ Od tada do danas VMK redovito izvještavaju o dodjeli nagrada HMD-a.

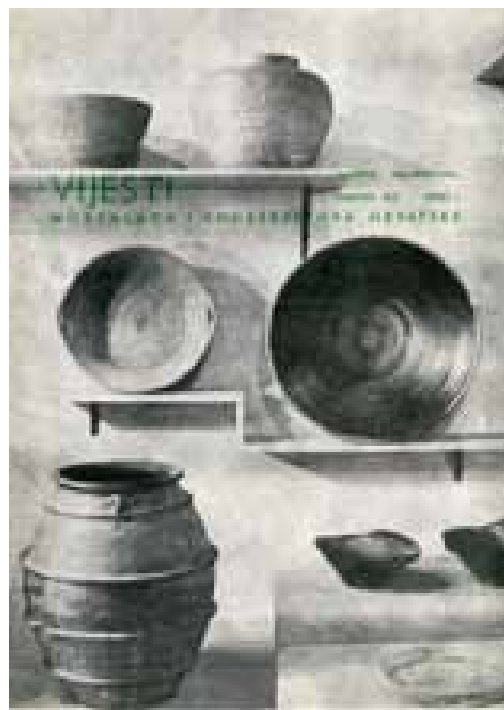
Kontinuitet izlaženja časopisa prekida se za vrijeme Domovinskog rata. VMK ne izlaze od 1992. do 1997. godine. Raspadom Jugoslavije zamro je i rad Društva. To je jedina dulja stanka u kontinuitetu rada Društva i njegovog časopisa. Međutim, Hrvatsko muzejsko društvo ponovno aktivira svoj rad 1996. godine. Nova predsjednica Društva Nada Vrkljan-Križić zaslužna je za ponovno pokretanje časopisa.

Nakon petogodišnje stanke, prvi broj pod naslovom *Vijesti muzealaca i konzervatora* izlazi iz tiska u ožujku 1997. godine. Novoimenovani urednik časopisa Želimir Laszlo uređuje glasilo od 1997. do 2002. godine. Laszlo vraća stari prepoznatljivi format časopisa. VMK su tiskane na recikliranom papiru s crno-bijelim ilustracijama, a jedini „luksuz“ su korice u koloru. Novost su vrlo kratki sažetci na engleskom jeziku (*summary*) na kraju svakog članka.

5/ Milan Kruhek: Savez društava muzejskih radnika SR Hrvatske, *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, br. 12, 1987., str. 6.

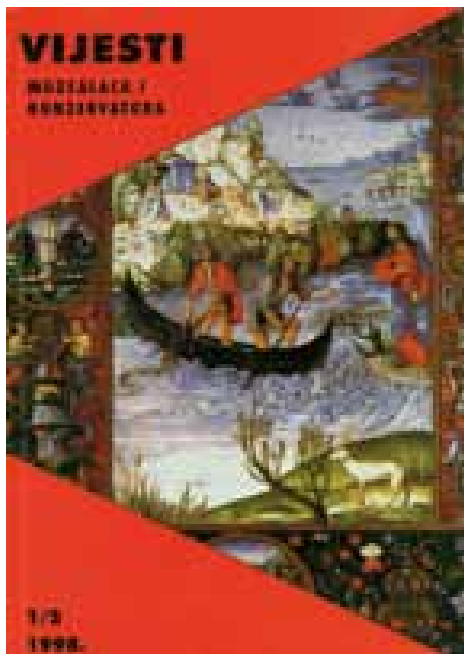
6/ *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, br. 3/4, 1986.

7/ *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, br. 1/2, 1987.

* Naslovnica prvog broja *Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih naučnih radnika NRH*, 1/1952.

† *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, 1/1964.

Vijesti muzealaca i konzervatora, 1/2, 1998.

Vijesti muzealaca i » konzervatora, 1-4, 2007.

Laszlo se u uvodniku žali na sve veći nedostatak novčanih sredstava i izražava bojazan da će doći do prekida kontinuiteta izlaženja časopisa.

Objavljuju se zanimljive i vrijedne teme iz muzeologije, a u broju iz 2002. tiskan je prijevod ICOM-ovog kodeksa profesionalne etike, nezaobilazan orijentir struke.

U VMK za 2001. godinu tiskana je bibliografija svih objavljenih članaka od 1977. do 2000. godine s autorskim i predmetnim kazalom, koju je priredila mr. sc. Snježana Radovanlija Mileusnić.⁸ U pripremi je nastavak bibliografije VMK od 2000. do 2017. koju će također izraditi mr. sc. Snježana Radovanlija Mileusnić, a planiramo je objaviti u idućem broju.

Nada Vrkljan-Križić uređuje glasilo od 2003. do 2008. godine; Markita Franulić, a zatim Silvija Brkić Midžić bile su pomoćnice urednice. Uvodi se novi, četvrtastiji format (20 x 24 cm), luksuzniji papir, ali su i dalje sve fotografije osim naslovnica crno-bijele. Cijenjena povjesničarka umjetnosti Nada Vrkljan-Križić bila je urednica koja je najviše sama pisala članke za gotovo sve

rubrike. Pisala je razne osvrte na aktualne izložbe i stručne publikacije, priloge o muzejskoj djelatnosti i radu HMD-a.

Od 2009. do danas *Vijesti muzealaca i konzervatora* uređuje Lida Roje Depolo, a pomoćnica urednice je Silvija Brkić Midžić. Okosnica svakog broja je zadana tema kojoj je broj posvećen. U uvodniku (*Riječ urednice*) obrazlaže se tematska cjelina i daje se sinteza broja. Časopis je dobio novi vizualni identitet, novi logotip i grafičko oblikovanje, a uvedene su i ilustracije u bojama, što je za prezentaciju muzejske građe poželjno.

Rubrika *Iz programa Hrvatskog muzejskog društva* detaljnije obavještava o djelatnostima i programima HMD-a. Prati rad sekcija HMD-a, izvještava o skupovima i susretima sekcija, te o manifestacijama poput *Noći muzeja* i *Međunarodnog dana muzeja*. Donosi priloge o kongresima hrvatskih muzealaca. Izvještava o dodjeli nagrada HMD-a uz obrazloženja ocjenjivačkog suda.

U *Vijestima muzealaca i konzervatora* 2012. objavljen je prijevod publikacije *Muzeološki plan* u izdanju španjolskog Ministarstva kulture (prevela i uredila Markita Franulić). Ova publikacija

8/ *Vijesti muzealaca i konzervatora*, Bibliografija 1977. – 2000.

je koristan priručnik svim djelatnicima muzeja, pogotovo ravnateljima u metodologiji rada i planiranja u vođenju muzejskih institucija.⁹

Želja svih redakcija i urednika bila je da časopis postane javna tribina struke, mjesto razmjene ideja i radnih iskustava, što se samo povremeno ostvarivalo. Većinom glasilo izdaje vrijedne priloge iz područja muzeologije, likovne umjetnosti, etnologije i arheologije te konzervatorske i restauratorske struke. Objavljuju se članci o pojedinim muzejima, njihovim zbirka i novim postavima. Jasno, piše se i o problemima struke: o neadekvatnom smještaju zbirki, pomanjkanju prostora i stručnih djelatnika i ostalim teškoćama. Tako su VMK 2014. posvećene specifičnom segmentu muzejske struke – muzejima koji djeluju u sastavu različitih institucija i tvrtki. Pod nazivom „Muzeji pod kapom“ broj problematizira delikatnu situaciju muzeja koji nisu samostalni, već su u sastavu drugih institucija.

Kako HMD ima svoju *web* stranicu, aktualne vijesti i informacije objavljuju se na mrežnim stranicama Društva. *Vijesti muzealaca i konzervatora*, koje izlaze jedanput godišnje, usmjerene su stoga na odabrane teme koje se razrađuju u pojedinačnim brojevima. Tako je i ovaj broj tematski i posvećen je 70. obljetnici Hrvatskoga muzejskog društva.

9/ *Vijesti muzealaca i konzervatora* 2012., Muzeološki plan.

Vijesti muzealaca i konzervatora 1-4, 2009.
Tema broja: Arheološki muzeji

Vijesti muzealaca i konzervatora, 2012.
Tema broja: Muzeološki plan

Djelovanje Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju HMD-a

Od neformalnog okupljanja do Sekcije

Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju HMD-a izrasla je iz potrebe zajedničkog usavršavanja prvih zaposlenih muzejskih pedagoga ranih devedesetih godina prošlog stoljeća. Tada je započelo intenzivnije zapošljavanje muzejskih pedagoga (do tada su poslove muzejske pedagogije najčešće obavljali kustosi).

Na pismenu inicijativu Mile Škarić, muzejske pedagoginje Arheološkog muzeja u Zagrebu, a u suradnji s Renatom Brezinščak, muzejskom pedagoginjom Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja, započelo je okupljanje prvenstveno muzejskih pedagoga. Kako ih je tada bilo tek nekoliko, pridružili su se i drugi djelatnici muzeja koji su se bavili edukacijom; prvenstveno su željeli razmijeniti iskustva, dobiti dodatna znanja i steći vještine potrebne za taj rad. Ideja je bila da se okupe svi koji se bave edukacijom u muzejima kako bi se pokrenule aktivnosti vezane uz muzejsku edukaciju, a sve u cilju popularizacije muzeja i jačanje uloge muzejskog pedagoga u samom muzeju.

S obzirom na to da su se muzejski pedagozi okupljali kao neformalna grupa, ubrzo se pokazala potreba za institucionaliziranjem radi jednostavnijeg djelovanja. Dogovoreno je da organizaciju okupljanja muzejskih pedagoga preuzme Muzejski dokumentacijski centar (MDC), tj. njegovi djelatnici Želimir Laszlo kao voditelj i Tončika Cukrov kao suradnica, koji su u MDC-u upravo radili na prikupljanju podataka o edukaciji u muzejima. Bilo je to 18. rujna 1995. godine. Na tom inicijalnom sastanku sudjelovalo je 13 muzealaca iz 11 zagrebačkih muzeja. Izabrana je radna skupina koja je napravila sistematizaciju poslova za radno mjesto muzejskog pedagoga. Naime, u to vrijeme u većini muzeja i galerija za edukaciju su bili zaduženi kustosi, a samo je nekoliko muzeja¹ u Hrvatskoj imalo zaposlene muzejske pedagoge – osobe isključivo zadužene za edukaciju u muzeju.

1/ Arheološki muzej u Zagrebu, Hrvatski prirodoslovni muzej, Muzej za umjetnost i obrt, Etnografski muzej u Zagrebu, Muzej grada Zagreba, itd.

Pored različitih poteškoća u svakoj pojedinoj ustanovi, istaknula su se dva problema zajednička svima. Prvi je bio odabir odgovarajućeg naziva za djelatnike u muzejskoj pedagogiji (je li to muzejski pedagog, kustos pedagog, muzejski edukator ili komunikator i sl.), a drugi je bio napredovanje u zvanju. Naime, u to vrijeme, a prema Zakonu o muzejima, radno mjesto *muzejski pedagog* nije bilo priznato kao muzejsko zvanje pa muzejski pedagozi nisu mogli napredovati u muzejskoj struci kao primjerice kustosi. Na tom, za našu struku, važnom sastanku bilo je naglašeno da su upravo muzejski pedagozi (i kustosi – pedagozi) oni koji mogu pridonijeti iskoraku muzeja u zajednici. Zaključeno je također da će se sastanci održavati redovito, ali svaki put u drugom muzeju, kako bi se utvrdilo stanje o edukaciji u svakom od muzeja, o čemu bi se kasnije izvjestile nadležne institucije. Na sastanku održanom 6. studenoga 1995. godine u Arheološkom muzeju u Zagrebu, radna skupina (Elizabeta Serdar, Željka Jelavić, Tončika Cukrov i Želimir Laszlo) iznijela je prijedloge o profilu stručnjaka koji se treba baviti edukacijom u muzeju, a sve u skladu sa smjernicama Međunarodne organizacije muzeja i muzejskih djelatnika (ICOM). Usvojen je tekst pod nazivom *Uloga kustosa pedagoga u muzejima* s nekoliko važnih zaključaka:

1. Svaki muzej treba imati barem jednog djelatnika zaduženog za edukativne programe;
2. Po struci ta osoba treba odgovarati specijalnosti i potrebama muzeja;
3. Važnost suradnje s ostalim muzejskim stručnjacima, posebice kod pripremanja izložbi;
4. Kustosu pedagogu treba osigurati usavršavanje i mogućnost napredovanja;
5. Važna je i suradnja s drugim, izvanmuzejskim stručnjacima, koji se bave odgojem i obrazovanjem te muzeologijom.

Tada je i dogovoren prvi zajednički radni posjet muzejskih pedagoga nekom muzeju izvan zemlje. Odlučeno je da to bude *Museum für Volkskultur* u Spittal an der Drau, Austrija², koji je upravo te

2/ Radni posjet muzeju organiziran je 12./13. 12. 1995., ravnatelj muzeja dr. Hartmut Prash upoznao je prisutne s muzejskim edukativnim programima za školsku djecu, za obitelji, te s volonterskim programima i svim ostalim segmentima muzejske pedagogije. Radnu grupu činio je 21 djelatnik iz 12 zagrebačkih muzeja i galerija.

• Sudionici radnog posjeta
Museum für Volkskultur
 u Spittal an der Drau, 1995.

godine nagrađen prestižnom muzejskom nagradom *The European Museum of the Year Award (EMYA)*.

Aktivnosti muzejskih pedagoga, kako su se sa-
 stajali redovito, bilo je sve više i bile su vidljivije u
 javnosti. Rad muzejskih pedagoga aktivno su po-
 magali i predstavnici *Ministarstva kulture te Grad-
 skog ureda za obrazovanje, kulturu i sport Grada
 Zagreba*. Na jednom od takvih sastanaka osmišljen
 je i dogovoren veliki edukativni projekt koji bi uje-
 dinio sve muzejske pedagoge u jednu zajedničku
 temu čija bi završnica bila na sam Međunarodni
 dan muzeja te godine – 18. 5. 1996. pa bi tako
 upravo muzejski pedagogi dali značaj i vidljivost
 tome, za muzealce, važnom danu u javnosti. Pro-
 jekt je trebao popularizirati muzeje i potaknuti veći
 obiteljski dolazak. Članovi radne grupe projekta bili
 su Renata Brezinščak i Eduard Kletečki – Hrvatski
 prirodoslovni muzej, Anica Ribičić-Županić – Muzej
 Mimara, Malina Zuccon-Martić – Muzej za umjet-
 nost i obrt, Mario Mirković i Miljenko Paunović –
 Tehnički muzej te Tončika Cukrov i Želimir Laszlo
 kao voditelj projekta – Muzejski dokumentacijski
 centar.

Ideja projekta je bila probuditi gotovo umrtv-
 lenu muzejsku scenu nakon ratnog razdoblja,
 1991. – 1995. godine. Iako su muzeji radili i u rat-
 nim uvjetima, većina tada mlade populacije nikada
 nije bila u muzeju! Tako je od 18. 4. do 18. 5.
 1996. organiziran prvi projekt muzejskih pedagoga

i muzejskih djelatnika koji se bave edukacijom. Ta
 prva akcija organizirana je pod nazivom *Što je u
 muzeju oduševilo prof. Baltazara?* i u njoj je sudje-
 lovalo 15 muzeja³. Kao što je zamišljeno, na sam
 Međunarodni dan muzeja organizirana je završna
 priredba ove jednomjesečne akcije, i to u dvorištu
 Tehničkog muzeja. Bio je to sajam na kojemu se
 svaki muzej predstavio svojim publikacijama, suve-
 nirima, prezentirao svoje radionice i ostale aktivno-
 sti posjetiteljima završne priredbe koju je posjetilo
 oko 2000 djece i roditelja. Ovaj uspješan projekt⁴,
 posve jedinstven i u europskim razmjerima, pred-
 stavljen je i muzejskoj međunarodnoj javnosti, i to
 na godišnjoj konferenciji ICOM – CECA (ICOM-ov
 komitet za edukaciju i kulturnu akciju) održanoj od
 21. do 26. rujna 1996. godine u Beču⁵.

Akcija se pokazala uspješnom pa je nastavlje-
 na i sljedeće godine, i sljedeće, i tako do danas,

3/ Iz Zagreba su sudjelovali *Etnografski muzej, Hrvatski povijesni
 muzej, Muzej suvremene umjetnosti, Hrvatski poštanski
 muzej, Atelier Meštrović, Arheološki muzej, Muzej Mimara,
 Hrvatski prirodoslovni muzej, Strossmayerova galerija starih
 majstora, Tehnički muzej, Hrvatski školski muzej, Hrvatski
 sportski muzej, Gliptoteka HAZU, Muzej za umjetnost i obrt
 te iz Zaprrešića Muzej Brdovec – Galerija Matija Skurjeni.*

4/ Jednomjesečna skcija *Što je u muzeju oduševilo prof. Baltaza-
 ra?* u zagrebačke muzeje privukla je oko 15.000 posjetitelja,
 što je bilo iznad svih očekivanja.

5/ Program je predstavila Tončika Cukrov, a na kongresu je
 sudjelovalo i desetak muzealaca iz Hrvatske koji su predstavili
 svoje pedagoške programe. To je vjerojatno bio, do tada,
 najveći broj sudionika iz naše zemlje na nekoj konferenciji.

Tablica s popisom pedagoških akcija od 1996. do 2016. godine*:

Godina	Naziv programa	Muzej organizator i voditelj akcije	Broj muzeja sudionika	Broj gradova sudionika
1996.	<i>Što je u muzeju oduševilo prof. Baltazara?</i>	Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb Želimir Laszlo i Tončika Cukrov	15	3
1997.	<i>Cvijet</i>	Arheološki muzej, Zagreb Mila Škarić	17	3
1998.	<i>Put pod noge</i>	Muzej grada Zagreba Vesna Leiner	17	3
1999.	<i>Od... do</i>	Hrvatski školski muzej Elizabeta Serdar	22	3
2000.	<i>2000</i>	Etnografski muzej, Zagreb Željka Jelavić	22	7
2001.	<i>Jačajmo se</i>	Hrvatski športski muzej Zdenko Jajčević	30	6
2002.	<i>Kuća</i>	Muzeji Hrvatskog zagorja Staro selo Kumrovec Tatjana Županić	27	8
2003.	<i>U slast</i>	Muzej Prigorja, Sesvete Dubravka Habuš-Skendžić	25	8
2004.	<i>Odišlo</i>	Muzej Tropolja, Velika Gorica Margareta Biškupić	44	18
2005.	<i>Portal</i>	Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb Malina Zuccon Martić	39	17
2006.	<i>Zvuk... ton... glas</i>	Hrvatski povijesni muzej, Zagreb Andreja Smetko	42	21
2007.	<i>Iznenadjenje</i>	Muzej Mimara, Zagreb Anica Ribičić-Županić	59	35
2008.	<i>Original</i>	Muzeji Hrvatskog zagorja – Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec Božidar Pejković	56	31
2009.	<i>[U]okviri</i>	Muzej Slavonije Osijek Željka Miklošević	61	35
2010.	<i>Kotač</i>	Etnografski muzej, Zagreb Željka Jelavić	59	31
2011.	<i>Dodir</i>	Tiflološki muzej, Zagreb Željka Sušić	52	30
2012.	<i>Voda</i>	Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb Nada Beroš	55	25
2013.	<i>Muzejske pričalice</i>	Arheološki muzej, Zagreb Zorica Babić	70	35
2014.	<i>(Bez) Veze</i>	Prirodoslovni muzej Rijeka Anita Hodak	63	34
2015.	<i>Održivost</i>	Gradski muzej Sisak Marijan Bogatić	55	29
2016.	<i>KLIK na kulturni krajoLIK</i>	HMD, Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Danko Dujmović i Jelena Hotko	71	37

* Prikupila i obradila Renata Brezinščak, 2016.

kroz 21 godinu muzejski pedagozi Hrvatske osmišljavali su jednomjesečne akcije koje su završavale zajedničkim druženjem muzealaca i posjetitelja na Međunarodni dan muzeja, 18. svibnja.

Intezivno sastajanje i druženje se nastavljalo, pa je to potaknulo Anicu Ribičić-Županić (Muzej Mimara), muzejsku savjetnicu koja je u svom muzeju obavljala i poslove muzejske edukacije, da na godišnjoj skupštini Hrvatskog muzejskog društva 1996. godine predloži osnivanje Sekcije za muzejsku edukaciju i kulturnu akciju. Naglasila je: *....ideja mi je bila stvaranje okvira za rad na zajedničkim projektima, razmjenu iskustava i sustavnu promociju i afirmaciju ove, u Hrvatskoj nove muzejske djelatnosti.*⁶

Bez obzira na sve strukovne probleme, aktivnosti muzejskih pedagoga nastavile su se i 1997. godine, još uvijek u organizaciji MDC-a. Dakle, iako se institucionalno sve odvijalo pod patronatom MDC-a, organizaciju zajedničke akcije u povodu obilježavanja Međunarodnog dana muzeja preuzeo je Arheološki muzej u Zagrebu, odnosno njegova muzejska pedagoginja Mila Škarić.

6/ Ribičić-Županić, Anica. Deset godina Sekcije za muzejsku edukaciju i kulturnu akciju – Sekcije za muzejsku pedagogiju HMD-a. Vijesti muzealaca i konzervatora, 3 – 4, Zagreb, 2006., str. 10.

Program je nazvan *Cvijet*, a akciji su se, uz zagrebačke muzeje, pridružili i muzeji iz zagrebačke županije. Sve više muzejskih pedagoga i kustosa – pedagoga priključivalo se akciji koja se širila kroz sve ove godine i danas obuhvaća cijelu Hrvatsku. O važnosti naše akcije svjedoči dolazak **predsjednice ICOM-CECA-e, dr. sc. Nicole Gesché-Koning**⁷, na završnu priredbu akcije *Cvijet*.

Sljedeće, 1998. godine muzejski pedagozi uključili su se u europsku akciju očuvanja kulturne baštine koja se održavala pod nazivom *Svi putevi vode u Rim*⁸, dok se kod nas održavala pod nazivom *Put pod noge*, pa je to i bio naziv treće akcije muzejskih pedagoga⁹.

7/ Na kongresu muzejskih pedagoga u Beču 1996. godine vidjela je prezentaciju akcije *Što je u muzeju oduševilo Balta-zara?* te se oduševila idejom smatrajući ju jedinstvenom i u europskim razmjerima.

8/ Europski projekt *All roads lead to Rome* vodila je prof. dr. sc. Nicole Gesché-Koning, predsjednica ICOM-CECA-e. Cilj projekta i zajedničkog susreta svih sudionika u Rimu bio je prezentirati pripadnost istom kulturnom krugu sa zajedničkim antičkim naslijeđem. Završni dio projekta održan je od 29. svibnja do 1. lipnja 1998. u Rimu. U projektu su sudjelovali i hrvatski muzejski pedagozi koji su u svojim muzejima odradili aktivnosti vezane uz temu te ih prezentirali u Rimu.

9/ Organizator akcije te godine bio je Muzej grada Zagreba, a voditeljica akcije bila je Vesna Leiner, muzejska pedagoginja tog muzeja. Kroz mjesec dana trajanja akcije sudjelovalo je više od 1700 srednjoškolaca.

• Sudionici završne priredbe pedagoške akcije *Cvijet*, Zagreb, 1997.

Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju

Ovim, možda i previše detaljnim uvodom, htjelo se pokazati kako se nekoliko godina prije osnivanja Sekcije radilo i pripremalo za njeno osnivanje, pa kada je došao taj trenutak, sve je bilo spremno, znalo se što se hoće i što treba napraviti. Također je bilo poznato što se sve i kako učinilo u vremenu prije njena osnivanja. To je vidljivo i na primjeru naših akcija.

Naime, kako je 1999. pokrenut postupak za osnivanje Sekcije muzejskih pedagoga pri Hrvatskom muzejskom društvu, ipak je te godine akcija muzejskih pedagoga još uvijek organizirana izvan HMD-a, o čemu će biti riječi u nastavku¹⁰. Na primjeru prve četiri iznimno uspjele akcije dat je okvirni prikaz provedbe svih dosadašnjih akcija vezanih uz muzejsku pedagogiju. Ciljevi, publika, vremenski raspon, tiskanje knjižica, izložbe, radionice, igre i druge aktivnosti zadržale su prvobitni zadani okvir, a mijenjali su se samo ovisno o zadanoj temi i voditelju akcije kao i organizatoru (vidi tablicu).

Sekcija muzejskih pedagoga pri HMD-u službeno je osnovana 1999. godine, tri godine nakon prvotnog prijedloga iznesenog na Skupštini Društva 1996. godine. Tako je tek akcija muzejskih pedagoga u organizaciji zagrebačkog Etnografskog muzeja bila **prva, možemo reći, službena akcija organizirana pod okriljem Sekcije** muzejskih pedagoga HMD-a (iako mi pedagozi podrazumijevamo pod radom Sekcije sve programe organizirane od 1995. godine do danas, op. a.).

^{10/} Organizaciju i realizaciju akcije te godine preuzeo je Hrvatski školski muzej, a voditeljica akcije nazvane *Od... do* bila je Elizabeta Serdar (HŠM).

Naime, Hrvatsko muzejsko društvo, iako postoji od 1946. godine, u obnovljenom obliku počelo je raditi 1996., ali službeno pod ovim sadašnjim imenom tek 1998. prihvaćanjem Statuta i upisom u Registar udruga RH pri Ministarstvu uprave. Stoga je i osnivanje Sekcije moralo pričekati da se situacija u Društvu statutarno riješi. Tek je tada bilo moguće ponovno aktivirati odnosno inicirati osnivanje Sekcije za muzejsku edukaciju. Na Skupštini 1999. godine ta je inicijativa prihvaćena i muzejski pedagozi su imali službeni okvir za svoje aktivnosti. Dogovoren je naziv Sekcije koji u punom nazivu jest **Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskog muzejskog društva**. (Prilog 1). Osmišljen je i logotip Sekcije za muzejsku pedagogiju Hrvatskog muzejskog društva koji je dizajnirala muzejska pedagoginja Mila Škarić (AMZ).

Zapisnik o osnivanju Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju, 1999.

Dogovoreno je da o financijskim sredstvima Sekcije skrbi Društvo, a o programskim aktivnostima Sekcija, tj. njeni članovi. Odlučeno je također, da se preimenuje dosadašnji naziv *voditelj/ica Sekcije*, u naziv *koordinator/ica Sekcije*. Tako je ostalo do danas. Iako su koordinatori Sekcije birani prema vlastitim željama na sastancima muzejskih pedagoga, morao ih je potvrditi Izvršni odbor HMD-a. Koordinatori Sekcije mijenjali su se dogovorno svakih nekoliko godina. Prva koordinatorica Sekcije bila je Mila Škarić (AMZ) koja je vodila Sekciju do 2004. godine, kada je koordinaciju preuzela Branka Manin (HŠM) do 2008. godine. Zatim koordinator Sekcije postaje Božidar Pejković (Galerija Klanjec,

MHZ), a od 2010. do 2015. koordinaciju preuzima Marijan Bogatić (Gradski muzej Sisak). Od 2015. Sekciju vodi Jelena Hotko (Hrvatski povijesni muzej) i još je uvijek aktualna koordinatorica.

Sekcija okuplja muzejske stručnjake na području muzejske pedagogije s ciljem unaprjeđivanja i razvoja te struke, ali i svrsishodnog i kvalitetnog djelovanja u zajednici i za zajednicu. Rad u Sekciji odvijao se u različitim oblicima aktivnosti, kroz druženja na sastancima organiziranim svaki put u drugom muzeju, seminarima i radionicama s ciljem stručnog usvršavanja i organiziranjem stručnih skupova te publiciranjem Zbornika skupova kojima se široj javnosti predstavlja rad muzejskih pedagoga. U prvim godinama djelovanja Sekcije postojao je veliki entuzijazam i želja da se muzejskoj i široj javnosti pokaže koliko je rad muzejskog pedagoga važan i potreban svakom muzeju i njegovim korisnicima.

AKTIVNOSTI SEKCIJE

Skupovi

Osim organizacije uspješnih akcija kojima se popularizirao muzej, muzejski su pedagozi, od osnutka Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju, započeli i s organiziranjem stručnih skupova koji su imali i međunarodni karakter. Naime, shvativši (sve veću) važnost edukacije u muzejima, mnogi muzeji počeli su zapošljavati osobe koje bi se u muzeju mogle baviti samo edukacijom. Samim time na sastancima se ukazala potreba da se barem jednom godišnje muzejski pedagozi okupe i predstave svoj rad, dodatno educiraju na radionicama, ukažu na probleme i nastoje ih rješavati unutar struke. Tako je dogovoreno da se krene s osnivanjem strukovnog Skupa koji bi se održavao svake dvije godine s ciljem da se javnosti predstavi rad muzejskih pedagoga, ali i da Skup postane mjesto susreta, razmjene ideja i znanja, odnosno dodatne edukacije iz područja muzejske pedagogije. Sve je počelo 2001. godine organizacijom Skupa u Puli, a potom su slijedili skupovi u Zadru (2002.), Vukovaru (2004.), Kninu (2006.), na brodskoj liniji Rijeka – Dubrovnik – Bari – Rijeka (2008.), u Sisku (2010.), Rijeci (2012.), Splitu (2014.) i Varaždinu (2016.).

Prvi Skup muzejskih pedagoga Hrvatske održan je u **Puli (14. – 16. 6. 2001.)**. Domaćin Skupa bio je Arheološki muzej Istre. Skup je okupio

muzejske pedagoge i one koji se bave edukacijom u muzejima iz raznih dijelova Hrvatske, a imao je i međunarodni karakter jer su sudjelovali kolege iz Italije i Slovenije. Uvodno izlaganje na Skupu održala je Vesna Girardi Jurkić, u to vrijeme na dužnosti stalne predstavnice Republike Hrvatske pri UNESCO-u.

Ovaj je Skup, kao i sve sljedeće, organiziralo Hrvatsko muzejsko društvo, odnosno njegova Sekcija za muzejsku pedagogiju u suradnji s muzejima domaćinima, i to uvijek uz financijsku potporu Ministarstva kulture i Gradskog ureda za kulturu grada Zagreba.

Domaćin drugog Skupa muzejskih pedagoga bio je Arheološki muzej u **Zadru (7. – 9. 11. 2002.)**. Sudjelovalo je 45 aktivnih sudionika, od kojih 12 sudionika iz Slovenije. Kako je u to vrijeme muzej domaćin, Arheološki muzej, slavio 170. obljetnicu, prigodnim govorom skup je otvorio ravnatelj ustanove Radimir Jurić, te je održao i uvodno predavanje *Kulturno-promidžbena djelatnost Arheološkog muzeja*. Ovom skupu prisustvovao je i prof. dr. sc. Ivo Maroević i održao pozivno predavanje *Razvija li se emocionalna inteligencija i u muzeju?*. Tijekom rada Skupa održane su i dvije radionice.

Sljedeći Skup održan je u **Vukovaru (14. – 16. 10. 2004.)**, a domaćin skupa bio je Gradski muzej Vukovar. Odabirom Vukovara kao grada domaćina Skupa željela se dati prije svega podrška vukovarskim muzealcima, ali i cijelom gradu, u naporima na obnovi muzeja te pridonijeti vidljivosti, kako njihova, tako i rada ostalih muzealaca. Skupu je prisustvovao velik broj muzealaca, 66 sudionika; osim iz Hrvatske, na Skup su došli kolege iz Slovenije, Slovačke, Francuske i Njemačke.

Isti razlozi kao za odabir Vukovara kao grada domaćina bili su ključni i kod odluke da se sljedeći Skup održi u **Kninu (11. – 14. 10. 2006.)**, također gradu teško stradalom u ratu. Skup je organiziran u suradnji HMD-a i Kninskog muzeja, a održan je u Domu oružanih snaga RH „Kralj Zvonimir“. Skup je podržala i otvorila gradonačelnica Knina. Tema Skupa bila je *Muzej, različitost, interakcija*. Na Skupu je sudjelovalo 63 sudionika, ponajviše iz Hrvatske, ali i Slovenije, Srbije i Crne Gore. Održano je 40 izlaganja.

Želeći unijeti dinamiku u organizaciji Skupa, odlučeno je da se peti Skup održi na redovnoj

brodskoj liniji **Rijeka – Dubrovnik – Bari – Rijeka (29. 9. – 3. 10. 2008.)**. Skupu je prisustvovalo 54 sudionika, od toga čak 15 iz inozemstva i to iz Njemačke, Švedske, Engleske, Belgije, Slovenije i Srbije. Bio je to do sada najbrojniji međunarodni skup, nikada kasnije nije bilo toliko sudionika, niti kolega iz inozemstva. Glavna tema Skupa bila je *Muzej i obrazovanje*. Skup je organizirala Mila Škarić (AMZ). Na skupu su održane čak 4 radionice.

Skup u **Sisku (24. do 27. 10. 2010.)** bio je šesti po redu. Održan je u organizaciji Hrvatskog muzejskog društva, Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju i Gradskog muzeja Sisak koji je bio domaćin Skupa. Sudjelovalo je oko 40 sudionika, mahom muzejskih pedagoga iz raznih krajeva Hrvatske, ali i inozemstva. Na Skupu se raspravljalo o stanju struke muzejskog pedagoga, o profesionalnom usavršavanju, razvijanju profesionalnih kompetencija i komunikacijskih vještina kao i o kriterijima vrjednovanja i napredovanja u struci. Pozivna izlaganja održale su prof. dr. sc. Žarka Vujić i muzejska pedagoginja Mila Škarić (AMZ). Osim izlaganja, na Skupu su organizirane i tematske radionice s ciljem dodatnog stručnog usavršavanja pedagoga.

Sedmi Skup muzejskih pedagoga održan je u **Rijeci (14. – 16. 11. 2012.)** u organizaciji Muzeja moderne i suvremene umjetnosti Rijeka pod nazivom *Partnerstvo*. Ovaj je Skup organiziran u partnerstvu Hrvatskog muzejskog društva – Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju s jednom visokoškolskom obrazovnom ustanovom – Filozofskim fakultetom Sveučilišta u Rijeci. Skupu je prisustvovalo 80 sudionika. Održana su 4 pozivna izlaganja, 36 stručnih izlaganja te 15 plakata. Iz inozemstva su došli kolege iz Slovenije, Srbije i Švicarske.

Dvije godine nakon riječkog Skupa, održan je osmi Skup u **Splitu (25. – 27. 3. 2014.)**, u organizaciji Sekcije za muzejsku edukaciju i kulturnu akciju HMD-a i Muzeja grada Splita. Skup je imao međunarodni karakter. U radu Skupa sudjelovalo je stotinjak sudionika iz Hrvatske i inozemstva. Tema skupa bila je *Relacije i korelacije*, a kroz četiri tematska bloka održano je 50 izlaganja. Uz izlaganja, radionice i prezentacije na plakatima, na Skupu je predstavljen Zbornik sa 7. skupa u Rijeci, kao i 20. muzejska edukativna akcija *Održivost*.

Posljednji održani Skup bio je u **Varaždinu (28. – 30. 9. 2016.)**. Održavao se u organizaciji Hrvatskoga muzejskog društva – Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju i muzeja domaćina, Gradskog muzeja Varaždin. Skup je otvorila Eva Brunović, načelnica sektora za muzejsku i arhivsku djelatnost Ministarstva kulture. Na Skupu su sudjelovala 73 sudionika (ne samo muzejski pedagozi, već i kustosi, ravnatelji muzeja, sveučilišni profesori, nastavnici te ostali stručnjaci kojima je edukacija u muzejima područje interesa). Održano je ukupno 50 izlaganja, od čega 4 pozivna i 10 izlaganja na plakatima. Tema Skupa je bila *Edukacija – izazovi i rješenja novoga doba*.

Zbornici

S obzirom na to da su na skupovima prezentirani kvalitetni i zanimljivi radovi, odlučeno je da svaki skup prati publikacija u kojoj bi se svi radovi objavili kako bi ih mogli čitati i oni koji ne sudjeluju na skupu, kolege kustosi, ravnatelji, financijeri, nastavnici, studenti i drugi.

Radovi prezentirani na skupovima objavljuvani su u Zbornicima skupova. Prvih sedam Zbornika radova Skupova muzejskih pedagoga Hrvatske je objavljeno. Važnost Zbornika je velika, ne samo za muzejske pedagoge, već i za sve djelatnike u muzeju jer su zbornici tih naših radova vrijedan i značajan doprinos razvoju muzejske pedagogije u nas, ali i muzejske djelatnosti u cjelini. Radovi prezentirani u tim zbornicima daju uvid što je muzejska pedagogija i koje je njeno mjesto u radu muzeja. Također, oni pokazuju i veliku raznolikost i maštovitost u interpretaciji muzejske građe. Raspon radova kreće se od teorijskih rasprava do prikaza praktičnog rada muzejskih pedagoga, predstavljanja muzejskih pedagoških akcija, projekata, manifestacija, publikacija i slično. Sve to čini ove zbornike dokumentom razvoja i stanja muzejske pedagogije u Hrvatskoj¹¹.

Prvih šest zbornika bilo je istih dimenzija: 170 x 240 mm, naslovnice istog dizajna¹², ali različitih boja, dok sedmi zbornik ima novi vizual¹³ i manjih je dimenzija: 165 x 230 mm. Zbornici su realizirani

11/ Detaljnije informacije i popis objavljenih radova Zbornika I-VII objavljeni su u Bibliografiji Zbornika: www.hmd.hr

12/ Dizajn naslovnice osmislila je 2002. godine muzejska pedagoginja Mila Škarić (AMZ).

13/ Dizajner Mario Aničić.

sredstvima Gradskog ureda za kulturu, obrazovanje i sport Grada Zagreba i Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Evo i malo statistike: za zbornike je pisalo 157 autora, svi zajedno imaju 252 članka (bibliografske jedinice), od toga je 181 članak iz Hrvatske, a 71 iz inozemstva. Zbornici Skupova muzejskih pedagoga važni su za muzejsku zajednicu kao informacija o muzejskoj pedagogiji, a posebno su poticajni mladim muzejskim djelatnicima, osobito muzejskim pedagogima koji u njima mogu pronaći korisne sadržaje za svoj rad, ali i objaviti rezultate svoga rada.

Prvi Zbornik predstavlja radove sa Skupa održanog u Puli (14. – 16. lipnja 2001.). Urednica Zbornika je Mila Škarić (AMZ), a objavljen je 2002. godine u izdanju HMD-a. Zbornik ima 263 stranice, 35 članaka, 55 c/b fotografija, 4 table, sažetke na engleskom jeziku, adresar ustanova i zajedničku fotografiju sudionika. Tematski je podijeljen na članke koji opisuju položaj muzejske pedagogije u muzeju, članke koji govore o radu s različitim skupinama posjetitelja, te članke o edukativnoj i komunikacijskoj ulozi muzeja. Zbornik sadrži i priopćenja na plakatima o pedagoškim projektima i radionicama.

Radovi sudionika Skupa održanog u Zadru (7. – 9. studenoga 2002.) objavljeni su u **drugom Zborniku** čiji je urednik Eduard Kletečki (HPM). Nakladnik Zbornika je uz HMD i Arheološki muzej Zadar, jer je tiskan uz 170. obljetnicu Arheološkog muzeja Zadar. Objavljen je 2004. godine, ima 284 stranice, 32 članka, 56 c/b fotografija, 4 table, sažetke na engleskom jeziku, popis sudionika Skupa, adresar ustanova i zajedničku fotografiju sudionika. U zborniku je objavljen govor povodom otvaranja Skupa i obilježavanja obljetnice Arheološkog muzeja u Zadru, kao i dva uvodna predavanja. Članci predstavljaju publikacije vezane uz muzejsku pedagogiju, rad muzejskih pedagoga izvan muzeja, te priopćenja s radionica Skupa.

Godine 2006. izašao je **Zbornik radova s III. Skupa** muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem održanog u Vukovaru (14. – 16. listopada 2004.). Zbornik je uredio Eduard Kletečki, a nakladnik je Hrvatsko muzejsko društvo. S 295 stranica ovaj Zbornik je jedan od obimnijih. Ima 35 članaka, 49 c/b fotografija, 21 tablu te sažetke na engleskom jeziku, popis i adrese sudionika

· Naslovnica Zbornika VI. skupa muzejskih pedagoga Hrvatske, 2010.

Skupa i zajedničku fotografiju sudionika Skupa. Zbornik je podijeljen na stručne radove, pregledne radove i informativne prikaze.

Nakon održanog Skupa u Kninu (11. – 14. listopada 2006.), 2007. godine tiskan je **Zbornik radova s tog skupa, četvrti po redu**. Urednik Zbornika je Božidar Pejković (MHZ, Galerija A. Augustinčića, Klanjec), a izdavač Hrvatsko muzejsko društvo. Zbornik ima 292 stranice, 34 članka, 49 c/b fotografija, sažetke na engleskom jeziku. Svi radovi su recenzirani, što ovaj Zbornik izdvaja od ostalih. Zbornik sadrži i osvrt na Skup predsjednice Organizacijskog odbora Skupa, Branke Ujaković, te popis i adrese sudionika, kao i zajedničku fotografiju sudionika. Članci su podijeljeni na teme: muzejska pedagogija deset godina poslije, metode rada u muzejskoj pedagogiji (interdisciplinarni pristup), te rad s različitim skupinama posjetitelja.

U petom Zborniku radova objavljeni su članci sudionika V. skupa muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem koji se održao na redovnoj brodskoj liniji Rijeka – Dubrovnik – Bari – Rijeka (29. rujna – 3. listopada 2008.). Urednice Zbornika su Mila Škarić (AMZ) i Renata Brezinščak (HPM), Zbornik je objavilo Hrvatsko muzejsko

društvo, njegova Sekcija za muzejsku pedagogiju 2010. godine. Zbornik ima 218 stranica, 32 članka, 38 c/b fotografija, 3 table, popis sudionika s adresama, fotografiju sudionika u bojama, naslove radova i sažetke na engleskom jeziku. Korišten je dvojezični naslov *Muzej i obrazovanje / Museum and Education*, a članci su grupirani po temama: muzejski pedagog – muzejska pedagogija, muzeji i odgojno-obrazovne institucije, te razno, odnosno druge teme predstavljene kao priopćenja na plakatima.

Izlaganja VI. skupa održanog u Sisku (25. – 27. listopada 2010.) objavljena su 2010. godine u **šestom Zborniku Skupa** muzejskih pedagoga, urednica Željke Jelavić (EMZ) i Renate Brezinščak (HPM). Izdavač je Hrvatsko muzejsko društvo, Sekcija za muzejsku pedagogiju. Zbornik ima 167 stranica, 25 članaka, 46 c/b fotografija, prijevode naslova radova i sažetke na engleskom jeziku. Zbornik ima naslov: *Stanje struke: izazovi i mogućnosti*. Članci predstavljaju muzejske pedagoške projekte, te sažetke radionica održanih na Skupu.

Posljednji objavljeni zbornik je **Zbornik radova VII. skupa** muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem, održan u Rijeci (14. – 16. studeni 2012.). Urednica ovoga Zbornika je Milica Đilas (MMSU), a objavilo ga je Hrvatsko muzejsko društvo 2015. godine. Zbornik je redizajniran, manjeg je formata od prethodnih i ima izmijenjen dizajn naslovnice. Ima 361 stranicu, 40 članaka, 120 c/b fotografija, 10 grafikona i tabli te sadrži prijevode naslova radova i sažetke na engleskom jeziku. Naslov Zbornika je *Partnerstvo*. Sadrži uvodni tekst urednice, a podijeljen je na 5 tematskih cjelina. Članci predstavljaju oblike suradnje muzeja i drugih institucija, škola, zajednica te suradnje unutar muzejskih ustanova.

I za kraj...

Sve aktivnosti Sekcije proizašle su prije svega iz zajedništva i volje svih muzejskih pedagoga koji se, još uvijek, iskreno vesele svakom izazovu i pri tome uživaju.

U proteklih dvadesetak godina otkada su se muzejski pedagozi povezali i započeli suradnju, svojim entuzijazmom i radom uspjeli su se nametnuti, kako unutar muzejske zajednice, tako i u široj društvenoj zajednici. Rezultat je bilo priznavanje

muzejskog pedagoga kao stručnog muzejskog zvanja u Zakonu o muzejima iz 1998. godine. Nažalost, nakon 17 godina u Zakonu o muzejima iz listopada 2015. godine muzejski pedagog prestaje biti **stručno** muzejsko zvanje, već, kako se navodi, samo „obavlja stručne poslove u muzeju, galeriji...”.

Od prvog okupljanja 1995. godine i nakon 21 provedene akcije sa zadovoljstvom možemo konstatirati da su muzejski pedagozi odgojili generacije mladih koji danas sa svojom djecom dolaze u muzeje. U tom je razdoblju, sudjelujući u akcijama povodom *Međunarodnog dana muzeja*, kroz naše muzeje prošlo više od 100.000 djece i odraslih. Uvjereni smo da je velik dio naših prvotno zacrtanih ciljeva ostvaren. U najtežim trenucima, neposredno nakon završetka *Domovinskog rata*, muzejski su pedagozi krenuli u okupljanje muzeja, prvo u Zagrebu, a potom i u cijeloj Hrvatskoj. Ideja je bila otvoriti vrata muzeja onima koji, zbog rata, nisu imali priliku upoznati raznolikost i bogatstvo naših muzeja.

Svih ovih godina uložen je velik napor da se promijeni odnos muzeja prema posjetitelju i obrnuto. Osim osnovne uloge muzeja kao čuvara baštine, muzejski su pedagozi ponudili i drugu dimenziju najmlađim posjetiteljima, a to je odgojna, interaktivna, istraživačka, kreativna i zabavna uloga. Djelovanje muzeja ima i važnu obrazovnu ulogu jer osmišljenim i ponuđenim temama nadopunjuje školske programe.

Rad u Sekciji uvijek je bio zanimljiv i poticajan, unatoč ponekim problemima i nerazumijevanju okoline, oscilacijama u dinamici okupljanja te nedostatnim financijskim sredstvima nadležnih institucija. Svih ovih godina nastojali smo svojim znanjem, kreativnošću, entuzijazmom i solidarnošću postići da muzeji postanu zanimljiva mjesta kamo se dolazi ne samo učiti, već i ugodno provesti slobodno vrijeme, da posjeti muzeju postanu stil života, a ne obveza.¹⁴

14/ Autorice zahvaljuju na ustupljenoj dokumentaciji: Muzejskom dokumentacijskom centru, Tončiki Cukrov, Elizabeti Serdar i Željki Jelavić.

9. skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem

Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskog muzejskog društva i ove, 2016. godine okupila je muzejske stručnjake koji se bave edukacijom, iz zemlje i inozemstva, na 9. skupu muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem, od 28. do 30. rujna 2016. u Varaždinu. Organizatori Skupa bili su Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskog muzejskog društva te Gradski muzej Varaždin, ujedno i muzej domaćin. Tema ovogodišnjeg Skupa bila je izuzetno zanimljiva za sve stručnjake koji u svom radu provode edukaciju i komunikaciju s raznim skupinama posjetitelja: *Edukacija – izazovi i rješenja nove doba*, pri čemu je u prvom planu bio pristup različitim dobnim skupinama posjetitelja (predškolicima, osnovnoškolcima, srednjoškolcima i ostalim skupinama posjetitelja) pa je skup bio podijeljen na četiri tematska bloka. Izlagači su predstavili svoja iskustva u radu s različitim dobnim skupinama i profilima posjetitelja, probleme i izazove s kojima se susreću te moguća rješenja i načine ostvarivanja što kvalitetnije komunikacije.

S obzirom na temu, kako je navedeno, program Skupa bio je podijeljen na četiri tematska bloka, vezana uz profil i uzrast posjetitelja: *Osnovnoškolski uzrast; Predškolski uzrast; Srednjoškolski uzrast; Ostale skupine posjetitelja*, uz dodatak postkonferencijske radionice *Rimske igre*, koja je održana u Zavičajnom muzeju Varaždinske Toplice, i predstavljanja plakatnih izlaganja. Članovi organizacijskog odbora bili su Miran Bojanić Morandini, Elizabeta Igrec i Petra Marincel (Gradski muzej Varaždin), Jelena Hotko (Hrvatski povijesni muzej), Danko Dujmović (Odsjek za povijest umjetnosti, Filozofski fakultet u Rijeci) i Lorka Lončar Uvodić (Muzeji Hrvatskog zagorja – Muzej krapinskih neandertalaca). Skup je realiziran uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Skup se održavao tijekom tri dana, a sudjelovanje na Skupu bilo je moguće na više načina – putem pozivnih izlaganja kojima su otvorene pojedine tematske cjeline, izlaganja uz prezentacije i predstavljanja određenih tema ili muzejskih programa vezanih uz rad s pojedinim skupinama posjetitelja, putem predstavljanja plakata, sudjelovanjem na postkonferencijskoj radionici i sudjelovanjem bez izlaganja. Održano je ukupno pedeset izlaganja, od čega su četiri bila pozivna i deset plakatnih

izlaganja, te jedna (postkonferencijska) radionica, a održali su ih domaći i strani stručnjaci (muzejski pedagogi, kustosi, dokumentaristi, ravnatelji muzeja, sveučilišni profesori, nastavnici i ostali stručnjaci kojima je muzejska pedagogija područje od interesa) u prostorima multimedijalne dvorane palače Herzer Gradskog muzeja Varaždin i u Zavičajnom muzeju Varaždinske Toplice (radionica). Organizatori su, također, omogućili svim sudionicima Skupa i sudjelovanje u posebnim (dodatnim) kulturnim programima, kao što su koncert u sklopu Varaždinskih baroknih večeri, razgled stare povijesne jezgre Varaždina te posjeti muzejskim postavima i izložbi *Varaždin pod krunom Habsburgovaca* uz stručna vodstva kolega i prezentaciju edukativnih programa koji se provode u pojedinim muzejskim odjelima muzeja domaćina. Kako je prethodno navedeno, na Skupu je bilo moguće sudjelovati i bez izlaganja. Radi ograničenog broja mjesta i organizacijskih razloga bilo je potrebno unaprijed rezervirati svoje sudjelovanje na postkonferencijskoj radionici i sudjelovanje u završnom dijelu Skupa – u petak, 30. rujna, poslijepodne, a koji je bio opcionalan i zahtijevao je simboličnu nadoplatu za prijevoz autobusom te potrebne materijale i ručak.

Prvog dana Skupa u prijepodnevnom i poslijepodnevnom terminu održana su izlaganja u sklopu prvog tematskog bloka *Osnovnoškolski uzrast*.

Pozivno izlaganje i uvid u rad s osnovnoškolskom skupinom posjetitelja održale su Suzana Jagić i Sonja Poljak, učiteljice povijesti iz OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog iz Ivanca, pod nazivom *Nastava povijesti u muzejima*. U njemu su autorice istaknule prednosti i važnost organiziranih posjeta muzejima, jer se njima izlazi iz okvira tradicionalne nastave te se učenicima ujedno daje mogućnost da pristupe nastavnom predmetu kao istraživači, uz poticanje kritičkog mišljenja, samostalnosti i kreativnosti. Stoga je, zaključuju, posjet muzejima uvijek edukativan, ali i zabavan. Nakon toga uslijedilo je 14 stručnih predavanja i predstavljanja primjera iz prakse: *Učimo zajedno – tradicijska znanja i vještine – izazovi integracije u suvremeno društvo*

Tatjana Brlek (Muzeji Hrvatskog zagorja, Muzej „Staro selo“ Kumrovec), *Priče iz dubina – Spasi morskog psa, Upoznaj Sharkyja, Kustos Sharky i Dinko recikliraju i Morske mudrolije* Anite Hodak i Željke Modrić Surina (Prirodoslovni muzej Rijeka), *Od gline do nakita / Od kocke do slike* Jelene Jovanović (Arheološki muzej u Splitu), *Špageti i orasi u Kolarinu* Aleksandre Piteša Orešković (Dubrovački muzeji), *Muzej i škola – pristup radu s grupama učenika na primjeru radionica „Plesni redovi“* Marije Sabolić i Vesne Leiner (Muzej grada Zagreba), *Muzejski Superman* Vedrane Premuž Đipalo (Etnografski muzej Split), *Prezentacija stalnog postava učenicima 3. razreda osnovne škole u skladu sa školskim planom i programom* Gordane Remussini (Samoborski muzej) i *Primijenjena apstrakcija* Tine Vukovića (Galerija umjetnina „Branislav Dešković“ – Centar za kulturu Brač). Nakon kraće diskusije i pauze za ručak u poslijepodnevnoj sesiji nastavljen je niz predavanja iz navedenog tematskog bloka sa sljedećim izlaganjima: *Domovinski rat – udžbenički prikaz i izazov za muzejskoga pedagoga* Nikoline Mađar (Hrvatski povijesni muzej), *Čudotvornica* Tamare Mataija (Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja, Rijeka), *Dramci iz Guvera* Andreje Samaržija (Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja, Rijeka), *Evaluacija muzejskih pedagoških aktivnosti* Andreje Rubeša, Nataše Vlah (Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci) i Tamare Mataija (Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja, Rijeka), *Evaluacija muzejskih radionica za učenike razredne nastave u Pomorskom i povijesnom muzeju Hrvatskog primorja, Rijeka* Nataše Vlah i Andreje Rubeša (Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci) i *Performing art kao način tumačenja nasleđa* Dragana Kiurskog (Narodni muzej Kikinda).

Potom je uslijedila završna diskusija prvog tematskog bloka, nakon čega je upriličen zajednički razgled povijesne jezgre Varaždina. Nakon razgleda grada domaćina sudionici su uživali u koncertu u sklopu Varaždinskih baroknih večeri – Koncertu uz flamenco ansambla *Tercia Realidad*, uz umjetničko vodstvo i baroknu violinu Jorgea Jimeneza, održanom u Velikoj koncertnoj dvorani Hrvatskog narodnog kazališta u Varaždinu. Večer je potom zaokružena uz druženje u atriju Staroga grada.

Drugoga dana, u prvom dijelu prijedodnevog termina održana su izlaganja i primjeri iz prakse u

sklopu drugog tematskog bloka *Predškolski uzrast*, koji je otvorilo pozivno izlaganje Ljubimke Hajdin, predavačice s Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Odsjeka u Čakovcu i Dječjeg vrtića „Dječji svijet“ Varaždin, pod nazivom *Muzej kao važan izvaninstitucijski čimbenik obrazovanja*. Autorica je istaknula važnost muzejskih prostora kao obrazovnih i sociokulturnih čimbenika za razvoj djece rane i predškolske dobi. Muzej, kako ističe, postaje životna sredina prirodnog učenja, uz kvalitetnu interakciju i harmonični ritam individualnih i zajedničkih aktivnosti djece, te djece i odraslih. Uslijedilo je 5 stručnih izlaganja: *Pogled na razvoj edukativne djelatnosti u Narodnom muzeju Zadar* Lucije Vuica i Natali Čop (Narodni muzej Zadar), *Edukativne radionice u Gradskoj galeriji Antuna Gojaka* Tonija Bilića (Gradska galerija Antun Gojak, Makarska), *BAŠTINSKA PATROLA, baštinsko opismenjavanje djece predškolskog uzrasta, primjer iz prakse* Marijana Bogatića (Gradski muzej Sisak), *Gdje je Ela?* Barbare Crnobori (Muzej grada Umaga – Museo civico di Umago) i *Radionica „KUKCI“ za djecu predškolske dobi u Prirodoslovnom muzeju Split* Bože Kokana (Prirodoslovni muzej i zoološki vrt Split). Nakon kraće diskusije i stanke za osvježenje prijedodnevna sesija je nastavljena drugim dijelom, odnosno trećim tematskim blokom izlaganja *Srednjoškolski uzrast*, u kojem je uvodno predavanje imala Snježana Koren, viša predavačica s Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, pod nazivom *Edukacija u muzeju za učenike srednjoškolskog uzrasta – primjer nastave povijesti*. Radi spriječenosti autorice predavanje je pročitao kolega Danko Dujmović. U njemu je autorica povezala konstruktivistički pristup učenju i poučavanju povijesti s razvojnim procesima učenika adolescentske dobi, s fokusom na kognitivnom razvoju i aktivnoj konstrukciji znanja. Uslijedilo je 9 stručnih izlaganja: *Putevima međimurske spomeničke baštine* Ive Kožnjak i Kristine Jančec (Muzej Croata insulanus Grada Preloga), *MANUCULTURA – Važnost uvođenja kulturalne edukacije u strukovne škole* Martine Munivrana (Muzej suvremene umjetnosti), *Srednjoškolci u Muzeju krapinskih neandertalaca* Lorke Lončar Uvodić (Muzeji Hrvatskog zagorja, Muzej krapinskih neandertalaca) i *Edukativni program „Biti slobodan, biti dostojanstven“ u Muzeju banjičkog logora* Dragane Latinčić (Muzej grada

◦ Izlaganje na 9. skupu muzejskih pedagoga Hrvatske u Gradskom muzeju Varaždin

Beograda). Nakon kraće diskusije i pauze nastavljeno je sa sljedećim nizom izlaganja: *Predavanje, vodstvo ali delavnica? That is (not) the question...* Brigitte Jenko (Pokrajinski muzej Koper – Museo regionale di Capodistria), *Priroda, laboratorij boja* Katarine Ivanišin Kardum (Tehnički muzej Nikola Tesla), *Je li latinski jezik doista mrtav?* Andreje Matoković (Muzej otoka Brača – Centar za kulturu Brač), *Predstavljanje projekta „Translocal: Museum as Toolbox“* Ane Škegro (Muzej suvremene umjetnosti) i *Kompleksna muzejska izložba i prateći pedagoški program – izazovi za kustosa i pedagoga* Luke Čoraka i Mateje Galetić (Gradski muzej Karlovac). Uslijedila je produktivna diskusija te pauza za ručak. Prije poslijepodnevne sesije za sve sudionike Skupa održano je stručno vodstvo i razgled izložbe *Varaždin pod krunom Habsburgovaca* u palačama Sermage i Herzer Gradskog muzeja Varaždin.

U poslijepodnevnom bloku drugog dana Skupa predstavljena su izlaganja uz plakate, ponovno s razlogom olakšane organizacije i raznovrsnosti programa. Ova izlaganja bila su kraća i održana su uz izložbu plakata sudionika, a bilo ih je ukupno 10: *Kulturna rekreacija* Katarine Dragin (Narodni

muzej Kikinda), *QR code u službi muzeja* Marija Klaića (Muzej grada Kaštela), *Muzej u zajednici – primjeri etnografskih radionica* Jasmine Jurković Petras (Gradski muzej Virovitica), *Primjena kataloga „Održati se pod svaku cijenu“ u nastavi i pripremi učenika za posjet muzeju* Eduarda Kletečkog (Hrvatski prirodoslovni muzej), *Radionica „DINOSAURI“ za djecu predškolske dobi u Prirodoslovnom muzeju Split* Bože Kokana, Sanje Vrgoč i Josipa Bobana (Prirodoslovni muzej i zoološki vrt Split), *Radionica „Od kocke do slike“* Duje Ordulja (Arheološki muzej u Splitu), *Radionica „Od gline do nakita“* Ike Prpa Stojanac (Arheološki muzej u Splitu), *Posjećenost osnovnoškolskih radionica u Prirodoslovnom muzeju Split tijekom školske godine 2015./2016.* Sanje Vrgoč, Bože Kokana i Josipa Bobana (Prirodoslovni muzej i zoološki vrt Split), *Spomenar „Veličanstveni Ja“* Ive Meštrović (Muzej za umjetnost i obrt) i *Kontinuitet edukativnih radionica u „Svijetu kukaca“* Antice Bregović i Petre Marincel (Gradski muzej Varaždin). Nakon kraće stanke za osvježanje održano je prigodno stručno vodstvo uz razgled stalnog postava *Svijet kukaca* Gradskog muzeja Varaždin.

Drugi dan izlaganja zatvorio je sastanak povodom 22. EMA-e (Edukativne muzejske akcije), koji je održao Danko Dujmović (Odsjek za povijest umjetnosti, Filozofski fakultet u Rijeci), u ime voditeljice Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskog muzejskog društva, Jelene Hotko (Hrvatski povijesni muzej), koja je bila spriječena. Na sastanku je, među ostalim, predstavljena tema 22. Akcije – *Tajne*, kao i voditeljica te muzej domaćin – Ivana Dumbović Žužić iz Hrvatskoga školskog muzeja.

Treći, ujedno i posljednji dan Skupa otvorilo je pozivno izlaganje *Obrazovni/komunikacijski profili odraslih posjetitelja muzeja* Željke Miklošević, znanstvene novakinje s Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kojim je započela četvrta, najheterogenija tematska cjelina *Ostale skupine posjetitelja*. Predavanjem je autorica približila zakonitosti raznih skupina odraslih posjetitelja, kao i njihovu podjelu prema tradicionalnim i novim shvaćanjima muzejske publike. Tako je istaknula da danas postoje dva opća trenda u stvaranju profila posjetitelja

– segmentacija posjetitelja prema demografskim podacima, potrošačkim navikama, načinu provođenja slobodnog vremena i sl. – koji proizlazi iz marketinškog pristupa, dok je drugi profilacija načina stjecanja znanja, iskustva i učenja, a temelji se na teorijama učenja i poučavanja. Uslijedilo je osam završnih izlaganja: *Edukacija – novi izazovi u Muzeju krapinskih neandertalaca* Vlaste Krklec (Muzeji Hrvatskog zagorja, Muzej krapinskih neandertalaca), *Inkluzivno/integracijske radionice i prilagođeni programi u MSU* Daniele Bilopavlović Bedenik (Muzej suvremene umjetnosti), *ŽIVLJENJE DANES IN NEKOČ, projektno sodelovanje CUDV Črna na Koroškem, enote Dnevnega centra Ravne na Koroškem in Koroškega pokrajinskega muzeja, Muzeja Ravne na Koroškem* Liljane Suhodolčan (Koroški pokrajinski muzej), Alenke Feregotto i Darinke Marinč (CUDV Črna – enota dnevnici center Ravne) i *Dostopnost Muzeja novejše zgodovine Celje* Jožice Trateški (Muzej novejše zgodovine Celje). Nakon kraće diskusije i pauze za osvježanje uslijedio je posljednji niz izlaganja: *Multimedijska izložba „U ritmu dodira“* Liljane Velkovski (Galerija Klovičevi

Sudionici 9. skupa muzejskih pedagoga Hrvatske razgledavaju stalni postav Entomološkog odjela Gradskog muzeja Varaždin

dvori), koje pročitala Mira Francetić Malčić, *Kako povećati broj stranih posjetitelja u muzeju? Primjer suradnje muzeja i vanjskih partnera u Amsterdamu* Tee Gudek Šnajdar (Culturetourist.com), *Radionice otvorene svima* Maline Zuccon Martić (Muzej za umjetnost i obrt) i *Očuvanje suhozida na Kotoru* Silvije Huljina i Tee Rosić (Muzej grada Crikvenice). Naposljetku, nakon završne diskusije i službenog zatvaranja Skupa, na kojem su izneseni niže navedeni zaključci, sudionici su krenuli na postkonferencijsku radionicu i posjet Zavičajnom muzeju Varaždinske Toplice koji je, kako je već spomenuto, bio sastavni, ali i opcionalni dio Skupa.

Prije nastavka valja istaknuti kako su na temelju izlaganja i diskusija izneseni sljedeći zaključci Skupa:

Muzej je važan izvaninstitucijski čimbenik obrazovanja, a učenje u muzeju kroz iskustvo i istraživanje omogućuje učenicima bolje razumijevanje nastavnih tema, razvoj vještina, kritičnosti, samostalnosti, kreativnosti te sposobnosti uočavanja, analiziranja i zaključivanja. Posjet muzeju u sklopu izvanučioničke nastave treba biti pomno planiran, što podrazumijeva dobru suradnju nastavnika i muzejskih pedagoga i kustosa. Na taj način se u muzeju, u neposrednom okruženju, potiče učenike na spoznavanje kroz otkrivanje i istraživanje, te se tako postiže realizacija ciljeva pojedinih nastavnih predmeta.

Prilikom obavljanja muzejske edukativne djelatnosti velika važnost se pridaje evaluaciji edukativnih aktivnosti i programa s ciljem utvrđivanja njihove učinkovitosti te načina poboljšanja i usavršavanja. Rezultati evaluacije pojedinih muzejskih programa za osnovnoškolski i srednjoškolski uzrast ukazuju na pozitivan doživljaj muzeja od strane učenika koji ponajviše ovisi o dobroj atmosferi, zanimljivom načinu prezentacije i količini interakcije.

Muzejski stručnjaci koji se bave edukacijom sve više osmišljavaju edukativne programe koji djeci različitog uzrasta omogućavaju učenje na kreativan i zabavan način. Stvaranje ugodne atmosfere jedan je od prvih uvjeta koji omogućuje ostvarivanje edukativnih ciljeva u muzejima, a primjeri iz prakse muzejskih stručnjaka otkrivaju različite načine na koje se ona postiže. Edukativni muzejski programi koji su se pokazali uspješnima uključuju učenike i studente u proces stvaranja izložbe, performansa

ili projekta, brišu granice između muzeja i prirode kroz igre na otvorenom, sadrže susrete izvan muzejskih prostora te uključuju udruge i vanjske suradnike u pripremu i realizaciju programa. Uključivanjem u muzejske aktivnosti djeca uče na neformalan način, kroz zabavu i kreativno izražavanje, a muzejski stručnjaci uvode u programe različite elemente kako bi to postigli: korištenje različitih likovnih tehnika i suvremene tehnologije, dodavanje tajanstvenosti i humora u način prezentacije, korištenje pokreta, fizičke aktivnosti i glazbe.

Kroz nekoliko izlaganja provlačila se problematika edukativnih radionica namijenjenih djeci i odraslim osobama s posebnim potrebama. Naglašena je potreba uključivanja različitih udruga i centara za rad s marginalnim skupinama u edukativne programe koje nude muzeji. Pri tome bi svakako trebalo u takve muzejske radionice uključivati i stručne djelatnike poput, primjerice, rehabilitatora ili art terapeuta.

Nakon službenog zatvaranja Skupa sudionici su autobusom prevezeni na postkonferencijsku radionicu u Varaždinskim Toplicama. Skup je zaključen stručnim terenskim obilaskom Zavičajnog muzeja Varaždinske Toplice i arheološkog lokaliteta Aquae Iasae uz prezentaciju i demonstraciju edukativnih programa koji se provode *in situ*, te radionicom za same sudionike Skupa pod nazivom *Rimske igre*. Radionicu je predstavila ravnateljica Muzeja Spomenka Vlahović, te je istaknula njene ciljeve – učenje o povijesnim antičkim igrama, kao i načine prezentacije svih popratnih informacija vezanih uz povijest pojedinih igara. To uključuje pravila igara, tko ih je igrao i kako, što se u pojedinoj igri koristilo, na kojim arheološkim lokalitetima su otkrivene i slično. Svi sudionici imali su priliku i aktivno sudjelovati u provedbi radionice. Kako je istaknuto, time se kod sudionika radionice, kako malih, tako i onih velikih, razvija natjecateljski duh te pruža uvid u dodatna znanja o svakodnevnom životu starih Rimljana, njihovoj obitelji, kulturi, običajima te fizičkoj spremi i izdržljivosti.

Za zaključak valja još jednom navesti kako je na 9. skupu sudjelovalo ukupno 73 sudionika, od tog broja 61 čine predavači i voditelji radionica. Sudionici su uz domaće bili i stručnjaci iz regije (Slovenije i Srbije), koji su uz predstavljanje teorijskih postavki, kao i uspješnih primjera iz prakse, te putem

diskusija i neformalnog druženja u pauzama i uz organizirana večernja druženja nakon službenog dijela Skupa, uspjeli razmijeniti dragocjena iskustva te dobiti smjernice za daljnji rad s posjetiteljima muzeja – našim vjernim i novim korisnicima. Valja napomenuti kako će sljedeći, jubilarni 10. skup biti održan u jesen 2018., a kolega Toni Bilić iz Gradske galerije Antuna Gojaka u Makarskoj najavio je već u Varaždinu mogućnost da se Skup održi u Makarskoj. Budući da je i ravnatelj Galerije izrazio spremnost za preuzimanje uloge suorganizatora Skupa, na sastanku Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju HMD-a, kasnije u Zagrebu, prijedlog je s radošću prihvaćen. Dakle, do novog susreta u Makarskoj 2018., muzejski pedagozi i svi muzealci koji se bave edukacijom i komunikacijom u hrvatskim muzejima i galerijama imat će mnoštvo prilika pokazati svojim posjetiteljima vidljive rezultate – kao izravne ili posredne odjeke sudjelovanja na Skupu u Varaždinu.

Valja još za kraj naglasiti kako će kolege iz Srbije sljedeće, 2017. godine po prvi put organizirati Skup novoosnovane Sekcije muzejskih pedagoga Muzejskog društva Srbije, koji će također biti organiziran svake druge godine, i koji će također omogućiti međunarodno sudjelovanje muzejskih stručnjaka kojima je edukacija područje od interesa. Budući da su redoviti skupovi muzejskih pedagoga Hrvatske do sada bili rijetka i gotovo jedina mjesta većeg susreta i razmjene ideja stručnjaka iz cijele zemlje, ali i iz regije, s radošću pozdravljamo organizaciju Skupa kolega iz Srbije i nadamo se nastavku i proširenju dosadašnje dobre suradnje. Vjerujemo kako će češća razmjena iskustava, kao i širenje fokusa tema iz muzejske edukacije te mogućnost sudjelovanja na navedenim skupovima svake godine biti važna za sve muzejske stručnjake, a pogotovo muzejske pedagoge, ali u konačnici i za naše posjetitelje – svih uzrasta i profila.

21. EMA – Edukativna muzejska akcija *KLIK na kulturni krajolik*

18. travnja – 18. svibnja 2016.

I ove godine pred svim malim i velikim ljubiteljima muzeja te hrvatske kulturne i prirodne baštine bio je novi proljetni *Mjesec muzeja!* Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskoga muzejskog društva ove je godine organizirala 21. edukativnu muzejsku akciju, koja se tradicionalno održava povodom obilježavanja Međunarodnog dana muzeja, od 18. travnja do 18. svibnja. Posjetitelji su u punih mjesec dana mogli besplatno (uz jednokratnu kupnju programske knjižice umjesto ulaznice – za 10 kuna) razgledati velik broj muzejskih postava, galerija i arhiva diljem Hrvatske, ali i sudjelovati u svim dodatno pripremljenim edukativnim programima (radionicama, izložbama, kazališnim predstavama, koncertima, filmskim projekcijama, igraonicama, jednodnevnim izletima, nagradnim igrama, stručnim predavanjima, posjetima arheološkim lokalitetima i drugim spomenicima na otvorenom). Osim toga, posjetitelji su i ove godine mogli, kao pravi mali putnici, sakupljati muzejske pečate i uključiti se u nekoliko nagradnih igara te osvojiti vrijedne i zanimljive nagrade! Po prvi put u sklopu Akcije organiziran je i foto-natječaj pod nazivom *KLIKni na kulturni krajolik*.

Prema tradiciji, svake godine muzeje sudionici povezuje jedna tema koju svatko predstavlja na svoj način, ovisno o muzejskoj građi i aktualnim izložbenim te edukativnim projektima. Ove godine zajednička tema je bila *KLIK na Kulturni krajolik*. Tema je odabrana djelomično nadovezujući se na ICOM-ovu temu za Međunarodni dan muzeja 2016. *Muzeji i kulturni krajolik*, koja dodatno ističe misiju muzeja kao ustanova koje su odgovorne kako za baštinu koju čuvaju u muzejima tako i za baštinu u njihovom okruženju, odnosno za očuvanje kulturnih krajolika.

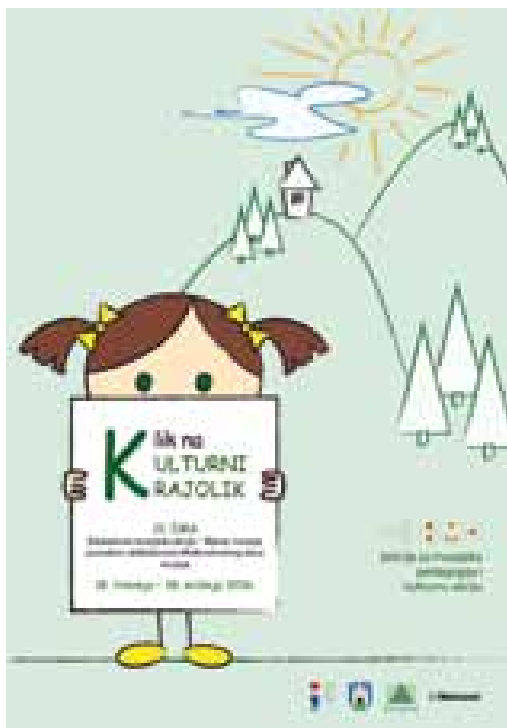
Iako je izvedenica, KLIK je zvuk koji se u suvremenom svijetu često čuje i veže se najčešće uz modernu tehnologiju (*klikom* nastaje fotografija, videosnimke, pale se i gase razni aparati, automobili, letjelice..., ali *klik* asocira i na korištenje društvenih mreža te umrežavanje ljudi diljem svijeta preko popularnog *lajkanja*). Ne treba zaboraviti da se *klik* može povezivati i s predmetima, napravama ili aparatima iz prošlih vremena. Stoga su mnogi muzeji sudionici odlučili povezati svoje vrijedne edukativne programe s navedenom temom. No, osim toga, brojni programi u sklopu ovogodišnje

akcije tematizirali su kulturni krajolik u širem smislu, što po definiciji obuhvaća svako ljudsko interveniranje u prirodni okoliš – bilo da se radi o predmetima baštine, odnosno objektima (građevinama, kompleksima, lokalitetima) smještenim u krajoliku, predmetima koji dokumentiraju, prikazuju, podsjećaju na mijene u krajoliku kroz vrijeme, ili, pak, primjerima koji potiču na vrjednovanje i zaštitu današnjih (još uvijek) očuvanih krajolika.

Uz već tradicionalnu nagradnu igru (uz dodjelu nagrada najsretnijim posjetiteljima koji su poslali svoje kupone iz programske knjižice) novost 21. EMA-e bio je natječaj za najbolju fotografiju, pod nazivom *KLIKni na kulturni krajolik*, koji je proizašao iz teme Akcije, a u kojem su sudionici trebali svojim kamerama i fotoaparatima zabilježiti dojmive kulturne krajolike Hrvatske. Potragu za njima posjetiteljima su olakšali brojni zanimljivi programi ovogodišnjih muzeja sudionika, koji su pripremili programe na otvorenom, a simpatični lik djevojčice EMA-e vodio je naše male i velike posjetitelje zanimljivostima koje su čekale u svakom od muzeja/institucija sudionika i diljem kulturnih krajolika Hrvatske, koji su bili predstavljeni u knjižici Akcije. Natječaj je bio otvoren za sve zainteresirane sudionike 21. EMA-e, a trajao je od 18. travnja do 13. svibnja 2016. godine. Svaki je natjecatelj mogao sudjelovati s jednom fotografijom, a na natječaj je pristiglo 26 fotografija. Kako su neke fotografije bile prijavljene kao grupni rad više autora, sudjelovalo je ukupno 32 autora. Sve pristigle fotografije bile su objavljene na mrežnim stranicama Hrvatskoga muzejskog društva, kao i programi svih muzeja/institucija sudionika. Žiri je na Međunarodni dan muzeja izabrao tri najbolje fotografije koje su nagrađene novčanim nagradama, dok su ostali sudionici foto-natječaja nagrađeni utješnim nagradama koje su osigurali pojedini muzeji i sponzor Akcije *Algoritam d.o.o.*

Završna svečanost je održana 18. svibnja 2016. u Muzeju „Staro selo“ Kumrovec pod vodstvom Tatjane Brlek, ujedno i voditeljice Muzeja.

Plakat 21. >
edukativne muzejske
akcije povodom
Međunarodnog dana
muzeja 2016.

Uz nastup KUD-a Beletinec svečano je otvorena izložba *Rožje i rožic-kinč - negdar i denes* te su održane brojne kreativne radionice izrade cvijeća od krep-papira *Bakine papirnate rožice*. Osim toga, posjetitelji su cijeloga dana mogli (uz besplatan ulaz) šetati Starim selom i istraživati tamošnji očuvani seoski kulturni krajolik, razgledavajući tradicijske zagorske *hiže*, dvorišta, vrtove, voćnjake, cvijetnjake, kao i brojne izložbe tradicijskih obrta i običaja Hrvatskog zagorja koje su postavljene u stambenim i gospodarskim objektima s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Bili su tu i različiti majstori te su posjetitelji mogli vidjeti kako se stvaraju, oblikuju ili ukrašavaju predmeti kakve su nekoć davno koristile naše prabake i pradjedovi. To je za mnoge bila rijetka prigoda za susret s majstorima – obrtnicima bez kojih bismo mogli zaboraviti kako su se nekada izrađivali predmeti koje sada proizvodimo u tvornicama i kupujemo u trgovinama. Posjetitelji su navedenog dana mogli pogledati i izložbu fotografija finalista foto-natječaja te saznati imena sretnih dobitnika u ovogodišnjoj nagradnoj igri.

Naime, tradicionalni sastavni dio Akcije bila je i nagradna igra u kojoj sudionici mogu sudjelovati kupnjom knjižice, sakupljanjem pečata te pravovremenim slanjem nagradnog kupona. Do 18. svibnja u Kumrovec je pristiglo 83 kupona, od čega je 40 sudionika izvlačenjem nagrađeno simboličnim nagradama koje su osigurali (i dobitnicima poslali) pojedini muzeji sudionici.

Treba navesti kako je ovogodišnji medijski sponzor bio *Metronet* – telekom nove generacije, koji je osigurao radijsku reklamu u vrijeme trajanja Akcije na postajama *Soundset grupe*. Uspješnu promociju 21. EMA-e odradile su Slađana Latinović i Jelena Hotko. Akciju su u više navrata oglasili brojni mediji – od internetskih portala, lokalnih novina i televizijskih te radiopostaja do državne radiotelevizije, a u nekoliko snimljenih razgovora i gostovanja uživo, u emisijama poput *Društvene mreže* i *Dobro jutro, Hrvatska, 21*. EMA-u su gledateljima i slušateljima predstavili voditelji Akcije te predsjednica i tajnica Hrvatskoga muzejskog društva, Milvana Arko-Pijevac i Slađana Latinović.

Akciju je financijski podržao Grad Zagreb – Gradski ured za kulturu, obrazovanje i sport. Iako je do sada, u svih 20 godina, EMA uvijek bila podržana i od strane Ministarstva kulture Republike Hrvatske, ove godine po prvi put je izostala prijeko potrebna financijska podrška resornog ministarstva. Zbog toga su ovogodišnja provedba i vodstvo Akcije bili otežani, no ostaje nada da će ovo biti tek usamljeni slučaj i da će Ministarstvo i dalje podupirati ovu izuzetno vrijednu Akciju muzejskih pedagoga Hrvatske i Hrvatskoga muzejskog društva.

Budući da se u EMA-u rado uključuju i mali i veliki posjetitelji, budući da traje punih mjesec dana, da nudi brojne edukativne programe, najčešće namijenjene najmlađima, ovim putem pozivamo sve muzealce i kolege da nam se i ubuduće priključe i da sudjeluju u što većem broju pripremljenih edukativnih muzejskih programa. Iskreno se radujemo još većem odazivu sljedeće godine, uz želju da se u 22. EMA-i neke nove, kao i dobre stare generacije posjetitelja s nama zabave, zaigraju i nauče mnoge zanimljivosti na najljepši mogući način – kroz igru, druženje, otkrivanje i zabavu! Time ćemo uz novu temu *Tajne* ponovno zajednički *KLIKnuti* i na najbolji mogući način obilježiti još jedan, uvijek novi, Međunarodni dan muzeja.

◀ Završna svečanost
21. edukativne
muzejske akcije u
Muzeju „Staro selo“
Kumrovec

◀ Radionica povodom
Međunarodnog dana
muzeja u organizaciji
Muzeja „Staro selo“
Kumrovec

Sekcija restauratora i preparatora Hrvatskoga muzejskog društva

**Pregled djelovanja od
osnivanja do danas**

previdjeti značajan pomak koji se njenim osnivanjem dogodio unutar same konzervatorsko-restauratorske struke, ali i percepcije toga zvanja unutar muzejske zajednice.

Sekcija restauratora i preparatora Hrvatskoga muzejskog društva osnovana je 11. lipnja 2007. godine na poticaj nekolicine restauratora iz zagrebačkih muzeja u svrhu promicanja i objedinjavanja konzervatorsko-restauratorske struke te poticanja međusobne suradnje restauratora i preparatora zaposlenih u hrvatskim muzejima. Ova stručna organizacija svoje je prve Susrete održala 2009. godine u Arheološkom muzeju u Zagrebu, i to zahvaljujući inicijativi i vizionarskom entuzijazmu Damira Doračića i Slađane Latinović, djelatnika istoga muzeja. Damir Doračić je prvi koordinator sekcije koji je tu dužnost obavljao do 2014. godine, kada je od njega preuzela funkciju autorica ovog teksta, a Slađana Latinović je koordinatorova prva suradnica i vitalna okosnica Sekcije od njezina početka sve do danas.

Djelovanje Sekcije je usmjereno ka poticanju prepoznavanja konzervatorsko-restauratorske struke kao važnog segmenta muzejske djelatnosti, ali i njene vidljivosti u javnosti. Usprkos činjenici da su zaštita i istraživanje temeljne muzejske djelatnosti, a ujedno i osnova konzervatorsko-restauratorskog rada u muzeju koji doprinosi interpretaciji muzejskog predmeta, to se još uvijek u praksi katkad zaboravlja. Premda brojne izložbe ne bi mogle biti realizirane bez sudjelovanja restauratora i preparatora, unatoč brojnim stručnim člancima koji se temelje na radu i otkrićima tijekom konzervatorsko-restauratorskih istraživanja i postupaka, još uvijek postoje institucije koje ne spominju restauratore i preparatore na izložbama ili u impresumima tiskanih publikacija. Stoga je misija Sekcije istaknuti

Sedamdeset godina postojanja Hrvatskoga muzejskog društva (HMD) obljetnica je koja potiče i na osvrt na njegove stručne ogranke među kojima je Sekcija restauratora i preparatora mlada tek devet godina. Usprkos toj velikoj razlici u godinama aktivnosti, pregledom djelovanja Sekcije teško je

konzervatorsko-restauratorsku djelatnost kao nezaobilaznog čimbenika u kreiranju i realizaciji muzejskih izložbi i ostalih programa te pokušati osvijestiti tu činjenicu kod svih muzejskih djelatnika.

Još jedan važan zadatak Sekcije od njezina samog osnutka jest praćenje promjena u zakonskim regulativama koje se odnose na muzeje i konzervatorsko-restauratorsku struku, te aktivno sudjelovanje u predlaganju nužnih promjena pokušavajući prijedlozima (koji nažalost nisu uvijek bili prihvaćeni) poboljšati i zaštititi rad struke.

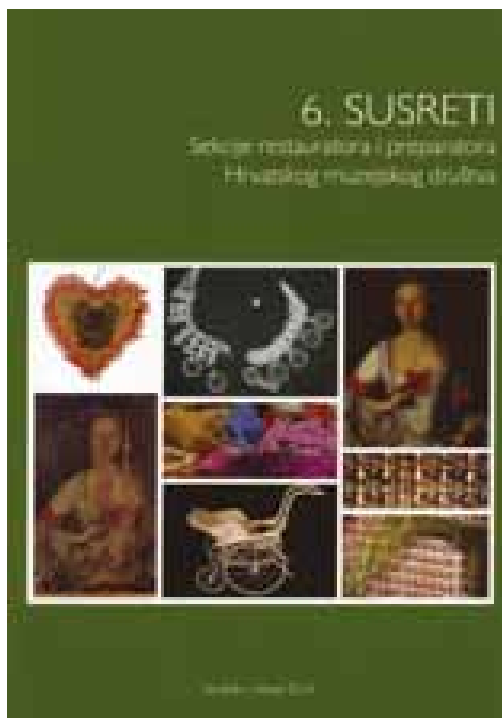
Usporedo s djelovanjem na području razvoja i statusa struke razvila se potreba za boljom međusobnom komunikacijom i povezivanjem, pa je logičan prijedlog bilo organiziranje strukovne manifestacije na kojoj bi djelatnici muzejskih konzervatorsko-restauratorskih odjela mogli razmijeniti iskustva te prezentirati neke od svojih radova. Tako je prije osam godina započelo održavanje Susreta Sekcije restauratora i preparatora HMD-a u okviru kojih se organiziraju stručna predavanja i izložba plakata, a prati ih tiskana stručna publikacija. Publikacija objedinjuje sadržaj Susreta, a njena realizacija započeta je sa željom i idejom da se s vremenom pretvori u svojevrstu pomoć kolegama pri njihovom radu, bilo putem objavljenih stručnih članaka, bilo mogućnošću konzultiranja podataka i usporedbe rada na istim materijalima ili jednostavno kao kontakt – vodič među muzejskim restauratorima i preparatorima. Važno je napomenuti da je Sekcija restauratora i preparatora jedina sekcija HMD-a koja u vrijeme održavanja Susreta već ima tiskanu stručnu publikaciju koja prati skup od prvoga dana, a uređuje je Slađana Latinović.

Predavanja su organizirana s ciljem upoznavanja s novim dostignućima u konzervatorsko-restauratorskoj struci, s izazovima s kojima se susreću muzejski restauratori i preparatori, ali i na temu zaštite na radu. Tijekom proteklih godina predavanja su održali brojni muzejski restauratori i gostujući predavači iz struka koje su svojim istraživanjima sudjelovale u interdisciplinarnoj suradnji prilikom konzervatorsko-restauratorskih radova na muzejskoj građi. Ostvarena je suradnja sa Sveučilištem u Zagrebu, Fakultetom kemijskog inženjerstva i tehnologije u Zagrebu, Akademijom likovnih umjetnosti, Hrvatskim zavodom za toksikologiju, Muzejskim dokumentacijskim centrom i mnogim drugima.

Izložbom plakata na Susretima Sekcije muzejski restoratori i preparatori prezentiraju svoje recen-
tne radove i istraživanja, a svaki je plakat autorski,
sadržajem i likovnim oblikovanjem. Izložbe plakata
nisu nužno vezane samo uz dane održavanja Su-
sreta, njihova je mobilnost omogućila gostovanje
Izložbe Sekcije restauratora i preparatora HMD-a
u mnogim hrvatskim gradovima nakon održavanja
Susreta. Presentacija konzervatorsko-restaurator-
skog rada prikazanog na plakatu upotpunjena je,
osim teksta, i atraktivnim fotografijama pa vizualna
raznolikost plakata redovito pobuđuje velik interes
publike. Primjer je gostovanje izložbe u crkvi sv.
Donata u Zadru tijekom ljeta 2010. godine. Faze
rada koje se mogu pratiti na fotografijama pokazu-
ju neupitnu i ponekad zadivljujuću razliku između
predmeta prije i nakon konzervatorsko-restaurator-
skog zahvata te je izložba bila izvrsno posjećena
od strane domaće i strane publike. Zbog estetski
zamjetnog pomaka pri osmišljavanju i izradi plaka-
ta iz godine u godinu, Sekcija je prije tri godine
uvela natječaj za najbolji plakat koji se bira tajnim
glasovanjem u koje su uključeni i posjetitelji koji
prvog dana dođu vidjeti izložbu. Na 6. susretima
najboljim je proglašen plakat Melite Krnoul, na 7.
susretima plakat Vedrana Mesarića, a na 8. susreti-
ma onaj Slađane Latinović.

Kao sastavni dio Susreta uveden je *Aktualni
sat* tijekom kojeg se raspravljaju brojna stručna ili
neriješena pitanja vezana uz struku unutar muzeja.
Povremeno se na Susretima organiziraju i *Filmske
minute* u sklopu kojih se prikazuju kratki filmovi o
konzervaciji i restauraciji građe. Cilj je Sekcije po-
taknuti kolege na snimanje takvih filmova putem
kojih se širokoj publici na zanimljiv način može po-
kazati rad u muzejskim laboratorijima i na taj način
popularizirati struku i educirati publiku.

Uspoređujući prve Susrete Sekcije restauratora
i preparatora HMD-a s onim posljednjima, neupitan
je uočljiv pomak ka stručnijem i kvalitetnijem sad-
ržaju materijala s kojima kolege iz raznorodnih mu-
zeja diljem Hrvatske sudjeluju u programu. Susreti
su od početka zadržali istu koncepciju programa
koja se nadopunjuje novim popratnim sadržajima
prema prilici i potrebi. Program se, dakle, sastoji od
otprilike pet stručnih izlaganja, izložbe plakata, iz-
bora najboljeg plakata te stručnog izleta. Susreti se
održavaju svake godine u drugom gradu u vrijeme

◀ Naslovnica publikacije
6. susreta Sekcije
restauratora i
preparatora
HMD, Varaždin,
2014.

obilježavanja Međunarodnog dana muzeja, u mu-
zejima domaćinima koji imaju restauratorski odjel.
Cilj stručnog izleta je upoznati kulturnu baštinu
na području na kojem se nalazi muzej domaćin,
odnosno objekte, destinacije i mjesta od iznimnog
kulturno-povijesnog značaja gdje su uglavnom pri-
sutni elementi važni za konzervatorsko-restaurator-
sku struku.

Kronološki, drugi Susreti su održani 2010. go-
dine u Tehničkom muzeju u Zagrebu, a treći 2011.
godine u Muzeju antičkog stakla u Zadru, kada
suo posjetili Nin i Asseriu. Godine 2012. održani
su 4. susreti gdje smo uživo svjedočili konzerva-
torsko-restauratorskim radovima na spomenicima
antičke Pule i posjetili Brijune. U Muzeju Brod-
skog Posavlja u Slavonskom Brodu 2013. godine
su održani 5. susreti, a osim gradskih znamenitosti
upoznali smo se i s restauracijom nekolicine sakral-
nih objekata na širem području Brodskog Posavlja.
Šesti susreti održani su u Gradskom muzeju Varaž-
din 2014., kada smo posjetili jedinstveni arheološ-
ki park Aque lasse u Varaždinskim Toplicama, a
sedmi u Muzeju grada Splita 2015. godine, gdje
suo osim razgledanja splitskih kulturno-povijesnih

znamenitosti posjetili Klis i ostatke antičke Salone. Susreti su zanimljivi kako na stručnoj tako i na individualnoj razini zato što omogućuju kontakt i dijalog među kolegama iz muzeja različitih vokacija. Drugim riječima, premda konzervatori-restauratori i preparatori u različitim muzejima formalno obavljaju isti posao, on se u stvarnosti često razlikuje do tolike mjere, u skladu s vrstom muzeja, da jedni od drugih kontinuirano učimo i doznajemo nešto novo. Plakati koji čine izložbu svjedoče o raznolikosti i raznovrsnosti aktualnih radova, tema i istraživanja kojima se muzejski restauratori i preparatori bave. Upravo u tome leži doprinos konzervatorsko-restauratorske struke edukativnoj misiji muzeja općenito i već se mnogo puta pokazalo da publika voli znati što se događa iza scene u muzeju, a osobito kada se radi o egzaktnim postignućima kao što je osposobljavanje za izlaganje predmeta koji su oštećeni, ponekad i do neprepoznatljivosti. To je također prilika da se publici približe etički principi i standardi rada ove muzejske struke, nezaobilazne pri ostvarivanju zaštite i čuvanja predmeta u svrhu njihova prenošenja u budućnost, odnosno njihova izlaganja. Tako smo od 7. susreta Sekcije započeli i suradnju s kolegama iz pedagoških odjela muzeja domaćina koja je rezultirala radionicama vezanim uz konzervaciju i restauraciju i pobudila velik interes mlađe publike. Susreti su redovito popraćeni u medijima, što uvelike doprinosi osvješćivanju značaja čuvanja i održavanja baštine u široj zajednici.

Prvi Susreti Sekcije restauratora i preparatora HMD, Arheološki muzej u Zagrebu, 2009.

Sve je ovo neobično važno za našu stručnu grupu unutar HMD-a jer iako muzejski restauratori ravnopravno dijele odgovornost za stanje i čuvanje muzejskih predmeta s kustosima i ostalim muzejskim strukama, konzervatorsko-restauratorska struka još uvijek nema ujednačen status u svim institucijama, što izvan Hrvatske već odavno nije upitno.

Koliko god je evidentan napredak i vidljivost struke kroz djelovanje Sekcije, još je uvijek dosta izazova i prostora za poboljšanje na mnogim razinama. Misija Sekcije objedinjuje redovito druženje kolega iz muzeja koji se nalaze u različitim dijelovima Hrvatske (i koji se bez održavanja Susreta sekcije stoga možda nikada ne bi upoznali), kontinuiranu razmjenu stručnih informacija i ideja kroz ugodno druženje, kao i ažuriranje postojećih standarda, unaprjeđivanje radnih uvjeta i poticanje na suradnju te rad na postizanju pripadajućeg statusa konzervatorsko-restauratorskog zvanja. Premda smo puno postigli, pred nama je još mnogo otvorenih pitanja koja zajedničkim naporima i djelovanjem treba sustavno i uporno rješavati. To se odnosi između ostalog i na nastojanje da se naziv i status struke uskladi s međunarodnim standardima te da muzejski restauratori i preparatori u praksi rade u uvjetima u kojima rade djelatnici europskih i svjetskih muzeja s kojima se želimo uspoređivati.

8. susreti Sekcije restauratora i preparatora Hrvatskog muzejskog društva

Za sada posljednji, ovogodišnji Susreti Sekcije održani su 5. i 6. svibnja u Gradskom muzeju Sisak. Otvaranju stručnog skupa nazočili su i otvorili ga kratkim govorom zamjenik gradonačelnice grada Siska Marko Krička, pročelnica Konzervatorskog odjela u Sisku Ivana Miletić Čakširan, ravnatelj Gradskog muzeja Sisak Vlatko Čakširan te koordinatrica Sekcije Mirta Pavić. Izloženo je 26 plakata na temu najrazličitijih istraživanja i konzervatorsko-restauratorskih zahvata na predmetima širokog spektra, od arheoloških i etnografskih do onih koji pripadaju suvremenoj umjetnosti, izrađenih od svih vrsta materijala kao što su keramika, drvo, metal, tkanina, staklo, kamen i mnogi drugi.

Nakon toga predstavljena je edukativna radionica za djecu koju su ususret održavanja našeg stručnog skupa organizirali i vodili Marijan Bogatić, viši muzejski pedagog, i restaurator Neven Peko.

◁ Sudionici osmih Susreta održanih u Sisku 2015. ispred spomenika Gordanu Ledereru u Hrvatskoj Kostajnici

Set od šest stručnih predavanja otvorio je kolega iz muzeja domaćina Neven Peko s izlaganjem kojim nas je upoznao s djelovanjem preparatorske i konzervatorsko-restauratorske struke u Gradskom muzeju Sisak. Sljedeća je govorila Jasminka Podgorski iz Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu na temu pripreme izložbe Johannesa Komensteina, a zatim kolega Šime Perović iz Muzeja antičkog stakla u Zadru o zanimljivim spoznajama o restauraciji i recikliranju stakla u antici. Monika Petrović i Andrea Sardoz iz Arheološkog muzeja Istre podijelile su s nama izvanredno iskustvo prve faze restauracije broda *Pula 2* u specijaliziranom centru za konzervaciju i restauraciju organskog materijala *Arc-Nuclear* u Grenobleu u Francuskoj. Slađana Latinović iz Arheološkog muzeja u Zagrebu govorila je zatim o zahvatu na pojasnoj kopči koji je rezultirao otkrivanjem neočekivano vrijednog predmeta. Posljednje predavanje pod naslovom *Kvalitetno, brzo, jeftino i zajamčeno neće potamnjeti!* održala je Maja Velicogna Novoselec iz Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu koja je na duhovit i kreativan način objasnila poteškoće pri radu na predmetu koji je ranije nestručno „restauriran“.

Uslijedilo je proglašenje najboljeg plakata odabranog glasovanjem koji se vrjednuje prema kvaliteti stručnog sadržaja, ali i estetici oblikovanja. Nagrada je pripala Slađani Latinović iz Arheološkog muzeja u Zagrebu za plakat na temu

restauracije arheološkog metala – pojasne bimetalne kopče.

Prvi dan susreta završio je šetnjom povijesnom jezgrom Siska uz vodstvo Marijana Bogatića koji nas je proveo kroz bogatu arheološku povijest keltske Segestike i rimske Siscije.

Drugi dan započeo je studijskim izletom u Utvrdu Stari Grad sagrađenu u vrijeme borbe s Osmanlijama. Slijedio je posjet Parku skulptura Željezare Sisak koji čini 38 skulptura renomiranih autora nastalih u vrijeme trajanja Kolonije likovnih umjetnika od 1971. do 1990. godine. Nakon toga smo posjetili vidikovac na kojem se nalazi spomenik Goranu Ledereru, *Slomljeni pejzaž* autora Petra Barišića, a zatim smo se spustili u Hrvatsku Kostajnicu. Ondje smo uz stručno vodstvo obišli obnovljeni Stari grad Zrinskih, pored rijeke Une na samoj granici s Bosnom i Hercegovinom.

Iza nas je još jedno stručno druženje koje je ponovo polučilo zanimanje šire javnosti za konzervatorsko-restauratorsku djelatnost, stručno zvanje bez čijeg je sudjelovanja teško zamisliti realizaciju muzejskih programa. To nam je stručno druženje ponovno pružilo priliku da ažuriramo svoje znanje i pomognemo jedni drugima u širem sagledavanju svoga rada.

Tijekom proteklih godina projekt su financijski podržali Ministarstvo kulture RH i Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport grada Zagreba te naši vjerni sponzori *Polychem*, *Crescat* i *Sito-mas*.

Sekcija za dokumentaciju Hrvatskoga muzejskog društva

Sekcija za dokumentaciju Hrvatskoga muzejskog društva počela je s radom u prosincu 2011. godine kada su se na zajedničku inicijativu kolegica i kolega sastali dokumentaristi u prostorijama Muzejskoga dokumentacijskog centra.

Tada su izneseni ciljevi sekcije: podizanje kvalitete muzejske dokumentacije, ujednačavanje standarda i načina vođenja dokumentacije, unaprjeđivanje programa za vođenje dokumentacije, unaprjeđivanje zakonskih i podzakonskih akata, razmjena iskustava te poticanje suradnje među članovima sekcije. Naravno da je točka dnevnog reda bio i uvijek spominjani Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja muzejske dokumentacije o muzejskoj građi, kao i Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja zvanja u muzejskoj struci koji je zapravo bio i glavni povod sastanka.

Na sastanku su također izneseni i problemi oko programskih rješenja za vođenje primarne i sekundarne dokumentacije, a bilo je riječi i o nedovoljnom prepoznavanju i valorizaciji važnosti rada dokumentarista u muzejskim ustanovama usprkos širokoj lepezi poslova koje obavljaju. Prepoznat je i problem nedovoljnog broja okupljanja na kongresima, skupovima i seminarima na kojima bi dokumentaristi mogli izlagati i sudjelovati.

I tako je nakon godinu dana nastala ideja za skupom dokumentarista, gdje bi mogli prezentirati svoj rad, svoje ideje i probleme. *Dokumentacija danas* bio je naziv 1. skupa dokumentarista koji je održan u listopadu 2013. u Rijeci. Cilj Skupa bio je naglasiti važnost dokumentarista i muzejske dokumentacije, te način na koji se ona stvara, prikuplja, obrađuje, čuva, prezentira i vrjednuje. Pokušali smo motivirati i privući predavače da nam u svojim predavanjima analiziraju i pokažu što to oni danas rade kao dokumentaristi, kustosi, informatičari, ali i sve ostale koji se bave muzejskom dokumentacijom. U tri radna dana Skupa uspjeli smo posložiti 32 predavanja i prateće diskusije te predstavljanja i radionice, a grupirali smo ih po aktualnim temama muzejske dokumentacije.

Predavanja na 1. skupu bavila su se primjerima i pokrenula su stalna pitanja u muzejskoj zajednici

kao što su pravilnici, standardi, digitalizacija, izrada zajedničkog standardiziranog pojmovnika te pitanje matičnosti muzeja. To je bila izvrsna prigoda za upoznavanje, razmjenu iskustava, poticanje suradnje te planiranje zajedničke aktivnosti među kolegama, muzejima i drugim ustanovama izvan muzejske zajednice, sa zajedničkim ciljem – bolja i kvalitetnija dokumentacija sutra. Na skupu je prezentiran i logo sekcije za dokumentaciju – spajalica, koja simbolizira povezivanje dokumenata i informacija, a koju je za potrebe skupa oblikovao dizajner Branimir Lazanja iz tvrtke *Najlon d.o.o.*, te su također definirane i prepoznatljive boje Sekcije za dokumentaciju: žuta, crna i bijela.

Na 1. skupu prezentirana je i nova *web* aplikacija za vođenje primarne dokumentacije pa je zajednički zaključak predavača i svih prisutnih sudionika da će se za vođenje muzejske dokumentacije sigurno u budućnosti koristiti *web* aplikacije.

Pri uspostavljanju organizacijskih principa skupa dokumentarista od početka smo razmatrali mogućnost da se ne održava samo u jednom gradu, već da ga svake dvije godine organiziraju dokumentaristi iz drugog grada. Tako je krajem listopada 2015. organiziran 2. skup dokumentarista u Zadru pod nazivom *Dokumentacija i korisnici*. Poslovi organizacije trodnevnog skupa trajali su gotovo devet mjeseci.

Cilj ovoga skupa bio je pokazati, analizirati i naglasiti sustavnost, logičnost, povezivost i dostupnost dokumentacije, način stvaranja, prikupljanja, obrade, čuvanja, predstavljanja i vrjednovanja te kvalitetne projekte, dobra rješenja i dobru praksu.

Također nam je bio cilj usuglasiti smjernice i temelje za buduće sustave, zajedničke pravilnike i standarde. Tako su uz klasična predavanja bile organizirane i panel diskusije, te smo po prvi put na jednome mjestu okupili i sukobili trojicu programera koji izrađuju različite aplikacije za vođenje dokumentacije (*Link2*, *ArhivPRO*, *Semantika*). Možda je najbitnija činjenica da smo se kao različite struke: dokumentaristi, kustosi, informatičari i svi oni koji se bave muzejskom dokumentacijom, upoznali, povezali, vidjeli što i kako radimo, razmijenili iskustva i probleme te sada vjerojatno lakše ostvarujemo komunikaciju kada se nađemo na predavanjima i radionicama.

Smatramo da nam je kao sekciji misija stalno naglašavati važnost dokumentarista i muzejske dokumentacije, način na koji se ona stvara, prikuplja, obrađuje, čuva, prezentira i vrjednuje. Svi imamo iste probleme koji su u muzejskoj zajednici prisutni godinama – pravilnici, standardi, nazivlje, informatizacija, digitalizacija, aplikacije i problemi oko vođenja muzejske dokumentacije, koji nas svakodnevno okružuju. Iako se organizacijom predavanja i radionica, okruglim stolovima i edukacijom nastoji napraviti pomak u rješavanju tih problema, možda smo u krivom uvjerenju da će se oni riješiti sutra nekim novim pravilnikom, nekom novom aplikacijom ili tehnologijom. I tako se već godinama na raznim skupovima, predavanjima i radionicama bavimo problematikom izmjena nekog pravilnika ili aplikacije radi specifičnosti nekog predmeta, zbirke ili fonda.

I vjerojatno je vrijeme da neke buduće izmjene pravilnika predložimo kao okvir s dovoljno prostora za prilagodbu tim specifičnostima, a da na razvoj budućih aplikacija utječemo i gledamo kao na alat kojim ćemo bolje i jednostavnije povezivati informacije te stvarati nove vrijednosti dokumentacije, a ne primarno zadovoljavati pravilnike i zakonske forme.

Tako je i Sekcija za dokumentaciju aktivno uključena u radnu skupinu za izradu *Nacrta prijedloga izmjena i dopuna Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja muzejske dokumentacije o muzejskoj građi*, a također usporedo s time organiziramo sastanke na kojima raspravljamo kao struka kako bismo na osnovi kvalitetnih projekata, dobrih rješenja i dobre prakse donijeli zaključke i prijedloge za budućnost muzejske dokumentacije.

Smatramo da bi okupljanja sekcije za dokumentaciju trebalo intenzivirati pa bismo poput kolega restauratora, koji se nalaze svake godine na AKM-u u Poreču, iskoristili priliku svih prisutnih za okrugle stolove te aktivnu raspravu. Ove godine nastojat ćemo organizirati 3. skup dokumentarista u Varaždinu i sad već razmišljamo da povećamo broj dana skupa, te da se povežemo s dokumentaristima i muzejskim stručnjacima iz drugih zemalja. I, kako uvijek naglašavamo, u Sekciju za dokumentaciju osim dokumentarista su dobrodošle i sve ostale muzejske struke. Vidimo se krajem godine u Varaždinu.

^ Naslovnica publikacije *Dokumentacija i korisnici: 2. skup muzejskih dokumentarista Hrvatske*, Zadar, 28. – 30. listopada 2015.

Dvadeset godina
seminara *Arhivi,
knjižnice, muzeji:
mogućnosti suradnje
u okruženju globalne
informacijske
infrastrukture:
1997. – 2016.*

Seminar *Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture* rezultat je sinergije susreta, razgovora i rasprava, potrebe da se odgovori na izazove nove informacijsko-komunikacijske tehnologije koja je sve više postajala dio našeg profesionalnog kao i privatnog života.

Početak susreta i suradnje vezan je uz UNESCO-ovu radionicu *Memory of the world* održanu u

Pragu 1996. na kojoj su sudjelovali i intenzivno raspravljali Tinka Katić iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice (NSK) i Jozo Ivanović iz Hrvatskoga državnog arhiva (HDA). Istovremeno, razgovore između muzealaca i knjižničara vodile su na svojim redovnim nedjeljnim planinarenjima Tinka Katić i Mirna Willer s Tihomirom Milovcem iz Muzeja suvremene umjetnosti (MSU) koji je svakako htio znati čime se mi to bavimo, o kakvim mi to standardima raspravljamo. Mogućnost „institucionalizacije“ tih susreta otvorila je nova predsjednica Hrvatskoga knjižničarskog društva (HKD) Dubravka Kunštek, koja je „svojoj“ novoj predsjednici Stručnog odbora Mirni Willer predložila: „Izmisli nešto. Unesi novog vjetra u HKD...!“ I tako je, početkom 1997. bio sazvan sastanak s ciljem da se pokrene seminar za koji je već bio predviđen naziv: *Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture*. Sastanku su se odazvali, osim kolega iz navedenih ustanova, Višnja Zgaga iz Muzejskoga dokumentacijskog centra (MDC), Dubravka Osrečki Jakelič i Zoran Svrtan iz Muzeja za umjetnost i obrt (MUO), profesorice s Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Tatjana Aparac i Žarka Vujić, te predstavnik CARNeta, hrvatske akademske mreže, jer je bilo jasno da bez stručnjaka iz područja informacijske i komunikacijske tehnologije nije moguće provesti ideju seminara.

Koja je to bila ideja? Sada, nakon dvadeset godina čini se da je još uvijek relevantna:

Seminar „Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture“ proizišao je iz ideje o nužnosti otvaranja suradnje arhiva, knjižnica i muzeja kako bi korisnik mogao dobiti što potpuniji, točniji i kompetentniji odgovor na svoj upit jedinstvenim, koherentnim pristupom različitim izvorima podataka. Već danas raspoloživa informacijska tehnologija omogućuje realizaciju takve ideje.

Nije više dovoljno, naime, da svaka djelatnost za sebe iznalazi putove u rješavanju najakutnijeg problema: kako transformirati svoje funkcije i osigurati kvalitetu usluga u situaciji naglog tehnološkog skoka u sveopću globalizaciju. Informacijski šok izazvao je potres na temeljnim razinama njihova djelovanja. Stoga one prvo moraju redefinirati jedinicu grade, postupke njezina prikupljanja, smještaja i diseminacije; potom iznova konceptualizirati načela i pravila obrade, formata strojno čitljivog zapisa i koncipiranja modela podataka i, naposljetku, ustanoviti tko su danas njihovi korisnici i kakve su njihove potrebe.

Cilj seminara bio je stoga istražiti teorijske pretpostavke unutar kojih je moguće smjestiti takvo razmišljanje, upoznati se sa suvremenom informacijskom infrastrukturom kao podlogom za njegovo provođenje te na konkretnim situacijama stvaranja informacija u arhivima, knjižnicama i muzejima ispitati razine moguće suradnje.

Svrha seminara bila je okupiti stručnjake koji se bave teorijskim postavkama i njihovom primjenom u automatiziranoj obradi i korištenju građe u arhivima, knjižnicama i muzejima, motivirati sudionike da razmijene ideje, znanja i iskustva te utvrditi područja i razine suradnje u stvaranju i pristupu informacijama.¹

Na tom prvom sastanku na kojem je iznesena, raspravljena i prihvaćena ova ideja, kolega Svrtan postavio je ključno pitanje: „A tko će nam doći na taj seminar?“ Odgovor je bio: „Ako nitko drugi, onda mi. Ima nas već dovoljno za ovim stolom.“ AKM 1 održan je u Rovinju, 19. – 21. 11. 1997., sa 160 sudionika iz 14 ustanova.²

1/ Willer, Mirna. O AKM-u, <http://akm.hkdrustvo.hr/o-akm-u/>

2/ Popis sudionika AKM 1 objavljen je u zborniku radova. Arhivi: 14, knjižnice: 82, muzeji: 33, Centro di Ricerche Storiche, Rovinj: 1, FFZG: 6 + 3 (studenti), CARNet: 3, Hrvatski restauratorski zavod: 2, HKD: 3, Lange & Springer (SL): 1, Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine: 1, Ministarstvo znanosti i tehnologije: 1, Projekt NISKA: 6, MDC: 6 i TV MREŽA, Arhiva: 1.

Prvi, kao i svi idući seminari organizirani su u Istri – u Rovinju ili Poreču, u zadnjem punom tjednu studenoga. Glavni organizatori seminara su tri strukovna društva – Hrvatsko knjižničarsko društvo (HKD), Hrvatsko muzejsko društvo (HMD) i Hrvatsko arhivističko društvo (HAD), od kojih je svake godine jedno od njih izvršni organizator, a suorganizatori su HDA, NSK, MDC i odjeli/odsjeci za informacijske znanosti sveučilišta u Zagrebu, Osijeku i Zadru. Seminar je u prvih nekoliko godina financijski podupiralo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, a Ministarstvo kulture neprekidno, uključujući i objavljivanje AKM zbornika. Izrađena je odmah i web stranica seminara, prvo na CARNet-ovoj domeni, <http://public.carnet.hr/akm/>, a zatim na HKD-ovoj, <http://akm.hkdrustvo.hr>. Prvi su urednici AKM stranice bili Tinka Katić, Boris Zakošek (Državni arhiv u Rijeci) i Goran Zlodi, koji je s aktivnim sudjelovanjem na seminarima započeo još kao student Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Tomislav Ivanjko također je još kao student istoga Odsjeka preuzeo uredništvo i tehnički podržavao stranicu, da bi unatrag tri godine tehničko uređivanje preuzeo Boris Badurina, docent s Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Osijeku.

Struktura seminara koja se zadržala do danas bila je zamišljena vrlo jednostavno: prijedodne održavaju se predavanja, a poslijepodne usporedne radionice. Seminar prate posterska izlaganja, a

povremeno se organiziraju panel rasprave, ovisno o važnosti i aktualnosti neke teme. Uvriježilo se i predavljanje knjiga, ponajprije zbornika radova s prethodnog seminara, a onda knjiga i časopisa objavljenih u AKM zajednici. Uz seminar se obično organiziraju i predavljanja pojedinih proizvoda i usluga zanimljivih sudionicima, čime i ti sponzori doprinose temi seminara.

U samom početku nije se određivala posebna tema, jer je već sam naziv seminara bio dovoljno intrigantan da okupi širok krug stručnjaka i praktičara. S praksom specificiranja teme započelo se tek od 13. seminara. Odabrana tema glasila je *Povratak u budućnost: osveta standarda!* jer se smatralo potrebnim vratiti počecima – standardima i standardizaciji te preispitati njihovu ulogu i primjenu u našim sustavima. Teme idućih seminara planirale su se kao odgovori na pitanja otvorena tijekom rasprava s prethodnog seminara, primjerice: *Izgradnja informacijskog krajolika*, *Predmet ili zbirka: što dokumentiramo?*, *Materijalno i virtualno*, *Predmet, prostor, vrijeme*, *Globalno i lokalno, lokalno i globalno – GLOCAL te Zajedničko, a različito: načela interoperabilnosti u AKM zajednici*. AKM 20 obuhvatio je više tema: kreativne industrije, novi konceptualni modeli u arhivističkoj i knjižničnoj zajednici, standardi i tehnologije semantičkog weba, digitalne platforme i projekti, izložbe u AKM ustanovama.

AKM1 (1997.), Radionica
 (4) Formati za strojno
 čitljivo katalogiziranje i
 razmjenu podataka. Na
 slici slijeva Jadran Kale
 (Županijski muzej Šibenik),
 dvojica kolega koje ne
 možemo identificirati,
 Mladenka Hammer, Jozo
 Ivanović, Mirna Willer i
 Radovan Vrana (Odsjek
 za informacijske znanosti
 Filozofskog fakulteta
 Sveučilišta u Zagrebu)

Teme su se uvijek nastojale obraditi s teorijskog, znanstveno-istraživačkog aspekta, kako bi se prikazale novine i mogućnosti informacijske infrastrukture, analizirali standardi i modeli pojedinih zajednica i provela njihova mapiranja/prevođenja, odnosno istražile mogućnosti ponovne upotrebe podataka koji su izrađeni u skladu sa standardom jedne zajednice u sustavima drugih zajednica. Poseban su blok predavanja činili prikazi primjene standarda u pojedinim sustavima i projektima, kao i prikazi samih projekata. U okviru radionica kao i posterskih izlaganja teme su se detaljno produbljivale te su se prikazivala i raspravljala pojedina praktična rješenja.

Nabrajanje tema teorijskih predavanja tijekom dvadeset godina čitatelju ovog članka ne bi bilo suviše zanimljivo, pa čak ni informativno. Zato je bolje istaknuti dva predavanja koja su dala okvir seminarima, a više su nego relevantna i danas. AKM 2 otvorio je Ivo Maroević predavanjem pod naslovom *Problemi identifikacije i obrade kulturnih informacija (u muzejima, knjižnicama i arhivima)* uvodeći u naš diskurs pojam „kulturne informacije“ uz opravdanje našeg bavljenja njima:

Sustav kulturnih informacija trebat će uzeti u obzir promjenljivost takvih informacija kao ulazni parametar, ali i kvalitetu koja iz toga proizlazi u iščitavanju dijakronijskih i sinkronijskih relacija pojedinih predmeta ili grupa predmeta u pojedinom vremenu. Kada je formatiziramo, kulturna će informacija postati podatak i pretvoriti se u stabilni

*dokument koji će tada u vremenu prenositi svjedočanstva nekoga drugog vremena u odnosu prema građi koju smo identificirali kao kulturno dobro.*³

Tomislav Šola je u Dodatnom zaključku svoga predavanja *Baštinske ustanove na razmeđu ili gdje je granica između pravog muzeja i njegove zabavljačke inačice* upozorio:

*Bez temeljita obrazovanja za struku, stvari će se i dalje činiti fatalno jednostavnima, a to će pak struku(e) stavljati ili pred ovakve krive dileme ili je dovoditi u dobrovoljnu ataksiju pred svijetom koji ulazi u odlučujuću fazu svoje sudbine. Treba spoznati da izraz „globalizacija“ nije nevin tehnički termin kojim označavamo slobodno širenje kapitala ili informacija. Ulog je veći: mi smo pred golemim inženjeringom kojem je posljedica (kad ne već i cilj) internacionalizacija kultura svođenjem na najmanji zajednički nazivnik.*⁴, i nadalje u Dodatku o sadašnjosti i budućnosti:

Tumačenje jedinstva baštinskih institucija danas je nešto lakši zadatak nego unatrag nekoliko godina. Neće biti da smo postali pametniji,

3/ Maroević, Ivo. *Problemi identifikacije i obrade kulturnih informacija (u muzejima, knjižnicama i arhivima)*. // 2. i 3. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture: zbornik radova, uredile Mirna Willer i Tinka Katić. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2000., str. 22-23.

4/ Šola, Tomislav. *Baštinske ustanove na razmeđu ili gdje je granica između pravog muzeja i njegove zabavljačke*. // 2. i 3. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture: zbornik radova, uredile Mirna Willer i Tinka Katić. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2000., str. 30.

nego tek da je potreba zajedništva očitija, dakle da su okolnosti dramatičnije. Da bismo o tome uspješno govorili, a kamoli da bismo se za oblike zajedništva dogovorili, potrebna je odgovarajuća teorija, ako već ne i znanosti. [...] Poznavanje sadašnjosti je, držim, najvažnije polazište u strategiji naših struka, u pokušaju da zasluže relevanciju i status, jednako kao što je promišljanje zajedništva baštinskih ustanova najjači prilog rekonceptualizaciji. Oba strateška opredjeljenja svjetski su trend za sljedeću dekadu.⁵

Teme predavanja vezane uz informacijsku infrastrukturu kretale su se od prvih upoznavanja s internetom „kao idejom i načinom življenja“, preko upravljanja digitalnim repozitorijima i očuvanja informacijskih objekata, do ontologija u informacijskom univerzumu i *weba* kao mjesta pristupa distribuiranim digitalnim zbirkama. Novi standardi i konceptualni modeli svih triju zajednica bili su prikazivani ažurno s objavljivanjem bilo njihovih nacрта bilo konačnih verzija, uz prikaze mogućih, testnih ili gotovih rješenja njihove primjene u međunarodnim ili nacionalnim sustavima i uslugama. Tako je prikazana integracija sheme Dublin Core u digitaliziranu fotografiju u sustavu CONTENT Database Knjižnice Državnog sveučilišta Washington, SAD, ARHiNET, DAMP: *web* arhiv Nacionalne i sveučilišne knjižnice, *Bildindex* i *Manuscripta Mediaevalia*, skupni katalog CROLIST Vero temeljen na konceptualnom modelu knjižnične zajednice FRBR, Europski arhivski portal: APEnet i APEX, Topoteka itd.

Radionice su tematski pratile temu seminara i dalje je razrađivale, ali dvije su teme sustavno obrađivane: standardi od AKM 1, i to od temeljnih pojmova formata i shema metapodataka do standarda semantičkog *weba*, a od AKM 7 konzervatorsko-restauratorska dokumentacija, radionica koja je svojim programima toliko zainteresirala širu muzejsku zajednicu da se počela održavati i izvan AKM-a, a slijedom toga osnovana je i Sekcija restauratora i preparatora u okviru HMD-a. Prvu je radionicu osmisli i vodila Lana Križaj, a organizaciju su potom preuzele Nina Srša i Andrea Klobučar, pa Goran Budija, a od AKM 14 Damir Doračić. Ne manje važne i aktualne teme drugih radionica bile

su: stručno nazivlje, digitalizacija građe, kulturni turizam, edukacija, korisnici, nakladnici i izložbe u AKM ustanovama.

Nikako se ne smije zanemariti još jedan vrlo važan vid seminara, onaj neformalni. Uz rasprave vođene u stankama za kavu tijekom trodnevnog programa i one vođene dugo u noć, tu je i program četvrtog dana seminara – izlet Istrom (s izuzetkom posjeta Cresu, Rijeci i Trstu) koji je svaki put bio jednako pažljivo izabran i organiziran. Nažalost, nismo vodili dnevnik izleta, ali bili smo svi oduševljeni našim vodičima: prvo nas je više godina vodila Mladenka Hammer iz knjižnice Državnog arhiva u Pazinu, zatim nam je Jozo Ivanović doveo nezaboravnog prof. Branka Fučića, da bi organizaciju višegodišnjih izleta preuzeo Želimir Laszlo. Nakon AKM 20 Theodor de Canziani Jakšić odveo nas je u Trst, grad koji je kao svoj razvojni pravac izabrao kulturu i turizam.

Prije nego što zaključimo navođenjem „konkretnih“ rezultata AKM seminara, dobro je spomenuti neke okvirne brojke. Na temelju objavljenih zbornika radova devetnaest seminara i programa AKM 20, u dvadeset godina imali smo 719 priloga, od toga 295 predavanja, 79 izvještaja s radionica (u okviru kojih 257 priloga), 59 posterskih izlaganja, 25 raznih prikaza i 6 izvještaja s panel rasprava. Ukupno je sudjelovalo 899 autora, od toga 425 autora predavanja, 315 autora priloga u radionicama, 101 autor postera, 34 autora prikaza i 24 autora priloga uz panel rasprave. Okvirno, na AKM seminarima sudjelovalo je oko 2.000 predavača i polaznika iz zemlje i inozemstva, i to iz Austrije, BiH, Francuske, Italije, Norveške, Njemačke, SAD, SAD/Sjeverne Irske, Slovenije, Srbije i UK. Mnogi su kolege magistrirali i doktorirali na temama seminara, a neki su od njih docenti i profesori na sveučilištima, pa možemo reći da su AKM seminari opravdali i svoje znanstveno-istraživačko opredjeljenje, ne samo praktično, što se očekuje od riječi „seminar“.

Premda je u samom početku seminar funkcionirao na razmeđu triju struka, profesionalno, institucionalno i financijski ukotvljenih u svoje tradicionalno definirane silose, vrlo brzo se prepoznala potreba međusobnog dijaloga, djelovanja i dijeljenja znanja i iskustava. Tako je Irena Kolbas (Etnografski muzej, Zagreb) za AKM 3 izradila *Mali pojmovnik*

^{5/} Isto, str. 30-31.

AKM3 (1999.), prvi seminar u organizaciji HMD-a, http://akm.hkdrustvo.hr/AKM_arhiva/akm3/index.html
 AKM20 (2016.), novi dizajn stranice, <http://akm.hkdrustvo.hr/>

arhivistike, bibliotekarstva i muzeologije,⁶ a Krešimir Pintarić (Odsjek za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu) za AKM 4 *Pojmovnik internetskog nazivlja*.⁷ Potrebu za suradnjom i zajedničkim djelovanjem prepoznalo je i Ministarstvo kulture koje je 2008. pokrenulo nacionalni projekt *Hrvatska kulturna baština* u okviru programske djelatnosti *Digitalizacija arhivske, knjižnične i muzejske građe*, a od 2013. financira Projekt *Izrada, objavljivanje i održavanje nacionalnog pravilnika za katalogizaciju*,⁸ zajednički projekt AKM zajednice.

Na kraju slijede zahvale: Dubravki Kunštek i Dubravki Stančin, predsjednicama HKD-a koje su vjerovala u nas i podržavale nas bezrezervno, Nadi Vrkljan-Križić, Dubravki Osrečki Jakelić i Milvani Arko-Pijevac, predsjednicama HMD-a koje su u ključnim trenucima znale opravdati vrijednost seminara i omogućile njegovo nesmetano održavanje, te Jozi Ivanoviću i Vlatki Lemić koji su prepoznali važnost seminara za brojčano manju, ali ne manje zainteresiranu arhivističku zajednicu. Također trebamo zahvaliti Zoranu Bekiću i Predragu Vidasu iz Hrvatske akademske istraživačke mreže – CARNet i Predragu Paleu iz Ministarstva znanosti i tehnologije koji ne samo da su nam osigurali informacijsku podršku i pristup internetu, već su svojim predavanjima o mogućnostima suvremene tehnologije pratili teme seminara. Zahvale idu svim predavačima koji su prihvatili AKM kao mjesto istraživanja, izlaganja svojih ideja pred stručnjacima koji nužno mogu imati posve suprotna stajališta, ispitivanja sebe samih. I kao uvijek, na kraju svakog seminara, zahvala ide „publici“ – svim sudionicima koji smatraju da je AKM seminar vrijedno iskustvo.

6/ Kolbas, Irena. *Mali pojmovnik arhivistike, bibliotekarstva i muzeologije*, http://akm.hkdrustvo.hr/AKM_arhiva/pojmovnik.html

7/ Pintarić, Krešimir. *Pojmovnik internetskog nazivlja*. //4. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture: zbornik radova, uredile Mirna Willer i Tinka Katić. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001. Str. 143-153.

8/ Projekt „Izrada, objavljivanje i održavanje nacionalnog pravilnika za katalogizaciju“, <http://npk.nsk.hr/>

U Poreču je od 23. do 26. studenoga 2016. održan 20. seminar *Arhivi, knjižnice, muzeji – mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture*. Glavni organizator skupa bilo je Hrvatsko muzejsko društvo, a suorganizatori Hrvatsko knjižničarsko društvo i Hrvatsko arhivističko društvo.

Glavna tema skupa bila je *Izložbe u AKM ustanovama i prezentacija baštine*.

U sklopu programa održana su 23 predavanja, 3 tematske radionice, otvoreni sastanak Stalnog odbora za nacionalni kataložni pravilnik i 6 posterskih izlaganja, a zadnjega dana organiziran je studijski izlet u Trst.

U srijedu, 23. studenoga, predavanja su započela izlaganjem Nives Tomašević (Odjel za informacijske znanosti, Sveučilište u Zadru) naziva *Važnost kreativnih industrija za razvoj i kulturu društva*. Tomašević je u svom izlaganju opisala razvoj na području kulturne i kreativne ekonomije u Europi i Hrvatskoj, koja u posljednjih 10 godina bilježi kontinuirani rast, a bavi se očuvanjem kulturne baštine i korištenjem elemenata kulturne baštine u proizvodnji novih proizvoda, usluga i sadržaja. U izlaganju je dan presjek stanja i kretanja razvoja ove grane ekonomije u europskim zemljama, a predstavljeni su i primjeri uporabe kulturne baštine i kulturne ponude u Zadru, Šibeniku i Sinju.

Teodora Shek Brnardić i Josip Mihaljević (Hrvatski institut za povijest, Zagreb) u izlaganju *Kulturna opozicija: razumijevanje kulturne baštine neslaganja u bivšim socijalističkim državama (COURAGE): predstavljanje projekta iz programa Obzor 2020* predstavili su projekt započet u veljači 2016. u suradnji 12 institucija iz 10 europskih zemalja, a čiji je cilj stvaranje prve digitalne baze podataka o europskim mrežnim i izvanmrežnim, privatnim i javnim zbirnkama koje svjedoče o povijesti i oblicima kulturne opozicije u bivšim socijalističkim državama.

Vlatka Lemić (Hrvatski državni arhiv, Zagreb) održala je izlaganje *Kako arhivi mogu biti kreativni – iskustva i mogućnosti na primjeru konzorcija ICARUS* u kojem je prikazala suradnju i umrežavanje arhivskih ustanova te potencijale u osmišljavanju i provođenju aktivnosti i programa kroz djelovanje konzorcija ICARUS koji je, od svoga

osnutka 2008. godine do danas, okupio više od 200 ustanova različitih profila iz 35 država Europe, Sjedinjenih Američkih Država i Kanade na različitim projektima s ciljem izgradnje informatičkog društva i društva znanja putem umrežavanja, kulture „otvorenosti“ i privlačenja korisnika i suradnika.

U drugom dijelu dana predavanja su bila posvećena odnosima unutar modela opisa podataka na primjerima s područja knjižničarstva i arhivistike. Predrag Perožić (OŠ Fran Krsto Frankopan, Krk) održao je izlaganje s temom *Opći konceptualni model za baštinsku zajednicu: je li moguć i je li potreban?* u kojem je izložio modeliranje baštinskog objekta kao unije kulturnog i prirodnog objekta, a Anne Gilliland (UCLA, SAD) je na predavanju *The new ICA data model: may the provenance concept meet the kinds of description and access needs and demands being made of archives in the twenty-first century?* dovela u pitanje smisao korištenja starog oblika opisa provenijencije u današnje doba višerazinskih i višedimenzionalnih opisa.

Kristina Polak Bobić održala je izlaganje nastalo u suradnji s Dinom Mašina (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb): *Dodjeljivanje DOI oznaka u repozitoriju DiZbi.HAZU na platformi Indigo*, prikazavši način dodjele DOI identifikatora (Digital Object Identifier) publikacijama u izdanju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti kako bi bile dostupne čak i u slučaju da dođe do promjene putanje na kojoj se dokument nalazi.

U poslijepodnevnom satima održana su i posterska izlaganja: Hanja Anić – *Monumenta & animalia: Izložba koja je prošetala kroz Arheološki muzej u Splitu*; Jelena Babić, Martina Šašić Kljajo i Iva Mihoci – *Od prirodoslovnih istraživanja do temelja djelatnosti muzeja*; Ivana Zrinčak, Iva Mihoci i Vlatka Mičetić Stanković – *Zbirka kao ostavština kustosa...*; Iva Mihoci, Dragan Bukovec, Tatjana Vlahović, Goran Rako i Vanja Ilić – *Idejno rješenje rekonstrukcije i stalnog postava Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja*, Kristina Kalanj – *Avangarda znanosti Nikole Tesle u sinergiji knjižnice i*

**20. seminar
Arhivi, knjižnice,
muzeji, Poreč,
23. – 26.
studenoga 2016.**

muzeja i Tihomir Tutek – *Planovi luka istočnog Jadrana iz sredine 20. stoljeća.*

Prema izboru odabranih članova komisije najboljim posterom proglašen je *Zbirka kao ostavština kustosa...* Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja.

Krajem radnog dana održana je konzervatorsko-restauratorska radionica pod vodstvom Damira Doračića i Otvoreni sastanak Stalnog odbora za nacionalni kataložni pravilnik pod vodstvom predsjednice Stalnog odbora Mirne Willer.

Na konzervatorsko-restauratorskoj radionici predstavljene su teme vezane uz reverzibilnost restauratorskih postupaka s posebnim naglaskom na najčešće korištene materijale i postupke u AKM laboratorijima. Izlagači su bili Damir Doračić: *Reverzibilnost u teoriji i praksi*; Đeni Gobić-Bravar i Andrea Sardoz: *Nemogućnost reverzibilnosti*; Monika Petrović: *Reverzibilnost / ireverzibilnost u konzervatorsko-restauratorskoj obradi arheološkog stakla*; Melita Krnoul: *Reverzibilnost restauratorskih postupaka na predmetima od tekstila*; Stevo Leskarac: *Retuširanje umjetnina na papiru / iskustva i promišljanja* i Zoran Kirchhoffer: *Reverzibilnost pri obnovi tehničkih predmeta – teorija i praksa.*

Na otvorenom sastanku Stalnog odbora za nacionalni kataložni pravilnik izlagačice su bile Ana Vukadin (urednica Pravilnika) s temom *Struktura i sadržaj online izdanja Pravilnika* i prof. dr. Anne Gilliland (savjetnica SO za arhivistički opis): *Konceptualni model arhivističke zajednice: ICA EGAD / Records in Contexts: A Conceptual Model for Archival Description, Consultation Draft vol.1.*

U četvrtak, 24. studenoga u prijednevnoj sesiji izlaganja su održali: Radovan Vrana (Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) s temom *Ponovna upotreba i citiranje podataka znanstvenih istraživanja u otvorenoj znanosti*, Hrvoje Stančić i Arian Rajh (Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) i Kristijan Crnković (ArhivPRO, Koprivnica): *Mapirani metapodaci arhivskih, knjižničkih i muzeoloških normi i interdisciplinarnih platforme*, te Boris Bosančić (Odsjek za informacijske znanosti, Filozofski fakultet J. J. Strossmayera u Osijeku):

Prema 'povezanom znanju': primjena ontologija u okruženju povezanih podataka.

Nakon pauze izlaganja su održali Boris Suljagić (Hrvatski državni arhiv, Zagreb): *Dostupnost arhivskog gradiva tijela javne vlasti u Hrvatskom državnom arhivu: najnovije promjene*, Nada Bulić (Odjel za klasičnu filologiju, Sveučilište u Zadru) i Ivana Posedi (Državni arhiv u Varaždinu): *Problematika korištenja arhivskog gradiva u muzejima: na primjeru Muzeja grada Koprivnice*, te Ana Vukadin (Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb): *Pravilnik za opis i pristup gradivu u arhivima, knjižnicama i muzejima: načela i struktura.*

Nakon pauze prisutnima su svoje usluge i proizvode predstavili Sašo Zagoranski (Semantika d.o.o., Maribor, Slovenija): *Upoznajte GALIS – cjelovit dokumentacijski sustav za muzeje, galerije, knjižnice i arhive* i Vlado Vlašić (Kartonaža Vlašić, Prudnice).

U poslijepodnevnim satima održane su dvije radionice: *Izložbe u AKM ustanovama* (voditeljica Dubravka Osrečki-Jakelić) i *Semantički web* (voditelji Mirna Willer, Predrag Perožić i Boris Bosančić).

Na temu izložbi u AKM ustanovama izlaganja su održali Jelena Balog Vojak (u ime i koautorice Zdenke Šinkić, Hrvatski povijesni muzej, Zagreb): *Između tradicionalnog i suvremenog: iz izložbene djelatnosti Hrvatskog povijesnog muzeja*, Martina Šašić Kljajo (umjesto Dragana Bukovca i Biserke Radanović-Gužvica, Hrvatski prirodoslovni muzej, Zagreb): *Sitnim „koracima“ do novog stalnog postava*; Ivona Fabris, Jelena Čolak, Marijana Jukić (Hrvatski državni arhiv, Zagreb): *Izložbe kao dio kulturnih manifestacija u Hrvatskom državnom arhivu*; Markita Franulić (Tehnički muzej Nikola Tesla): *Dijalog umjetnosti i znanosti u izložbenom programu Tehničkog muzeja Nikola Tesla*; Petra Petrović (i u ime koautorice Andreje Horić, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu): *Je li knjiga kao izložbeni objekt zanimljiva? Primjer izložbene prakse u jednoj akademskoj knjižnici*; Nikolina Hrust (Umjetnički paviljon u Zagrebu): *Serijska izložbi „Otkup umjetnina“ 1973.-1980. u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu*; Mirjana Jurić (Hrvatski državni arhiv, Zagreb): *Izložbe i radionice izvan hrvatskoga državnog arhiva: iskustva i nove mogućnosti* i Anamarija Stačević Štambuk: *Izložbe*

u knjižnici na primjeru izložbene djelatnosti Knjižnice Medveščak KGZ – Zagreb u AKM zajednici od 1980. do danas.

Na radionici *Semantički web: primjena ontologija za izradu povezanih podataka* izlaganja su održali Mirna Willer (Odjel za informacijske znanosti, sveučilište u Zadru): *IFLA-ine Smjernice za upotrebu ISBD-a kao povezanih podataka*; Predrag Perožić (OŠ Krk): *Ontologija autoriziranih podataka – OAP* i Boris Bosančić (Odsjek za informacijske znanosti, Filozofski fakultet J. J. Strossmayera u Osijeku): *Kreiranje, povezivanje i objava povezanih podataka*.

U petak, 25. studenoga u prijepodnevnom dijelu izlaganja su održali Milvana Arko-Pijevac (Prirodoslovni muzej, Rijeka): *Upravljanje prirodoslovnim zbirkama: projekt SYNTHESYS*; Marijana Tomić (Odjel za informacijske znanosti, Sveučilište u Zadru; koautor Erich Renhart, Vestigia, Sveučilište u Grazu, Austrija): *Digitalizacija, bibliografska obrada i istraživanje tekstova zadarsko-šibenskog područja iz razdoblja do kraja 19. st. pisanih glagoljicom, bosančicom i latinicom*; Marina Marinković (Zavod za lingvistička istraživanja HAZU, Zagreb), Hrvojka Božić (Gradski muzej Karlovac) i Goran Zlodi (Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu): *Govori karlovačkog područja – jedinstveni primjer hrvatske jezične baštine*.

U nastavku nakon pauze izlaganja su održali Gordana Dukić (Odsjek za informacijske znanosti, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku): *Netradicionalni marketing: e-marketing i gerila marketing*; Ksenija Tokić (Institut za turizam, Zagreb): *Knjižnice – neiskorišteni turistički resurs*. Zbog odsutnosti autorice nije održano planirano izlaganje Zvezdane Antoš (Etnografski muzej u Zagrebu): *Projekt Creapolis – muzeji i kreativni europski gradovi*.

U poslijepodnevnim satima izlaganja su održali Aleksandra Pikić (Knjižnica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu): *Uloga spremišta u životu visokoškolske knjižnice : rekapitulacija sedmogodišnjeg rada zatvorenog spremišta Knjižnice FFZG-a*; Snježana Radovanlija Mileusnić (Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb): *Registar književne baštine u muzejima* i Tatjana Šarić (Hrvatski državni arhiv, Zagreb): *Novi portal Hrvatskoga*

državnog arhiva: *'Prvi svjetski rat 1914.-1918. – pogled iz arhiva'*.

Nakon 16.00 sati podnijeti su izvještaji s radionica, predstavljen je Zbornik radova 19. skupa AKM, održana je rasprava za odabir teme za 21. seminar AKM 2017. i predstavljen stručni izlet u Trst predviđen za posljednji dan skupa.

U subotu, 26. studenoga pod stručnim vodstvom Theodora de Canzianija Jakšića sudionici Seminara posjetili su Trst gdje su, osim razgledavanja znamenitosti grada, posjetili i muzej Sartorio u kojemu se može doživjeti izvorni stambeni interijer vile koju su vlasnici tijekom 18., 19. i 20. stoljeća uređivali u različitim stilovima. Posebna atrakcija Muzeja Santorio je zbirka s 254 crteža Giambattiste Tiepola i gliptoteka sa 600 izloženih skulptura kipara 19. i 20. stoljeća.

Dvadeseti seminar AKM i u 2016. godini pokazao je da baštinske, obrazovne i istraživačke ustanove i njihovi djelatnici različitih profila imaju mnogo dodirnih točaka u obavljanju svojih poslova unutar područja informacijskih znanosti, ali i svijest da bi se neki zajednički problemi mogli barem djelomice riješiti međusobnom čvršćom i aktivnijom suradnjom. To se posebice odnosi na usklađivanje, povezivanje i standardizaciju barem dijela zajedničkih elemenata opisa koje trenutno obilježavaju poprilične razlike (materijalni opis jedinice građe, sadržaj, povijest...) i pristup vezano uz pretraživost informacija (što je pak posebice vidljivo uspoređujući primjenu niza postojećih knjižničnih i arhivskih standarda u kataložnim opisima u knjižnicama i arhivima s različitim pristupima i potrebama u obradi podataka u muzejima). Sudionicima Seminara predstavljeni su i različiti oblici promocije djelatnosti AKM ustanova kroz raznovrsnost načina izlaganja građe i komunikacije s javnošću te kroz međusobnu suradnju i multidisciplinarnost. Autori su prikazali opsežne i vrlo kreativno zamišljene i izvedene projekte za koje je zaključeno kako ih svakako treba podržati u cilju bolje promocije djelatnosti baštinskih ustanova i njihova približavanja javnosti i korisnicima u budućnosti.

Nagrade Hrvatskoga muzejskog društva za 2015. godinu

Svečana dodjela Nagrada Hrvatskoga muzejskog društva za 2015. godinu održana je u Zagrebu, 20. studenoga 2016. godine u Muzeju Mimara. Na javni poziv za prijavu programa i projekata za dodjelu Nagrada Hrvatskoga muzejskog društva ukupno je pristiglo 50 prijava. Ocjenjivački sud dodijelio je Nagrade prema utvrđenim kategorijama, te je s obzirom na brojnost i kvalitetu pristiglih prijava dodijelio i Posebna priznanja.

Ivan Mirnik dobitnik je Nagrade za životno djelo Hrvatskoga muzejskog društva

Ivan Mirnik rođen je 1942. godine u Zagrebu, gradu u kojemu je stekao osnovno i srednjoškolsko obrazovanje. Studij arheologije pohađao je na zagrebačkom Filozofskom fakultetu, diplomiravši 1969. godine. U diplomskom radu obradio je numizmatičku zbirku sisačkog Muzeja koja danas nije sačuvana, što taj njegov rad čini osobito važnim. Od 1970. do 1973. godine kao arheolog-konzervator zaposlen je u tadašnjem Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture. U to vrijeme priključio se pojedincima koji su među prvima sudjelovali u podvodnim arheološkim aktivnostima u Hrvatskoj. Godine 1973. postaje kustosom Numizmatičkog odjela zagrebačkog Arheološkog muzeja. Istovremeno je upisao poslijediplomski studij Bibliotekarstva, dokumentacije, informacijskih znanosti i muzeologije, magistriravši 1974. godine s temom *Tradicija numizmatičkog istraživanja u Hrvatskoj*.

Godinu 1974./75. Mirnik je proveo na studijskom boravku na Arheološkom institutu londonskog Sveučilišta, gdje je i doktorirao pod mentorstvom glasovitog Richarda Reecea, s disertacijom *Coin Hoards in Yugoslavia*, koja je 1981. godine objavljena u Oxfordu. Do 1985. godine izabran je u najviša muzejska i znanstvena zvanja, a u mirovini je od 2011. godine.

Premda je numizmatika u različitim njezinim aspektima u fokusu Mirnikova zanimanja i djelovanja, pozornost je nerijetko posvećivao i brojnim drugim temama, ponekad i onima izvan arheoloških ili numizmatičkih okvira.

Mirnik je bio sudionikom arheoloških istraživanja niza lokaliteta, među kojima se ističu

iskopavanja u Kaptolu kod Požege, Danilu Gornjem kod Šibenika te u Dioklecijanovoj palači. Sudjelovao je i u istraživanjima nekih značajnih lokaliteta u inozemstvu.

Bio je aktivnim sudionikom na velikom broju znanstveno-stručnih skupova u zemlji i u inozemstvu te je 1983. godine održavao kolegij iz barbarско-keltske numizmatike na Sveučilištu Saarlanda u Saarbrückenu u Njemačkoj. Ujedno je bio predavačem na poslijediplomskom studiju povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu te mentorom mnogim kandidatima koji su pripremali doktorske disertacije.

Nemjerljiv je njegov doprinos radu na Numizmatičkoj zbirci AMZ-a. Teško je čak i približno definirati količinu materijala koju je strpljivim radom, znanjem i iskustvom evidentirao, determinirao, inventarizirao te na različite načine publicirao, a zatim i selekcionirao primjerke namijenjene stalnom izložbenom postavu, kojemu je bio suautorom. Samostalno je realizirao 11 izložbenih projekata, dok je suautorom bio u realizaciji tridesetak različitih izložaba priređenih u Hrvatskoj i u inozemstvu.

Vjerojatno najimpozantniji podatak odnosi se na opus njegovih objavljenih radova, koji nadmašuje brojku od 430 znanstvenih i stručnih priloga, a iz dana u dan još uvijek raste. Među objavljenim radovima najviše je priloga iz različitih područja numizmatike, a objavio je i nekoliko knjiga, od kojih neke u inozemstvu. Tijekom niza godina Mirnik je bio i zamjenikom ravnatelja zagrebačkog Arheološkog muzeja, bio je i matičarom za arheologiju te voditelj muzejske Numizmatičke zbirke. Dugi niz godina bio je i urednik *Vjesnika Arheološkog muzeja u Zagrebu* te *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, a bio je i član uredništva ili urednik niza drugih muzejskih izdanja. Tijekom nekoliko desetljeća vodio je i brigu o muzejskoj arhivskoj dokumentaciji. Poznat je i kao poliglot, s izvrsnim znanjem njemačkog, engleskog, francuskog i talijanskog jezika. Bio je i nositelj znanstvenih projekata *Numizmatička topografija Hrvatske* te *Optjecaj novca na području bivšeg Ilirika*.

Zahvaljujući svom zavidnom ugledu u stručnim krugovima Ivan Mirnik bio je članom *Federation Internationale de la Medaille*, *The Royal Numismatic Society*, *Société Française de la Numismatique*, Hrvatskog numizmatičkog društva,

Hrvatskog arheološkog društva te Društva povjesničara umjetnosti.

Član je i Komisije za pripremu prijedloga izrade i izdavanja novčanica i kovanog novca Republike Hrvatske te Upravnog odbora Društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije „Tkalčić“.

Vrijedno je naglasiti da je, unatoč mirovini, Mirnik još uvijek aktivan. Osim što je neumoran u objavljivanju radova iz različitih područja o kojima je prethodno bilo riječi, svakodnevno ga je moguće susresti na njegovom starom „radnom mjestu“, gdje još uvijek, kad ustreba, nesebično pomaže svojim nasljednicima, kao i svima ostalima kojima je njegova pomoć potrebna i poželjna.

Godišnja nagrada HMD-a u kategoriji realizirane izložbe u 2015. godini dodijeljena je autoricama Snježani Pintarić i Annie Le Brun za izložbu *Nepokorena šuma i Radovan Ivšić*

Radovan Ivšić (Zagreb, 1921. – Pariz, 2009.) jedan je od najistaknutijih hrvatsko-francuskih nadrealističkih pjesnika. Zbog svog avangardnog književnog i kazališnog stvaralaštva zabranjivan je i za vrijeme njemačke okupacije u Drugom svjetskom ratu i za vrijeme poslijeratne Titove Jugoslavije. Od 1954. do smrti Ivšić je živio i djelovao u Parizu i zbog toga ni danas njegovo stvaralaštvo nije dovoljno poznato u našoj široj kulturnoj javnosti.

Izložba *Nepokorena šuma i Radovan Ivšić* organizirana je s namjerom predstavljanja tog velikog nadrealističkog umjetnika izvan književnih i teatarskih krugova i približavanja njegovog stvaralaštva muzejskoj i likovnoj publici. Autorice su odabrale motiv šume kao centralnu temu izložbe jer upravo ovaj motiv na najbolji način aktualizira Ivšićevo djelo i povezuje ga unutar europskog umjetničkog kruga.

Izložba je bila koncipirana u pet tematskih krugova unutar kojih su bile prezentirane knjige i fotografije, autorski radovi Radovana Ivšića, ali i radovi drugih umjetnika u različitim medijima koji tematiziraju šumu od 17. do 21. stoljeća te prirodoslovna i etnografska građa, ukupno 168 izložaka, od koji su neki po prvi put viđeni u hrvatskim muzejima.

Umjetnine su posuđene od umjetnika te iz mnogobrojnih muzeja, galerija i privatnih zbirki u zemlji i inozemstvu.

◀ Ivan Mirnik, dobitnik Nagrade za životno djelo Hrvatskoga muzejskog društva

Ovu raznovrsnu građu povezivali su citati iz Ivšićevih djela, prezentirani u obliku zidnih legendi. Izložba je dodatno obogaćena audio snimkama Ivšićevih radiodrama. Za potrebe izložbe izgrađena je posebna arhitektura koja je stvarala dojam šume. Autorica izložbene arhitekture bila je francuska dizajnerica Adeline Caron.

Uz izložbu je tiskan dvojezični katalog, autor dizajna kataloga je Juri Armanda, a suizdavač je izdavačka kuća Gallimard iz Pariza. Brojni prateći izložbeni programi neprestano su poticali interes javnosti, medija i publike. Izložba je imala interdisciplinarni i međunarodni karakter, a postav izložbe izvrsno je vizualizirao ovu kompleksnu koncepciju. S obzirom na navedeno čestitke na osvojenoj Nagradi upućujemo svim sudionicima ovog izložbenog projekta.

Godišnja nagrada HMD-a u kategoriji realiziranog stalnog postava dodijeljena je Muzeju vučedolske kulture

Muzej vučedolske kulture osnovan je 21. veljače 2013. godine. Rezultat je to dugogodišnjeg nastojanja da se Vučedol zbog svojega značaja svrsta u prvi red arheoloških parkova i upiše u arheološku kartu ovoga dijela Europe. Stalni postav je otvoren

30. lipnja 2015. godine. Idejnu koncepciju Muzeja potpisuju Ružica Marić, prof. arheologije i prof. dr. sc. Aleksandar Durman. Arhitekti Muzeja su *Radionica arhitekture*: prof. Goran Rako, Josip Sabolić, Iva Pejić i Mario Škarijot. Autori muzeološke koncepcije i stalnoga postava su prof. dr. sc. Aleksandar Durman i Mirela Hutinec, dipl. arheolog, dok je arhitektica stalnog postava doc. Vanja Ilić.

Muzej vučedolske kulture jedinstveni je muzej posvećen jednoj prapovijesnoj kulturnoj pojavi iz razdoblja eneolitika koje se vremenski smješta u prvu polovinu trećeg tisućljeća prije Krista (3000. – 2500. g. pr. Kr.). Nalazi se na desnoj obali Dunava oko 4 km nizvodno od središta grada Vukovara, podno arheološkog lokaliteta Vučedol.

Muzejski kompleks sastoji se od četiriju muzejskih zgrada, a uključuje novoizgrađenu zgradu muzeja, zgradu radionica starih zanata i obnovljenu povijesnu zgradu Ville Streim, koje se nalaze podno naseobinskog platoa vučedolskog naselja, te na istraženom dijelu lokaliteta, na platou Gradac, rekonstruiran Megaron ljevača bakra.

Prof. dr. sc. Aleksandar Durman, dugogodišnji istraživač Vučedola, pripremio je sa stručnim arheološkim timom muzeološku koncepciju stalnog postava koja uvodi posjetitelje u način života u okviru vučedolske kulture od prije pet tisuća godina interpretirajući nalaze koji manifestiraju visoko razvijenu civilizacijsku razinu, kroz 19 prostorija na izložbenoj površini od 1208 m². Zgrada je koncipirana kao dvostruka serpentina kojom se posjetitelj kroz muzejski postav, ali i po šetnici na krovu Muzeja, uspinje do razine vučedolskog naselja.

Muzejski postav rezultat je sustavnih istraživanja i znanstvenih interpretacija, ali i razumijevanja biti jednoga vremena. Rezultat je to i višegodišnjeg rada cijelog niza stručnjaka i suradnika koji su svoj doprinos utkali u ovaj Muzej.

Muzej vučedolske kulture je atraktivan, suvremen, izvanredno ambijentalno uklopljen i stoji uz bok svjetskih muzeja, a njegov daljnji razvoj očekujemo kroz projekt *Arheološki park Vučedol*.

Zbog svega navedenog čestitke upućujemo svim pojedincima i institucijama koje su sudjelovale u realizaciji ovog projekta.

Godišnja nagrada HMD-a u kategoriji za realizirani izdavački projekt u 2015. godini dodijeljena je Arheološkom muzeju Istre za monografiju *Monkodonja, Istraživanje protourbanog naselja brončanog doba Istre - knjiga 1, Iskopavanje i nalazi građevina, Monografije i katalozi 25*

Autori monografije, ujedno i voditelji dugogodišnjeg sustavnog istraživanja gradine Monkodonja kod Rovinja, jesu Bernhard Hänsel, Kristina Mihovilić i Biba Teržan, uz posebne priloge Claudije Gerling, Hellmuta Krolla, Damira Matoševića, Igora Medarića, Branka Mušića, Douglasa Pricea, Barbare Teßmann, Rafka Urankara i Bernharda Wenigera.

Radovi na terenu trajali su kroz 12 kampanja od po mjesec dana godišnje, u razdoblju od 1997. do 2008. godine, a monografija predstavlja rezultat projekta koji su zajednički realizirali Institut za prapovijest Slobodnog sveučilišta iz Berlina, Odsjek za arheologiju Filozofskog fakulteta iz Ljubljane, Arheološki muzej Istre i Zavičajni muzej Grada Rovinja.

Prikazan je način istraživanja, način prikupljanja uzoraka za posebne analize, način izrade terenske dokumentacije, kao i posebna analiza pojedinih grupa nalaza, do prijedloga rekonstrukcija pojedinih obrambenih detalja i drugih građevina. Otkriveni su novi podatci o načinu gradnje i vremenu nastanka brončanodobnih utvrđenih naselja, o organizaciji prostora, o društvenom uređenju i načinu života. Skrivene pod bedemima naselja, pronađene su dvije grobnice koje su pridonijele nove podatke o načinu sahranjivanja, vjerojatno pripadnika vodeće elite naselja. Svi ti novi podatci uklopljeni su u istovremena događanja na području Europe, Jadrana i istočnog Mediterana, u razdoblju prve polovine drugog tisućljeća pr. Kr., kada je Monkodonja, a time i sjeverni Jadran, bila uključena u mrežu kontakata i razmjene robe i znanja na velikim udaljenostima.

Kroz 16 poglavlja na 589 stranica objavljeno je 29 radova uz opsežan popis literature i popis fotografija.

Monografija je opremljena s 336 fotografija u boji, kartama, geodetskim snimcima, crtežima lokaliteta i nalaza, rekonstrukcijama, akvarelima idejnih rekonstrukcija, te sedam priloga koji se odnose

na planove naselja, tlocrte gradnji i građevina. Autor dizajna kataloga je Alfio Klarić.

Dvanestogodišnji rad velikog broja stručnjaka na gradini Monkodonja ovom je monografijom iscrpno prikazan, dajući nam uvid u nove spoznaje o brončanodobnom naselju te istovremeno upućujući nove istraživače na multidisciplinarni pristup istraživanjima, ali i objavljivanju dobivenih rezultata.

Godišnja nagrada HMD-a u kategoriji istraživačkog rada koji je rezultirao izložbom dodijeljena je autoricama Sanji Ivančić i Sanji Acalija za izložbu *Povismo i sukno: kaštelansko tradicijsko ruho*.

Izložbu *Povismo i sukno: kaštelansko tradicijsko ruho* postavljenu u Etnografskom muzeju Split organizirali su Etnografski muzej Split i Muzej grada Kaštela. Autorice stručne koncepcije izložbe i kataloga su Sanja Ivančić (Etnografski muzej Split) i Sanja Acalija (Muzej grada Kaštela).

Izložba je nastala kao rezultat višegodišnje suradnje dvaju muzeja i predstavlja monografski prikaz tradicijskog odijevanja u prostoru kaštelanskih naselja, kojemu je prethodilo dugogodišnje istraživanje, kako na terenu, tako i u muzejskim zbirkama i knjižnicama. Najsloženiji dio posla bio je terenski rad, a upravo je obilazak terena prikazao svu složenost proizvodnje tekstila, njegovu obradu i oblikovanje u nošnju, kao i dugo trajanje nekih njenih oblika i dijelova.

Materijalnu građu popratilo je i prikupljanje sekundarne građe, fotografija, terenskih zapisa i opisa onih predmeta do kojih se u materijalnom obliku nije moglo više doći jer ih je uništilo ili preoblikovalo vrijeme. Dobiveni podatci značajki su međusobno povezani u jedinstvenu sliku o nastajanju kaštelanske narodne nošnje.

Cilj projekta je nesumnjivo postignut i pred nama je izložba na kojoj je prikazano 215 predmeta, a koju prati i bogato ilustrirani katalog na 206 stranica.

Izložba je pregledna i jasna, a prikazuje svu slojevitost obrađene teme na takav način da je posjetitelji mogu lako savladati tijekom razgledavanja. Osim izvornih predmeta, izložene su i stare fotografije koje dokumentiraju ono o čemu postav govori, panoi s tekstovima, karte.

Izložbu prate zanimljivi suveniri te DVD intervju s Mirjanom i Vinkom Tangarom koji je pretočen u dokumentarni film, a njegovi su autori Sanja Ivančić, Sanja Acalija i Igor Jakšić, te virtualni prikaz izložbe autora Igora Jakšića. Tijekom trajanja izložbe održane su i radionice za djecu *Naučiti tkati, važno je znati!*.

Navedeni popratni sadržaji također govore o studioznom i temeljitom pristupu autorica cijelom projektu koji na ovaj način postaje još pristupačniji širokom krugu zainteresiranih, a pristup i rezultat kroz izložbu i katalog pokazuje istraživački rad i znanstvene dosege nužne za ispravno vrjednovanje naše etnografske baštine i njeno uključivanje u opću kulturu.

Godišnja nagrada HMD-a u kategoriji provedenog istraživačkog rada koji je rezultirao stručnom publikacijom u 2015. godini dodijeljena je autorici Gordani Milaković za katalog *Istra Iстрия MEMENTO – izbor iz fundusa Zbirke starih razglednica*

Viša kustosica Povijesnog i pomorskog muzeja Istre, Gordana Milaković, voditeljica je Zbirke starih razglednica i Kartografske zbirke. Obje zbirke su 2009. godine upisane u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara, čime im je dat značaj najviše vrijednosti u stručnom muzeološkom smislu. U trenutku upisa Zbirka starih razglednica imala je ukupno 5791 inventarizirani predmet, a danas broji 14550 predmeta, koji su uzorno muzeološki obrađeni i zaštićeni, prema standardima muzejske struke.

Katalog Zbirke starih razglednica *Istra Iстрия MEMENTO – izbor iz fundusa Zbirke starih razglednica*, kao i istoimena izložba, rezultat su višegodišnjeg istraživačkog rada. Cjelokupni projekt, kao zaokruženi muzeološki proces, predstavlja primjer stručnog muzeološkog rada na jednoj muzejskoj zbirci, od sakupljanja građe, koja je prikupljena stalnom prisutnošću voditeljice Zbirke na sajmovima kolekcionara, preko stručne obrade i pohrane, pa do njene izložbene prezentacije i izdavanja stručne publikacije.

U trojezičnom katalogu (hrvatsko – talijansko – engleskom) predstavljen je uži izbor od 283 muzejska predmeta iz fundusa Zbirke starih razglednica. Kataloškim cjelinama predstavljeni su svi gradovi

Istarske županije s okolicama. U katalogu autorica obrazlaže sve aspekte rada na zbirci, piše o problematici sakupljanja, vrstama dopisnica i razglednica, njihovoj periodizaciji, tisku i tehnikama. Posebno je istražila radionice i proizvođače istarskih razglednica, kako one u inozemstvu (njemački gradovi, Beč, Prag, Trst), tako i lokalne autore i nakladnike. U ovom katalogu determiniraju se tiskarske tehnike i postupci u proizvodnji razglednica. Velika su vrijednost ovog kataloga autoričini komentari i bilješke uz kataloške jedinice.

Vizualni identitet izložbe i grafičko oblikovanje kataloga potpisuje dizajnerica Sanja Pecirep.

Ovaj katalog predstavlja dobitak ne samo za muzejsku struku, već i za sve baštinske ustanove jer danas, osim u muzejima, zbirke starih razglednica vrlo često nalazimo u arhivima i knjižnicama. Njime su svi oni koji vode takve zbirke dobili vrijedno pomagalo, pravi stručni priručnik praktične vrijednosti, koji će im biti od velike koristi prilikom stručne obrade starih razglednica.

Godišnja nagrada HMD-a u kategoriji realiziranog pedagoško-edukacijskog programa u 2015. godini dodijeljena je Marijanu Bogatiću za projekt *Volonterski kamp*

Volonterski kamp je projekt koji viši muzejski pedagog Marijan Bogatić kontinuirano i uspješno organizira od 2008. godine s ciljem terenskog obrađivanja baštine, te pružanja prilike za stjecanje stručnog iskustva volonterima, u pravilu studentima. Svake godine volonterski kamp ima novi projekt, no ono što ih povezuje jest obrađivanje aktualnih tema koje su predmet trenutnog istraživanja i rada stručnih djelatnika Muzeja. Od 13. do 23. srpnja 2015. održan je šesti po redu Volonterski kamp koji je okupio 11 studenata različitih područja koji su u sklopu zadane teme projekta obilazili ostatke srednjovjekovnih fortifikacijskih objekata te spomenike iz vremena NOB-a i Domovinskog rata na području Sisačko-moslavačke županije.

Prvi dan studenti su se u Gradskom muzeju Sisak upoznali s projektom te s djelovanjem, osobljem i postavom Muzeja. Od drugog do osmog dana trajao je terenski rad koji se sastojao od fotografiranja sadašnjeg stanja, mjerenja dimenzija, očitavanja koordinata te ispunjavanja posebno

osmišljenog formulara s podacima o spomeniku. Osim spomeničke baštine studenti su obišli i tri monumentalne spomeničke cjeline, utvrde te velik broj sakralnih objekata. Deveti dan sastojao se od muzejsko-dokumentacijske djelatnosti, odnosno obrade prikupljenih podataka. Posljednji dan kampa volonteri su zajedno s organizatorom, kustosom i ravnateljem muzeja uz projekciju fotomaterijala predstavili svoj rad javnosti na medijskoj konferenciji u izložbenom prostoru muzeja.

Dva su važna očekivana i ostvarena cilja projekta. S jedne strane, to je popisivanje spomeničke baštine na području grada Siska i okolice, što podrazumijeva i promociju baštinske ostavštine grada Siska i tradicijske baštine Posavine, Pokuplja i Banovine, a s druge strane to je pedagoško-edukativni karakter projekta koji se očitovao u stjecanju novih znanja, vještina i radnog iskustva. Ovdje ističemo doprinos muzejskoj struci u smislu praktičnog iskustva budućih muzejskih djelatnika jer prilike u kojima studenti mogu direktno i neposredno sudjelovati u muzejskoj djelatnosti nisu česte, pa su time vrlo dragocjene. Studentima volonterima pružio se nezamjenjiv oblik edukacije kroz praktični rad, a time se ujedno muzejska struka približila studentima.

Godišnja nagrada HMD-a u kategoriji marketinško-propagandnog programa u 2015. godini dodijeljena je akciji 3. dani industrijske baštine grada Siska u realizaciji Gradskog muzeja Sisak

Marketinško-propagandna akcija 3. *Dani industrijske baštine grada Siska* održana je od 14. rujna do 3. listopada 2015. godine i bila je posvećena prezentaciji industrijske baštine grada Siska te je imala međunarodni karakter. Ova jedinstvena manifestacija takvog tipa u Hrvatskoj odvijala se u sklopu *Dana europske baštine*, čime je u 2015. godini obilježena i Godina industrijske i tehničke baštine koju je proglasilo Vijeće Europe. U sklopu 3. *Dana industrijske baštine grada Siska* organiziran je cijeli niz aktivnosti.

Međunarodni znanstveni skup posvećen restauraciji skulptura na otvorenom „SPark“ organiziran je u suradnji Umjetničke akademije u Splitu (Odsjeka za konzervaciju-restauraciju), Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu i Instituta za

konzervatorsko-restauratorske znanosti u Kölnu. Skup je okupio stručnjake iz 14 država svijeta koji su se posvetili očuvanju parkova skulpture – kulturnom naslijeđu Željezare Sisak te je među ostalim senzibilizirao javnost za ovaj jedinstveni park. Održan je *Prvi sisački festival piva* posvećen 160. godišnjici od početka rada prve sisačke pivovare, u sklopu kojega je organiziran obilazak *Ruta sisačkih pivovara* kojom se javnosti nastoji približiti bogato skriveno naslijeđe Siska. Organiziran je obilazak lokaliteta industrijske baštine: *Brodocentra*, jedinog riječnog brodogradilišta u Hrvatskoj, te tvornice *Mlin i pekare*. Održana su predavanja na temu industrijske baštine u suradnji s Gradskim muzejom Karlovac, Hrvatskim željezničkim muzejom i Tehničkim muzejom *Nikola Tesla* iz Zagreba te predavanje Jean-Pierrea Brossarda iz Francuske na temu prenamjene industrijske baštine u Bordeauxu.

Prezentirani su radovi mladih arhitekata na temu prenamjene industrijske baštine Siska.

U sklopu manifestacije održana je i edukativna radionica za djecu *Dobra industrija*.

Svi navedeni programi bili su popraćeni bogatom propagandnom kampanjom kao i aktivnom suradnjom s Turističkom zajednicom grada Siska.

Muzej je postao jednom od vodećih kulturnih institucija grada Siska radeći na njegovoj prezentaciji i brendiranju kao destinacije s bogatom kulturnom i povijesnom baštinom. To je posebno važno s obzirom na proces deindustrijalizacije grada koji je doveo do gubitka radnih mjesta i zatvaranja tvornica pa se prezentacijom bogatog baštinskog sklopa nastojalo ostvariti novi razvojni pravac grada.

Godišnja nagrada HMD-a u kategoriji za međumuzejsku suradnju u 2015. godini dodijeljena je projektu *Zlato i srebro srednjeg vijeka matičnih arheoloških muzeja Republike Hrvatske u realizaciji Arheološkog muzeja u Zagrebu, Arheološkog muzeja u Splitu, Arheološkog muzeja Zadar, Arheološkog muzeja Istre i Muzeja Slavonije*

Projekt *Zlato i srebro srednjeg vijeka matičnih arheoloških muzeja Republike Hrvatske* ostvaren je suradnjom Arheološkog muzeja u Zagrebu, Arheološkog muzeja u Splitu, Arheološkog muzeja Zadar, Arheološkog muzeja Istre i Muzeja Slavonije u pet gradova: Zagrebu, Splitu, Zadru, Puli i Osijeku.

Cilj projekta bio je predstaviti široj javnosti srednjovjekovne zbirke hrvatskih arheoloških muzeja, i to u najsajnijem izdanju, uz odabrane pojedinačne, grobne ili skupne nalaze izrađene od plemenitih metala koji svojom zanimljivošću i vrijednošću oslikavaju različita srednjovjekovna razdoblja i kulturna i civilizacijska strujanja koja su obilježila vrijeme od početka 5. do početka 16. stoljeća, što je i učinjeno kroz pet izložbi uz četiri prateća kataloga.

Idejni začetnik projekta bio je dr. sc. Željko Demo (Arheološki muzej u Zagrebu) koji je ideju osmislio te započeo s pripremnim radovima još 2011. godine. Istovremeno mu se pridružuju dr. sc. Radomir Jurić (Arheološki muzej Zadar) i mr. sc. Ante Piteša (Arheološki muzej u Splitu). Nešto kasnije projektu se priključuje Zvonko Bojčić (Muzeja Slavonije) te naposljetku Željko Ujčić (Arheološki muzej Istre).

Dana 20. studenog 2014. godine istovremeno su otvorene tri izložbe u trima najstarijim arheološkim institucijama – u Zagrebu, Splitu i Zadru. Sve tri izložbe trajale su do proljeća 2015. godine, kada se interes javnosti za *Zlato i srebro srednjeg vijeka* fokusira na Osijek, dok se posljednja, peta dionica izložbe otvara potkraj 2015. godine u Puli.

Posebno bismo naglasili doprinos dr. sc. Željka Deme, kao idejnog začetnika i koordinatora ovog kompleksnog i zahtjevnog projekta koji je osim izložbe i kataloga u Arheološkom muzeju u Zagrebu koordinirao i rad ostalih četiriju muzeja, a njegov uloženi trud i znanje doprinijeli su odličnoj suradnji navedenih institucija kao i ujednačenosti svih pet izložbi i kataloga.

Ovim kompleksnim projektom u kojemu su svojom građom sudjelovale najvažnije arheološke institucije Republike Hrvatske te radom renomiranih stručnjaka u području srednjovjekovne arheologije koji su projektu dali dodatnu znanstvenu težinu, uz pregled povijesti istraživanja kao i razvoja srednjovjekovne arheologije i muzeologije, dobivena je mogućnost uvida u nova arheološka istraživanja, ali čak i više: valorizaciju starih, dobro poznatih nalaza, čime je srednjovjekovna hrvatska arheologija na neki način ponovno zasjala.

Posebno priznanje HMD-a za realizaciju izložbe u 2015. godini dodijeljeno je Arheološkom muzeju

**Istre za izložbu Istra, lav i orao
– TEMPORIS SIGNA, arheološka
svjedočanstva istarskog novovjekovlja**

Istra, lav i orao – TEMPORIS SIGNA, arheološka svjedočanstva istarskog novovjekovlja autorica dr. sc. Tatjana Bradara i Ondine Krnjak bila je postavljena u Muzejsko-galerijskom prostoru „Sveta Srca“ u Puli. Izložba je predstavila raznovrsne materijalne tragove s područja Istre od 14. do 18. stoljeća, iz razdoblja kada je Poluotok bio podijeljen između Mletačke Republike i Kuće Austrije.

Osnovni cilj izložbe bio je po prvi put predstaviti bogate i značajne nalaze koji se čuvaju u Novovjekovnoj zbirci Muzeja, prvoj novovjekovnoj zbirci među arheološkim muzejima u Hrvatskoj. Središte izložbe stoga predstavlja građa pronađena arheološkim istraživanjima ili ona koja se čuva u muzeju, oplemenjena, koliko je to bilo moguće, povijesnim i materijalnim podatcima srodnih znanosti.

Postav su pratili tekstovi i legende na hrvatskom, talijanskom i engleskom jeziku. Izložba je bila postavljena na znanstveno-popularan način, uz moderna tehnološka pomagala: 3D rekonstrukcije, hologramske projekcije, audio i video prezentacije, multimedijalni vodič i elektroničku radnu bilježnicu. Tijekom trajanja izložbe održane su brojne popratne manifestacije, koncerti renesansne i barokne glazbe i brojna znanstveno-popularna predavanja. Tiskani su vodiči, također trojezično, kao i znanstvena monografija.

Vidljivo je kako je riječ o izuzetnom i opsežnom kulturološkom projektu na kojemu su uz autorice sudjelovali brojni priznati stručnjaci, a koji je rezultirao izložbom koja je na jasan i zanimljiv način prikazala presjek života u tada podijeljenoj Istri.

Posebno priznanje HMD-a za kreativnu i likovno osmišljenu realizaciju izložbe u 2015. godini dodijeljeno je autoricama Jadranki Sulić Šprem i Dubravki Tullio za izložbu *Pod pritiskom*

Za izložbu *Pod pritiskom* u Prirodoslovnom muzeju Dubrovnik o dubokom moru i prilagodbi dubokomorskih organizama autorica Jadranka Sulić Šprem je zajedno s akademskom slikaricom Dubravkom Tullio osmislila likovni postav povezujući ga s velikim hitom *Under Pressure* grupe *Queen*.

Narator izložbe je riba barjaktarka odjevena u najpoznatija modna izdanja pjevača Freddieja Mercuryja. Iako je na prvi pogled nejasno što povezuje Freddieja Mercuryja i duboko more, autorice izložbe u likovnom postavu vezi daju smisao. Na ovaj se način željela privući pažnja domaćih i stranih posjetitelja srednje životne dobi.

Zanimljivo je kako je ova izložba zaživjela mjesecima prije službenog otvorenja jer su kao najava izložbe realizirane edukativno-kreativne radionice, a za potrebe tehničkog postava Muzej je pokrenuo dvomjesečnu inicijativu prikupljanja starih CD/DVD medija.

Istih je prikupljeno 10.000 komada te je od njih među ostalim napravljena podmornica *Deep-sea Queen* kao i morsko dno koje je uz pomoć *disco* kugle dočaralo kretanje u izložbenom prostoru. Moderan pristup dodatno naglašavaju aplikacije na interaktivnim *touchscreen* zaslonima, dok je osjetilo sluha posjetitelja, osim glazbenog singla *Under pressure*, dodatno stimulirano zvukom dubokog mora.

Izložba *Pod pritiskom* popraćena je dvojezičnim katalogom na 119 stranica i zanimljivim promidžbenim materijalima.

Ovom je izložbom ponuđen zanimljiv program izvan glavne turističke sezone koji je privlačan kako turistima, tako i građanima Dubrovačko-neretvanske županije, kojima je omogućen i besplatan ulaz u Muzej.

Posebno priznanje HMD-a za dugogodišnju nakladničku aktivnost i sustavno proučavanje i promicanje povijesnih ličnosti Dubrovnika dodijeljeno je Dubrovačkim muzejima

Izložbeni katalogi u izdanju Dubrovačkih muzeja urednice Pavice Vilač reprezentativna su izdanja, konceptijski se podudaraju s tematskim cjelinama izložbi, bogato su ilustrirana, dvojezična i s opširnim katalogzima predmeta. Uz stručnjake iz Dubrovačkih muzeja, autori su tekstova u katalogzima i brojni vanjski suradnici, ugledni znanstvenici, vrsni poznavatelji dubrovačke baštine.

Dubrovački muzeji su u sklopu obilježavanja 400. obljetnice rođenja Stjepana Gradića 2013. godine realizirali izložbeni projekt *Stjepan Gradić*:

otac domovine čiji je katalog nagrađen Godišnjom nagradom Hrvatskog muzejskog društva.

Popratni katalog izložbenog projekta *Luka i Antun Sorkočević – diplomati i skladataelji* realiziran u povodu 280. obljetnice rođenja Luke Sorkočevića nagrađen je Godišnjom nagradom Hrvatskog muzejskog društva za 2014. godinu.

Katalog *Sveti Vlaho u povijesti i sadašnjosti* izdan 2015. godine krana je velikog izložbenog projekta u okviru kojega je 2012. godine realizirana istoimena izložba.

Izložba i prateći katalog nastavljaju niz središnjih godišnjih izložbeno-izdavačkih projekata Dubrovačkih muzeja, započetih 2011. godine, koji imaju za cilj brendiranje Dubrovnika na temelju njegove bogate kulturne i povijesne baštine, povezujući ga s istaknutim osobama i događajima iz njegove slavne prošlosti. Time Dubrovački muzeji daju prinos prepoznatljivosti Dubrovnika u svijetu, kao grada bogatoga i iznimnoga materijalnog i duhovnog naslijeđa, ali istodobno i podižu razinu znanja i svijesti lokalnoga stanovništva o dubrovačkoj kulturno-povijesnoj baštini.

Ovdje posebno ističemo ravnateljicu Dubrovačkih muzeja Pavicu Vilać koja je kao voditeljica cjelokupnog projekta i urednica kataloga nemjerljivo doprinijela da se muzejskim projektima podigne razina svijesti o kulturno-povijesnoj baštini Dubrovnika.

Posebno priznanje dodijeljeno je Josipu Kraliku za izradu faksimila metalnih muzejskih predmeta koji su korišteni u izložbenoj djelatnosti i edukacijskim programima Muzeja Slavonije u 2015. godini

Josip Kralik, magistar konzervacije i restauracije i voditelj Konzervatorsko-restauratorskog odjela Muzeja Slavonije, posljednjih nekoliko godina bavi se eksperimentalnim istraživačkim radom zahvaljujući kojemu je u Muzeju Slavonije оформljen laboratorij za izvedbu galvanskih prevlaka na metalu i drugim materijalima i, kao specifičnost za naše prostore, laboratorij za izradu faksimila kompleksnih metalnih artefakata metodom elektroformiranja.

Elektroformiranjem se taloži sloj metala na provodljive kalupe koji se nakon postizanja željene

debljine odvajaju od kalupa i time postaju predmeti sami za sebe, a kao najveća prednost ovog postupka naglašava se preciznost.

Josip Kralik je izradio desetke faksimila, među kojima se posebno ističu dva vrlo zahtjevna. Prvi je faksimil vrlo bogato ukrašene i kompleksno izrađene mjedene pečatne kutije s voštanim pečatom na Povelji o proglašenju Osijeka slobodnim kraljevskim gradom iz 1809. godine. Drugi je faksimil antičkog vrča trolisnog otvora pronađenog u arheološkim istraživanjima antičke Murse.

Izrada faksimila omogućuje smanjenje štetnih utjecaja na izvornik, jer se oni mogu koristiti prilikom izlaganja, radi stručne obrade, slanja na gostujuće izložbe i u drugim manipulacijama, a prilikom kojih se u potpunosti izbjegavaju rizici oštećenja, gubitka ili krađe izvornika. Faksimili se koriste i nezamjenjivi su u komunikaciji baštine slijepim osobama, a koriste se i u edukativne svrhe jer ih se može ponuditi posjetiteljima muzeja kao neposrednije iskustvo autentičnosti.

**Posebno priznanje za pedagoško-
edukacijski projekt u 2015. godini
dodijeljeno je Prirodoslovnom muzeju
Rijeka za program *Raznolikost je bitna***

Museumcoltour (The Adriatic's museums enrich cultural tourism) europski je projekt u kojem Prirodoslovni muzej Rijeka sudjeluje kao jedan od sedam partnera s edukativnom putujućom izložbom naziva *Raznolikost je bitna* i kompleksnim pedagoško-edukacijskim programom.

Izložba će vas provesti kroz turbulentnu prošlost planeta Zemlje, prikazati vam njenu dinamičnu i kompleksnu sadašnjost te vas odvesti u budućnost.

Izložbeni projekt kombinira edukativne panoe, elemente prilagođene dodirivanju, interakciju s posjetiteljima te video materijal, koji se sastoji od edukativnih sekvenci o zaštiti bioraznolikosti, ali sadrži i video materijal nastao u interakciji s ciljanom publikom.

Za ovaj projekt publika se priprema na određenoj lokaciji unaprijed, prije gostovanja izložbe, u vidu provođenja ankete među ciljnom publikom – predškolskom i školskom djecom. Propitujući njihovo predznanje i razumijevanje tematike stvara se aniticipacijska atmosfera. Videosnimka ankete postaje nakon provođenja dijelom izložbe baš

u sredini kojoj anketirana djeca pripadaju, pa na taj način djeca i sredina postaju dijelom izložbe, a izložba dijelom zajednice.

Edukativnu izložbu prati i drugi dio edukativnog programa, koji se sastoji od žive interpretacije, pričanja priča i prilagođenih stručnih vodstava te serije tematskih edukativnih radionica. Radionice na mjestu izložbe na kojima se koristi muzejska građa, odnosno muzejski predmeti, nastavljaju se na radionice u prirodnom ambijentu, uz more, kao i na radionice u Muzeju, čime se brišu granice između muzeja, izložbe na otvorenom i prirode.

Posebno priznanje HMD-a za marketinško-propagandni program u 2015. godini dodijeljen je Arheološkom muzeju Istre za program *Spectacula Antiqua*

Program *Spectacula Antiqua* nastao je zajedničkom suradnjom Arheološkog muzeja Istre, Turističke zajednice Grada Pule i Javne ustanove Pula sport, s obzirom na trendove u kulturi i potrebu oplemenjivanja spomenika s prikazima negdašnjeg života koji je utemeljen na znanstvenim spoznajama. Projekt je ukomponiran u cjelovitu kulturnu ponudu Grada Pule kroz program *Rimska Pula*, a kao partneri u projekt su uključene brojne institucije i pojedinci.

Program se odvija u pulskom Amfiteatru i sastoji se od tri dijela – uvodnog, u kojemu se posjetitelji upoznaju s rimskim obrtima i životom gladijatora; glavnog, u kojemu se prezentiraju gladijatorske borbe i u kojemu publika odlučuje o životu i smrti gladijatora te na taj način postaje aktivnim dijelom programa, i završnog, u kojemu se posjetitelji spuštaju na borilište i imaju kontakt sa sudionicima programa.

U tri godine sudjelovalo je više od 80 izvođača, a projekt je pogledalo više od 65.000 posjetitelja. Treba naglasiti kako je projekt već od prve godine postao samoodrživ.

Program se promovira oglašavanjem putem tiskanih materijala kao i na mrežnim i Facebook stranicama suradnika. Izrađena je i aplikacija *pula+heritage* u kojoj je promoviran program, ali i računalna igra *Spectacula Antiqua*. Tjedan prije održavanja *Spectacule Antiquae* "gladijatori" i "rimljanke" po gradu animiraju i informiraju goste.

Projekt *Spectacula Antiqua* je inovativan način promocije kulturne baštine kroz oživljenu povijest. Znanstvena utemeljenost projekta i naglasak na autentičnosti na originalnim lokacijama osnova su njegovoga edukacijskog, kulturnog i turističkog djelovanja.

Posebno priznanje za međumuzejsku suradnju u 2015. godini dodijeljeno je Gradskom muzeju Varaždin za izložbeni projekt *Velikani hrvatske umjetnosti 20. st. / Izložba iz fundusa Galerije starih i novih majstora Gradskog muzeja Varaždin koja je realizirana u Beču, Bratislavi i Budimpešti*

Gradski muzej Varaždin organizirao je izložbu *Velikani hrvatske umjetnosti 20. stoljeća* s djelima iz fundusa Galerije starih i novih majstora Gradskog muzeja Varaždin 2014. godine u Beču, na inicijativu Veleposlanstva RH u Republici Austriji, a uz potporu Ministarstva kulture RH. Autorica izložbe je muzejska savjetnica Mirjana Dučakijević.

Izložba je postavljena u Galeriji Palača Porcia i njome su se Varaždin i Hrvatska predstavili Austriji s 47 slika i 9 skulptura najvećih hrvatskih likovnih umjetnika 20. stoljeća. Izložba je bila izuzetno dobro popraćena u hrvatskim i austrijskim tiskanima i elektroničkim medijima.

Zbog velikog interesa javnosti, ali i značaja za promociju hrvatske kulture, dogovorena je daljnja suradnja s Ministarstvom vanjskih i europskih poslova RH, odnosno hrvatskim veleposlanstvima u Mađarskoj i Slovačkoj Republici, pa je u tim zemljama izložba gostovala u 2015. godini. U organizaciju projekta bili su uključeni Ministarstvo kulture RH, Zaklada „Hrvatska kuća“, Ministarstvo ljudskih potencijala Mađarske i Ministarstvo kulture Slovačke Republike.

U Budimpešti je izložba bila postavljena u reprezentativnoj palači Galerije Vigadó Mađarske akademije umjetnosti, u samom centru Budimpešte, a u Bratislavi je izložba gostovala u prostoru Palače Ministarstva kulture Slovačke Republike.

Za publiku u Budimpešti i Bratislavi pripremljen je audiovodič kroz izložbu na mađarskom, slovačkom i engleskom jeziku.

Izložba *Velikani hrvatske umjetnosti 20. stoljeća* kompleksnom međuinstitucionalnom suradnjom uspješno je predstavila dio hrvatske kulturne baštine u trima europskim prijestolnicama. Sljedeće godine izložba gostuje u Sofiji, a u tijeku su daljnji dogovori za gostovanje u Pragu.

Posebno priznanje izvan kategorija dodjeljuje se Gradskom muzeju Požege za projekt *Muzej u loncu* kojim istražuje, valorizira i promiče nematerijalnu kulturnu baštinu – tradicijsko kulinarstvo Slavonije, Baranje i Srijema

Gradski muzej Požege i autorica Maja Žebčević Matić te Boris Knez kao fotodokumentarist od 2012. godine kroz projekt *Muzej u loncu* istražuju, dokumentiraju i na jedinstven način kroz tradicijsku prehranu Požege i Požeštine predstavljaju vrlo vrijednu i nedovoljno valoriziranu nematerijalnu kulturnu baštinu.

Nepoznavanje tradicijskih jela doprinijelo je stvaranju iskrivljene slike o tradicijskoj prehrani, što kontinuirano rezultira vrlo skromnom i nerealnom turističkom ugostiteljskom ponudom. U nakani da to promijeni, Gradski muzej Požege je šireći projekt na 14 muzeja tijekom 2014. i 2015. godine organizirao sustavno istraživanje tradicijske prehrane Slavonije, Baranje i Srijema koje je rezultiralo pokretnom izložbom *Muzeji u loncu*, katalogom, elektroničkom publikacijom i istoimenim dokumentarnim filmom.

Rezultati projekta podrazumijevaju podizanje svijesti zajednice o vrijednosti i potencijalima tradicijskih jela, od proizvodnje rukom rađenih ekoloških tradicijskih namirnica, do njihovog pripremanja u turizmu kao modula za predstavljanje tradicijske nematerijalne kulturne baštine ovog dijela Hrvatske. Projekt *Muzeji u loncu* zasniva se na ideji da su tradicijska jela prenositelji informacija o nematerijalnoj kulturnoj baštini, a njihovim pažljivim odabirom nastojalo se što jasnije objasniti najvažnije godišnje, životne i radne običaje, najznačajnije kulturološke utjecaje, kao i sve socijalne skupine (seosku, građansku i vlastelinsku). Istovremeno ovaj projekt senzibilizira javnost ovog dijela Hrvatske o vrijednosti i potencijalima zaboravljenih tradicijskih jela potičući muzeje na suradnju s lokalnom zajednicom.

Stručni prilozi

Katarina Ivanišin Kardum
Punom parom

Kristina Kalanj
Muzejsko knjižničarstvo u Tehničkom muzeju *Nikola Tesla*

Zrinka Jelčić
Izložba Rudolf Matz – veliki opus vedrine

Silvija Brkić Midžić
Prva izložba Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU

Mirta Pavić
**Osvrt na bijenalnu konferenciju Međunarodnog instituta
za restauriranje povijesnih i umjetničkih djela (IIC)
*Spasimo sadašnjost: pomicanje granica radi konzervacije i
restauracije suvremene umjetnosti***

IN MEMORIAM

Vlasta Krklec
Ana Töpfer

Tatjana Brlek
Branka Šprem Lovrić

Punom parom!

Idejni začetnik *Tehničkog muzeja Nikola Tesla*, sveučilišni profesor Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu dr. Božo Težak još je davne 1958. godine imao ideju da Muzej, uz svoju osnovnu djelatnost, s vremenom preraste u znanstveno-tehnički centar. U 2015. godini Tehnički je muzej posjetilo rekordnih 180.000 posjetitelja. Rezultat je to prije svega bogatog i raznovrsnog programa, koji je posljednjih godina barem udvostručen u odnosu na ranije aktivnosti. Muzej ima dugogodišnju pedagošku tradiciju koja rezultira stalnim školskim ekskurzijama, najčešće osnovnih škola i vrtića, ali i srednjoškolaca i studenata tehničkih fakulteta. Znatan je i porast pojedinačnih posjeta, velikim dijelom zahvaljujući edukativnim programima. Stalni postav Muzeja s Planetarijem samo je dio redovite djelatnosti koju Muzej nudi posjetiteljima. Tako je, primjerice, u prošloj godini u Muzeju održano devet prigodnih izložbi, brojne različite radionice i akcije, te velik broj vrlo posjećenih predavanja. Kroz sva ta događanja Muzej je redovito prisutan u medijima, a time i u svijesti stalne kao i potencijalne publike. Najveći dio popratnih događanja besplatan je za posjetitelje. Teme su iz svih područja prirodnih i tehničkih znanosti koje se interpretiraju s mnogo različitih aspekata.

Edukativna aktivnost koju trenutačno provodimo u Tehničkom muzeju *Nikola Tesla* vraća nas na ideju začetnika dr. Bože Težaka. Riječ je o stručnim vodstvima kroz stalni postav, tijekom kojih se pokreću pojedini izloženi strojevi i time zorno prikazuje njihova izvorna funkcija. Ono što nam je s muzejskog aspekta bitno istražiti jest održivost takve prezentacije. Od travnja 2015. krenuli smo s pilot projektom pod nazivom *Punom parom!*, periodičnim pokretanjem novoobnovljenih, funkcionalnih parnih strojeva *Odjela transformacija energije*. S projektom smo započeli u sklopu dvadesete muzejske edukativne akcije, koja već tradicionalno traje mjesec dana uoči *Međunarodnog dana muzeja*, 18. svibnja. Za to vrijeme održana su četiri stručna vodstva, a još dva u sklopu *Dana europske baštine* i *Europskog tjedna mobilnosti*, u rujnu prošle godine. Osim prezentacije predmeta u pogonu najširoj javnosti, kako bi ih posjetitelji mogli doživjeti i upoznati u njihovoj cjelovitosti, cilj je bio ispitati održivost ovakve prezentacije tehničke baštine tijekom

cijele godine: koliko je to moguće i uputno s aspekta zaštite i konzervacije, kakve posebne mjere zaštite je potrebno poduzeti i slično. Ovakve demonstracije uobičajene su u velikim svjetskim muzejima znanosti i tehnologije (*Deutsches Museum* u Njemačkoj, tehnički muzeji u Brnu, Pragu, Beču itd.), a posebno u specijaliziranim muzejima širom država s jakom industrijskom baštinom: *London Museum of Water & Steam* u Velikoj Britaniji, *Hamilton Museum of Steam & Technology* u Kanadi, *Nederlands Stoommachinemuseum* (Nizozemski muzej parnih strojeva) u Nizozemskoj, *Danmarks Jernbanemuseum* (Danski željeznički muzej), itd. Riječ je o aktivnostima koje izazivaju veliki odjek u javnosti, a tako je na naše zadovoljstvo bilo i s pokretanjem parnih strojeva u našem muzeju.

Parni je stroj jedan od najrevolucionarnijih izuma u povijesnom razvoju ljudskog društva, a Tehnički muzej *Nikola Tesla* raspolaže bogatom zbirkom koja daje presjek razvoja pogonskih strojeva koji su značili i pokrenuli industrijsku revoluciju (Slika 1). Prezentacija izvornih parnih strojeva u radu svjedoči o njihovoj cjelovitosti i funkcionalnosti, jer radi se o nedavno obnovljenim izlošcima, uz veliki ulog znanja, vještine i materijalnih sredstava. Putem ovog programa javnosti se zorno predočava značenje nacionalne tehničke baštine, nužnost prikupljanja i restauracije ovakvih izložaka, podiže svijest o povijesti industrijalizacije u Hrvatskoj, te objašnjava složenost obnove i zahtjevnost izlaganja velikih i masivnih predmeta tehničkih kulturnih dobara. Zbog dokazano velikog interesa javnosti i kako bismo ovakav doživljaj muzejskih predmeta omogućili što većem broju korisnika, program *Punom parom!* ove će godine biti prezentiran kao izložba u fundusu, s elementima kojima će se testirati mogućnosti novog stalnog postava. U sklopu priprema za izložbu, rad strojeva iz *Odjela transformacija energije* dokumentirat će se u filmovima koji će biti prikazani na tablet računalima uz strojeve, putem aplikacije proširene stvarnosti (*Augmented Reality*). Tako će i oni korisnici koji ne budu u mogućnosti prisustvovati samoj demonstraciji pokretanja strojeva moći posredno doživjeti taj aspekt njihove prezentacije. Istraživanja mišljenja posjetitelja provedena putem upitnika tijekom 2015. godine pokazuju da je jedna od češćih primjedbi na postojeći postav upravo manjak suvremene tehnologije, video materijala i

◁ Odjel Transformacija energije, Tehnički muzej Nikola Tesla

Foto: Iz arhiva Tehničkog muzeja Nikola Tesla u Zagrebu

interaktivnosti. Presentacija kakva je planirana uz izložbu *Punom parom!* bit će korak prema rješavanju tog nedostatka, tj. uvažavanja mišljenja naših posjetitelja. Možemo očekivati da će tableti s aplikacijom proširene stvarnosti i nakon izložbe ostati uz parne strojeve, kao i proširene legende koje su također u planu za izložbu.

Kao i svi muzejski predmeti, tako i ovi parni strojevi pripadaju jednom širem kontekstu, izvan isključivo tehničko-povijesne prirode. Kako je cilj što cjelovitiji doživljaj korisnika, uz demonstraciju strojeva u pogonu ili video ovog procesa, uz strojeve će biti izložene i proširene legende. Zasad one sadrže samo tehničke podatke, a razrađujući projekt *Punom parom!* ustanovili smo da posjetitelje izuzetno zanima i primarna funkcija i uloga u zajednici ovih muzejskih predmeta prije njihovog dolaska u Muzej. Priče su to kojima se dodatno angažira posjetitelj, i najčešće upravo taj aspekt muzejskog predmeta ostaje u njegovom trajnom sjećanju. Tako je primjerice izloženi stojeći parni stroj iz druge polovine devetnaestog stoljeća, prema dostupnim podacima obitelji Vilhar koji su bili vlasnici stroja, bio stotinjak godina u uporabi u pilani u Prezidu u Gorskom kotaru. Pogonio je četiri *gatera* i jednu cirkulacionu pilu. Posljednji vlasnik pilane Marijan

Vilhar darovao je 1947. godine parni stroj Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu, koji ga je 1958. ustupio Tehničkom muzeju. Parni stroj u cijelosti je sačuvan i ispravnog je funkcionalnog stanja, a izložen je kao dio parnoga postrojenja, u koje je ugrađen parni kotao iz 1910. godine, dakle znatno mlađe proizvodnje i različitog podrijetla. U crkvenim knjigama župnog ureda u Prezidu zabilježen je podatak kako je 1849. godine stradao stolar Jakov Leutar uslijed nepažljivog rukovanja upravo ovim strojem iz postava Tehničkog muzeja. Zanimljiv je i primjer Parnog lokomobila češkog proizvođača *Umrath* iz Praga, proizveden 1909. godine. Rabio se za pogon generatora u lokalnoj elektrani u Kninu i dar je Željezničko-transportnog poduzeća u Zagrebu. Može se reći da je prije stotinu godina upravo taj naš muzejski predmet rasvijetljavao Knin!

Također, u sklopu ovog pilot projekta, kao uvod u priču o pari, uz parne strojeve izloženi su neki od modela iz *Zbirke modela toplinskih strojeva Kolin*, koji su zadnjih godina bili pohranjeni u depou. *Zbirka Kolin* dio je *Odjela transformacija energije* Tehničkog muzeja, a sastoji se od 53 modela prosječne veličine 45 x 30 x 15 cm, koje je osmislio i izradio naš uvaženi inženjer, termodinamičar prof. dr. sc. Ivo Kolin (1924. – 2007.). Modeli prikazuju

Demonstracija pokretanja
parnih strojeva u Odjelu
Transformacija energije,
Tehnički muzej *Nikola Tesla*
Foto: Iz arhiva Tehničkog
muzeja *Nikola Tesla*
u Zagrebu

povijesni razvoj toplinskih strojeva od *Brankine* turbine iz 1629. godine do rakete *Saturn V* iz 1969. i *Stirling/Kolinova* motora na vruću vodu iz 1982. godine. Izlaganjem nekoliko modela iz ove zbirke, od *Püstericha* Giovannija Brance, Papenovog, Newcomenovog i Wattovog parnog stroja pa do Stephensonove lokomotive, posjetiteljima je dan jasniji uvid u razvoj uporabe toplinske energije koja je s izumom parnog stroja promijenila svijet 18. i 19. stoljeća. *Zbirka Kolin* koju je Tehnički muzej nabavio 1999. godine, donacijom profesora Kolina, bila je zamišljena da funkcionira i kao pokretna međunarodna izložba i kao dio stalnog postava, pa su izvorne vitrine rastavljive. Za potrebe pilot projekta *Punom parom!* odabrani modeli bili su izloženi u tim vitrinama, a namjera je izraditi namjenske vitrine za njihovu stalnu prezentaciju uz parne strojeve iz *Odjela transformacija energije*.

Prezentacijom strojeva u pokretu (Slika 2), uz proširene legende, posjetitelj će dakle predmete doživjeti u njihovoj cijelosti. Pri tome je osobito važno da se takva prezentacija ne svede na hobistički pristup koji uključuje potencijalnu opasnost da se predmeti devastiraju. I u konzervatorskoj struci se pojavljuju različite dileme, gotovo bismo mogli reći: trendovi. Tako primjerice uvijek postoji dilema je li u redu dovesti stroj u funkcionalno

stanje korištenjem materijala koji nisu izvorni. Takvi kompromisi često su svojstveni hobističkom pristupu, primjerice kod vlasnika automobila *old-timera*. Upravo zato, u projekt *Punom parom!* su osim kustosa – voditelja *Odjela transformacija energije* i *Zbirke modela toplinskih strojeva Kolin* uključeni muzejski pedagog i restaurator, te vodiči – demonstratori. Naravno da se takav pristup ne može primijeniti na svim strojevima, ali mišljenje je restauratora, s obzirom na to da je provedena njihova obnova, da je u slučaju parnih strojeva upravo poželjno povremeno strojeve uključivati, uz samorazumljivo redovito razmatranje eventualnih promjena na predmetima uslijed takvih demonstracija. Nekadašnji parni strojevi su izrađeni tako da kao pogonske jedinice traju do 300 godina, pa se bez većih problema mogu koristiti u demonstracijske svrhe, uz stručna pravila održavanja. U planu je održati oko trideset prezentacija godišnje, otprilike svaki peti vikend i jedan radni dan u svakom petom tjednu.

Parni stroj vladao je i bio nezamjenjiv izvor pogonske energije gotovo puna dva stoljeća, u devetnaestom su se stoljeću kao međufaza koristili toplinski strojevi na vrući zrak, takozvani *Stirlingovi* motori, sve dok se u drugoj polovini 19. stoljeća nije pojavio novi izum – motor s unutarnjim izgaranjem. Dok je korištenje pare u pogonskim strojevima tvornica i prometlima (vlakovima, brodovima) sad već pitanje daleke prošlosti, važno je pripomenuti da se veliki udio proizvodnje električne energije koju danas koristimo generira parnim turbinama (izumi Sir Charlesa Parsonsa, davne 1884. godine) u termoelektranama, plinskim i nuklearnim elektranama. Čak i moderne podmornice na nuklearni pogon rabe parne turbine za pogon pogonskih jedinica. Prezentacijom kojom se predmete iz fundusa stavlja u suvremeni kontekst posjetiteljima se ukazuje i na smisao muzejskih predmeta u stvarnom životu.

Muzejsko knjižničarstvo u Tehničkom muzeju *Nikola Tesla*

Knjižnica Tehničkog muzeja Nikola Tesla

Knjižnica Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* je stručna specijalna knjižnica koja služi potrebama matične ustanove te javnosti i jedina je specijalna muzejska knjižnica za znanost i tehniku u Hrvatskoj. Njezina važnost proizlazi iz fonda koji posjeduje, a danas broji 15.000 jedinica knjižnične građe tematski vezane za povijest i razvoj tehnike i tehnologije, za djelatnost muzeja, muzejske odjele i zbirke te povijest i razvoj tehničkih znanosti u svezi s industrijom i proizvodnjom. Skupine korisnika Knjižnice uključuju muzejske stručnjake, znanstvenike, kulturne djelatnike, djelatnike u sustavu obrazovanja, učenike, studente, posjetitelje muzeja i sve pojedince koji u sustavu cjeloživotnog obrazovanja predstavljaju zainteresiranu javnost, kako u Hrvatskoj tako i u inozemstvu. Djelatnost Knjižnice Tehničkoga muzeja *Nikola Tesla* uključuje rad na izgradnji, organizaciji i očuvanju knjižničnoga fonda te razvoju sveukupnih knjižničnih usluga i specifičnih djelatnosti.

Strategija razvoja Knjižnice Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* usklađena je sa strateškim planom Tehničkog muzeja kao muzeja znanosti i tehnologije jedinstvenoga u Hrvatskoj koji djeluje na nacionalnoj razini i relevantan je centar za stjecanje kako temeljnih znanja o znanosti i tehnici, tako i za upoznavanje s nacionalnom znanstvenom i tehničkom baštinom i njezinim istaknutim predstavnicima.

Petogodišnjim strateškim planom Knjižnice Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* iz 2013. godine u programskom segmentu izgradnje i organizacije specifičnih djelatnosti, edukacije, strategije javnog djelovanja te vidljivosti i povezivanja definiran je skup specifičnih ciljeva i aktivnosti: promoviranje i izučavanje tehnike i znanosti, industrije i izumiteljstva u Hrvatskoj i svijetu te prezentacija i komunikacija srodne pisane tehničke baštine. Uključene su također promotivne aktivnosti sa svrhom afirmacije Knjižnice i njezinog fonda, promicanje čitanja i učenja, informiranje i obrazovanje. Strateški ciljevi obuhvaćaju i pridobivanje novih korisnika te proširenje suradnje na nove partnere u cilju podizanja kvalitete programa i usluga usmjerenih ciljanim skupinama korisnika u znanstveno-istraživačkim procesima i sustavu cjeloživotnog obrazovanja.

Tijekom posljednjih deset godina, Knjižnica Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* razvila je programske aktivnosti i projekte koji su ostvareni i

predstavljeni javnosti u sklopu javnih i kulturnih manifestacija u svrhu što boljeg plasmana programa širokim krugovima korisnika i općoj javnosti (*Festival znanosti*¹, *Noć muzeja*², *Noć knjige*³, *Zagrebački energetska tjedan*⁴). Ostvareni programi uključili su sljedeće vrste projektnih aktivnosti: tematske izložbe knjiga, predstavljanja stručnih monografija te popularno-znanstvene literature i multimedijskog izdavaštva, osnivanje knjižnične edukacijsko-informacijske zone unutar stalnog muzejskog postava, predavanja te javna čitanja.

Izložbe knjiga iz fonda Knjižnice Tehničkog muzeja Nikola Tesla

Knjižnica Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* usvojila je praksu prezentiranja pisane tehničke baštine javnosti i ciljanim skupinama korisnika putem raznovrsnih projekata povremenih izložbi građe iz svoga fonda.

Ostvarene izložbe knjiga iz fonda Knjižnice Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* uključuju izložbu *Nikola Tesla – iz fonda knjižnice Tehničkog muzeja* (2006.), *Oton Kučera – znanstvenik, popularizator*

1/ Organizatori za grad Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, British Council i Tehnički muzej. Web adresa projekta: <http://www.festivalznanosti.hr/>

2/ *Noć muzeja* je manifestacija započeta u Republici Hrvatskoj 2005. godine kao gradski projekt sa šest zagrebačkih muzeja, a 2006. postaje nacionalni kulturni događaj, iniciran od strane Sekcije kulturnog turizma Hrvatskoga muzejskog društva, a u suradnji sa Zajednicom kulturnog turizma HGK i svim zainteresiranim muzejima. Akcija podrazumijeva novi otvoreniji pristup muzejskoj i turističkoj publici, uključuje posjet izložbenom dijelu muzeja te popratnu seriju događanja (umjetničkih, modnih, književnih, glazbenih) u muzejima.

3/ Organizatori *Noći knjige*: Zajednica nakladnika i knjižara Hrvatske gospodarske komore, Knjižni blok – Inicijativa za knjigu, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Knjižnice grada Zagreba, Udruga za zaštitu prava nakladnika – ZANA, portal za knjigu i kulturu čitanja *Moderna vremena. Noć knjige 2015.* održala se pod pokroviteljstvom Vlade RH, a program obilježavanja podržao je Odjel za UNESCO pri Ministarstvu kulture RH. *Noć knjige 2015.* održana je 23. travnja 2015. u 180 gradova diljem Hrvatske. Više na: <http://noc-knjige.hr/>

4/ *Zagrebački energetska tjedan* održava se pod pokroviteljstvom Gradonačelnika Grada Zagreba u organizaciji Gradskog ureda za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj Grada Zagreba. Više na: <http://www.zagreb-energyweek.info/>

prirodoslovlja i tehnike (2007.), *Aqua mobilis – izložba knjiga o primjeni vode u tehnici* (2008.), *Machinae novae – tehnički zapisi u ogledalu vremena* (2009.), *Ipak se (o)kreće! – povijest astronomskih otkrića* (2010.), *Deset tehnika na papiru* (2012.), *Vizionarstvo u tehnici* (2013.), *Na istoj valnoj duljini* (2014.) te izložbu *Dvadeset godina muzejske knjige – publikacije u izdanju Tehničkoga muzeja 1995. – 2015.* (2015.), i *Nikola Tesla – avangarda znanosti* (2016.).⁵

Edukativnim i informativnim izložbama javnosti su predstavljene pojedine jedinice knjižne građe, kao i cijele zbirke koje svjedoče o povijesnom razvoju raznovrsnih grana tehnike i znanosti, obrta, industrije i izumiteljstva.

Spoznaja da se pojedina tehnička knjiga može sagledati i kao medij za prenošenje informacija, ali i kao trodimenzionalan predmet odnosno proizvod svoje okoline i time kao dokaz njezinog kulturno-povijesnog razvoja, vezana je uz odabir specifičnih kriterija prema kojima se pojedinim knjižnim jedinicama pridodaje svojstvo objekta pisane tehničke baštine.

U Tehničkom muzeju *Nikola Tesla* provodi se konceptijska ideja koja nalaže da se jedinice knjižne građe odabrane za muzeološku interpretaciju i prezentaciju fizički povezuju s drugim muzejskim predmetima tehničke baštine. Time se naglašava važnost tehničkog zapisa kao i njegove realizacije u stvarnosti. Želja je da promatrač izložbe osjeti duh ukupnosti tehničke baštine, kako trodimenzionalnog predmeta tako i njegove srodne pisane građe odnosno njegov tehnički zapis, nacrt i patent. Oslanjajući se na kreativnost i estetiku u prikazu i objašnjavanju prirode tehnike i znanosti, u izložbama se dobiva osjećaj kontrasta, ali i sinergije „lijepog“ i „mehaničkog“.⁶

U osnovi svake izložbe knjiga Tehničkoga muzeja *Nikola Tesla* stoji želja za komunikacijom sadržaja i artikulacijom relevantnih poruka. Dizajnom izložbenog postava ostvaruje se didaktička interpretacija izloženih objekata, a karakteristike postava utjecat će na način kako će posjetitelj iščitavati

izložene objekte. Platformu oblikovanja izložaba knjiga iz fonda Knjižnice Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* grade premise da knjiga uči i inspirira, knjiga budi stvaralačku iskru, nosi duh prošlog vremena i dokaz je njegova stvaranja i razvoja. Slova, riječi, nacrti, formule, patenti. Na papiru počiva sveukupno iskustvo i znanje iz povijesti čovjeka. Takav se sentiment pokušava pobuditi i u promatraču izložbe.

U sklopu projekta *Festival znanosti*, Knjižnica Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* kontinuirano organizira *Izložbu knjiga, časopisa i multimedijskog izdavaštva* (2003. – 2015.). Izložba se ostvaruje u suradnji s nakladničkim kućama i knjižarama partnerima koje pribavljaju literaturu za izlaganje. Ovom izložbom otvorenog pristupa za čitanje korisnicima se predstavlja recentna stručna i znanstveno-popularna literatura domaćih i inozemnih izdavača kao i multimedijsko izdavaštvo, a izložena građa se odnosi na tematiku različitih područja prirodnih, društvenih i tehničkih znanosti te središnju temu pojedinog *Festivala znanosti*.

Promocija izdavačke djelatnosti jedna je od značajnih sastavnica muzejskog promotivnog rada s dugom tradicijom u Tehničkom muzeju. Osim vlastitih izdanja, Tehnički muzej *Nikola Tesla* promovira i stručne te popularno-znanstvene publikacije renomiranih nakladnika s ciljem predstavljanja knjiga kao neizostavnih pomagala u edukativnim procesima i istraživanju tehničke i znanstvene baštine.

Osnivanje trajnog edukacijsko-informacijskog projekta *EdukaEnergiana*

Knjižnica Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* prvi put se uključila u ostvarivanje edukacijsko-informacijske uloge unutar muzejskog stalnog postava integracijom knjižnične korisničke zone nazvane *EdukaEnergiana* unutar posebno dizajniranog prostora za prezentacije, predavanja i radionice u sklopu novog muzejskog odjela *Obnovljivi izvori i energetska učinkovitost*⁷. U prostoru *EdukaEnergiane* izložena je knjižnična građa o povijesti uporabe energije i

5/ Autorica izložaba i likovnog postava: Kristina Kalanj.

6/ Kalanj, Kristina. Tehnička knjiga u muzejskom kontekstu : oblici prezentacije tehničke baštine kroz knjižni fond Tehničkoga muzeja u Zagrebu. // *Muzeologija* 48/49 (2011/2012), 166-175.

7/ Odjel i infocentar *Obnovljivi izvori i energetska učinkovitost*.

Nositelj projekta: Tehnički muzej; partneri: Energetski institut Hrvoje Požar, Zagreb i Regionalna energetska agencija Sjeverozapadne Hrvatske, Zagreb; voditelj projekta: Davor Fulanović; autori: dr. sc. Julije Domac, Davor Fulanović; dizajn postava: Toni Borković; likovno rješenje i grafička priprema: Dejan Dragosavac Ruta; recenzent: prof. dr. sc. Neven Duić.

◀ Detalj s izložbe „Ruđer Bošković“ (2011.), Tehnički muzej *Nikola Tesla*
Foto: Iz arhiva Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* u Zagrebu

Zbirka stručne i popularne literature o obnovljivim izvorima energije i energetske učinkovitosti uz osiguran pristup mrežnim informacijskim izvorima te s otvorenim pristupom informativnim i edukativnim tiskanim materijalima. Zbirka literature namjenski je prikupljena tijekom izgradnje cjelokupnog projekta, a prilagođena je različitim profilima korisnika s namjenom aktivnog korištenja u edukacijskim, stručnim i znanstveno-popularnim programima koji će se ostvarivati unutar novoga odjela. Nove aktivnosti za korisnike osmišljene su u cilju promocije tehnike i znanosti, izučavanja tehničke baštine, informiranja, obrazovanja i podizanja razine svijesti o energiji i okolišu u svezi s održivim razvojem.

Razvoj edukativno-promotivnog programa Knjižnice Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* u sklopu manifestacije *Noć knjige*

Obilježavajući Svjetski dan knjige i autorskih prava, Knjižnica Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* aktivno se priključila obilježavanju manifestacije *Noći knjige* 2014. – 2015. s tematski oblikovanim cjelovečernjim programom događanja. Tijekom manifestacije održane su raznovrsne aktivnosti u predavaonici,

izložbenim dvoranama i Planetariju Tehničkog muzeja *Nikola Tesla*: predavanja i javna čitanja, predstavljanje knjiga i druženje s autorima, izložbe knjiga, predstavljanje muzejske nakladničke djelatnosti te okrugli stol uz noćne razgovore o knjizi.

Navedene aktivnosti promotivno-edukativnog karaktera ostvarene su u cilju afirmacije kulture čitanja, poticanja razgovora o literaturi i podizanja svijesti o važnosti knjige u društvenom, kulturnom i znanstvenom životu.

Digitalizacija knjižnične građe – Zbirka izdanja Tehničkoga muzeja *Nikola Tesla Izumiteljstvo u Hrvatskoj*

Projektom digitalizacije knjižnične građe – zbirke izdanja *Izumiteljstvo u Hrvatskoj* postavljen je temelj za ostvarenje strateški osmišljenog cjelovitoga digitalnog repozitorija knjižnične građe Tehničkoga muzeja *Nikola Tesla* u svrhu osiguravanja dostupnosti i promocije kulturne i tehničke baštine te mogućnosti njezinog korištenja u obavijesne i obrazovne svrhe, a u cilju očuvanja i promicanja nacionalnog kulturnog identiteta.

Detalj s izložbe *Na istoj valnoj dužini* (2014.), Tehnički muzej Nikola Tesla
Foto: Iz arhiva Tehničkog muzeja Nikola Tesla u Zagrebu

Projekt je osmišljen u skladu sa suvremenim korisničkim informacijskim potrebama te procesima cjeloživotnog učenja i odgovara potrebi za snažnijom prezentacijom i pojavnosti informacija o glavnim odrednicama povijesnog razvoja prirodoslovlja i tehnike te srodnih istaknutih izumitelja i znanstvenika na području Hrvatske u digitalnom okruženju.

Prva faza projekta digitalizacije knjižnične građe obuhvatila je prioritetni skup publikacija monografskih izdanja posvećenih najistaknutijim izumiteljima, znanstvenicima i popularizatorima prirodoslovlja i tehnike u Hrvatskoj (Ruđer Josip Bošković, Nikola Tesla, Faust Vrančić, Eduard Slavoljub Penkala, David Schwarz, Franjo Hanaman, Vladimir Prelog, Ferdinand Kovačević, Ivan Krstitelj Rabljanin, Oton Kučera) te skup jedinica iz Zbirke sitnoga tiska – tiskovina izložbenih projekata Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* 1966. – 2014. godine.

Sljedeće faze projekta digitalizacije obuhvatit će skup publikacija iz nakladničke djelatnosti Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* (tematske monografske publikacije raznovrsnih tehničkih polja vezanih za razvoj tehnike, obrta i industrije u Hrvatskoj); odabrane jedinice iz Zbirke rijetkih knjiga i originalnih izdanja objavljenih u Hrvatskoj od 19. stoljeća vezane za razvoj tehnike, obrta i proizvodnje

u Hrvatskoj; odabrane jedinice iz jedinstvene arhivske građe (dokumenti, nacrti, rukopisi, fotografije) kao i proizvodne kataloge vezani za povijest industrijske baštine u Hrvatskoj.

Knjižnica Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* za budućnost

Korištenjem raspoloživih knjižničnih resursa, uloženi su napor u predstavljanje i promociju knjižnične građe te pisane riječi koja nosi vrijednosti i značaj nacionalne i svjetske kulturne i znanstvene baštine, a koja je temeljem ostvarenih programa predstavljena, interpretirana te približena korisnicima i širokoj javnosti. Akumulacija iskustava i znanja ostvarenih projekata nadalje će se koristiti za razvoj novih oblika istraživanja, predstavljanja i komunikacije pisane tehničke kulturne i znanstvene baštine u posjedu Knjižnice Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* kao izvora za edukaciju, promociju i komunikaciju građe te vidljivost Knjižnice krajnjem korisniku.

Ostvareni projekti nositelji su skupa dodanih vrijednosti koje Knjižnici Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* otvaraju novi niz mogućnosti u ostvarivanju njezinih strateških ciljeva te pozicioniranja knjižnice kao relevantnog čimbenika u društvenom i kulturnom razvoju.

Izložba *Rudolf Matz – veliki opus vedrine*

**Muzej grada Zagreba,
19. rujna – 18. prosinca 2016.**

U Muzeju grada Zagreba održana je izložba o istaknutom hrvatskom glazbeniku Rudolfu Matzu u povodu 115. godišnjice njegova rođenja. Njome je prezentirana značajna donacija dvoje glazbenika, Rudolfa Matza (1901. – 1988.) i njegove supruge Margite (1906. – 1998.), koji su Muzeju darovali svoj stan u Mesničkoj ulici 15 i cjelokupnu ostavštinu. Darovni ugovor, potpisan s Margitom Matz 1989., sadržavao je uvjet da se u stanu uredi memorijalna zbirka. Do danas to nije realizirano, pa je Zbirka još uvijek zatvorena za javnost. Njezina dokumentarna i notna građa dostupna je u svrhu istraživanja.

Na ovoj izložbi, čija je namjera bila potaknuti uređenje njihova doma, prikazan je dio raznolikog fundusa Zbirke Margite i Rudolfa Matza. Njezin vrijedan dio, vezan uz Matzovo umjetničko djelovanje, činio je središnji dio izložbe. Izloženi su njegovi instrumenti, fotografije, diplome, priznanja, medalje, notni rukopisi i tiskana izdanja njegovih skladbi, koncertni programi, plakati, pisma i dokumenti. Ambijentalni dio Zbirke, u kojemu se ističu portreti i portretne biste poznatoga glazbenog para, brojne uokvirene fotografije iz njihova profesionalnog i privatnog života te spomen-vrpce s posvetama koje su darivane Rudolfu Matzu nakon koncerata i proslava značajnih obljetnica, prezentiran je u završnoj dionici izložbe, koja sadrži više od 400 izložaka.

Kao autorica izložbe željela sam Rudolfa Matza predstaviti, na temelju istraživanja cjelokupne građe, kao izuzetno svestranog glazbenika, značajnog za zagrebački glazbeni život od 1920. do 1980-ih godina. Karijeru je započeo kao dirigent i skladatelj, bio je i violončelist, a sam je smatrao najvažnijim svoj pedagoški rad. Ispreplitanje tih djelatnosti trajno je i bitno obilježje njegova sveukupnog glazbeničkog rada, pa je osnovno pitanje koncepcije ove monografske izložbe bilo kako jasno ispričati cjelovitu priču o ovom danas nedovoljno poznatom i vrjednovanom glazbeniku. Izazov je bio odabrati predmete koji bi najbolje prikazali različite segmente umjetničke ličnosti Rudolfa Matza i ujedno bili dovoljno atraktivni za širok krug posjetitelja. Matza sam posjetiteljima približila dokumentarnom emisijom, odabranim citatima, kao i tekstualnim, zvučnim i multimedijalnim zapisima.

Tijekom priprema koje su prethodile izložbi uočila sam da je Drugi svjetski rat označio važnu

prekretnicu u Matzovu životu. Njegov zanimljiv glazbeni i životni put, prikazan u biografiji na samom početku izložbe, prati se stoga kroz tematske cjeline koje se odnose na njegovo djelovanje u međuratnom i poslijeratnom razdoblju.

U uvodnom dijelu obuhvaćeni su Matzovi glazbeni početci, kada je skladao za učeničke zborove, bio im dirigent i učio violončelo u Glazbenoj školi Hrvatskoga glazbenog zavoda. Kao dvadesetogodišnjak on je bio i vrhunski atletičar, prvak Jugoslavije u trčanju na 100 i 200 m i pobjednik na međunarodnim mitinzima u Beču i Pragu.

Središnji dio izložbe podijeljen je na dva dijela. Prvi dio predstavio je Matzovo intenzivno glazbeno djelovanje u raznolikim tematskim područjima tijekom međuratnog razdoblja. U temama o dirigentskom radu prikazana je njegova osobna afirmacija i utjecaj na mladu generaciju koju je okupljao i motivirao za bavljenje glazbom, koju je smatrao najplemenitijom umjetnošću. Istaknuta je njegova uloga u promicanju zbornog pjevanja i angažman u značajnim kulturnim događajima i manifestacijama, kao što su svečanosti otkrivanja Meštrovićevih spomenika Josipu Jurju Strossmayeru 1926. i don Frani Buliću 1935. godine. Kao violončelist svojim je nastupima u komornim ansamblima koje je osnovao, najprije u gudačkom kvartetu, a potom i u Zagrebačkom komornom orkestru, dao doprinos komornom muziciranju. Prikazan je njegov skladateljski rad u novonacionalnom glazbenom stilu inspiriran folklorom, ilustriran važnim djelima iz njegova opusa, snimkama njegovih skladbi i dokumentarnom emisijom o *Božićnoj priči*, omiljenoj predstavi u Zagrebu 1930-ih. Predstavljen je njegov pedagoški rad u Glazbenom studiju, privatnoj glazbenoj školi koju je otvorio u jednoj sobi svoga stana u Mesničkoj 15, gdje su prvu poduku stekli brojni poznati glazbenici.

Drugi dio izložbe govorio je o Matzovu poslijeratnom djelovanju, kada se posvetio pedagogiji violončela. Predstavljeno je njegovo pedagoško djelovanje kao profesora violončela i komorne glazbe na Muzičkoj akademiji, gdje je bio cijenjen među studentima, rado ih savjetovao i pomagao.

Postav izložbe Rudolf Matz - veliki opus vedrine u Muzeju grada Zagreba
 Foto: Miljenko Gregl

Istaknuta je važnost njegove metode podučavanja violončela. Matz je svojom sustavnom školom *Prve godine violončela* stekao ugled među vodećim svjetskim violončelističkim pedagogima, o čemu svjedoče sudjelovanja u radu žirija na najprestižnijim natjecanjima. Izložba nas dalje vodi kroz teme o Matzovom uspjehu kao dirigenta Zagrebačkoga omladinskog komornog orkestra i o proslavama četrdesete i pedesete obljetnice njegova glazbenog i pedagoškog djelovanja. Matz je dao važan doprinos afirmaciji i razvitku muzikoterapije u nas. Od 1971. do 1974. bio je umjetnički voditelj i dirigent zbora Zagrebački liječnici pjevači. Na vlastiti tekst napisao je skladbu *Carmen medicorum*, koja je bila središnja točka njihovih nastupa i prihvaćena je kao liječnička himna.

Dio izložbe posvećen je i privatnom svijetu Rudolfa Matza, duhovitog i poticajnog čovjeka, omiljenog među glazbenicima. Pisao je stihove za svoje vokalne skladbe i lirske pjesme. Njegovi dnevni i opširne novogodišnje čestitke, koje je pod nazivom „okružnice“ slao prijateljima i suradnicima, važni su za popunjavanje mozaika njegove biografije i upoznavanje njegove ličnosti. Mnogo je pisanih tragova o njegovu skladnom obiteljskom životu sa suprugom Margitom, profesoricom klavira i čembalisticom. Vjenčali su se 1938., a u vrijeme Drugoga svjetskog rata, kada je bila u opasnosti zbog židovskog podrijetla, Matz se povukao se iz javnosti i štitio ju. Njihov brak trajao je do kraja njegova života.

U završnoj dionici rekonstruirani su ambijenti iz triju reprezentativnih salona njihova stana u Mesničkoj ulici 15, u kojemu su živjeli punih pola stoljeća. Istaknuto je značenje doma cijenjenog glazbenog para kao legendarnog mjesta u

glazbenom i kulturnom životu grada. Tu su se sa supružnicima družili i zabavljali profesori Muzičke akademije, violinisti gudačkog kvarteta u kojemu je Matz svirao i njegovi prijatelji iz mladosti. Posjećivao ih je i violončelist Antonio Janigro. Održavali su se kućni koncerti, a najsvečaniji su dani svake godine bili njihovi rođendani, Margitin 24. siječnja i Rudolfov 19. rujna. Uređenjem stana u memorijalnu zbirku održat će se sjećanje na fascinantnu ličnost Rudolfa Matza. Prezentacija njegove umjetničke osobnosti u autentičnom prostoru činit će jedinstvenu ambijentalnu cjelinu, koja će biti poticaj za susrete violončelista i glazbenika i održavanje povremenih koncerata i majstorskih tečajeva.

Nikolina Jelavić Mitrović autorica je likovnog oblikovanja izložbe. U oblikovnom rješenju tematske cjeline prezentirane su na visokim pregradama/zidovima s obje strane, čime je kretanje među izlošcima dinamizirano. Predmeti su većinom dvodimenzionalni, raznovrsnog sadržaja. Raspoređeni su kao razigrane note na listu zamišljene partiture, po samim pregradama i na pričvršćenim nosačima različitih visina. Prevladava crna i bijela boja, što olakšava fokusiranje na predmete i temu. S bočnih strana teme su upotpunjene povećanjima važnih fotografija. Na istaknuto mjesto, nasuprot ulazu u izložbenu dvoranu, postavljeni su reprezentativni izlošci, Matzov violončelo i njegov portret s instrumentom, upotpunjeni povećanjima dviju upečatljivih fotografija i citatom, njegovom misli vodiljom, koji ga karakterizira kao glazbenika i iznimnog čovjeka.

Kao zvučna kulisa na izložbi su prikazane glazbene emisije i koncerti skladbi Rudolfa Matza, koje je snimila Hrvatska televizija.

Prva izložba Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU

Hrvatski muzej medicine i farmacije prvi je muzej znanosti u sastavu Akademije, a osnovan je 2014. godine s ciljem prikupljanja, čuvanja, dokumentiranja i prezentacije hrvatske medicinske i farmaceutske baštine. Inicijalni muzejski

fundus čini zbirka Odsjeka za medicinske znanosti Zavoda za povijest i filozofiju znanosti HAZU, koja je stvarana od tridesetih godina prošlog stoljeća do danas zalaganjem generacija profesionalaca i entuzijasta na području povijesti medicine i farmacije. Stručni i znanstvenoistraživački rad Muzeja temelji se na suradnji s Odsjekom za povijest medicinskih znanosti. U cilju razvoja muzejske djelatnosti i upotpunjavanja muzejskog fundusa uspostavljena je suradnja s hrvatskim medicinskim i farmaceutskim ustanovama, tvrtkama i društvima. Iz takve razvojne strategije Hrvatskog muzeja medicine i farmacije potekla je i ideja o izložbi *Kaštel na vrhuncu : oglašavanje i ambalaža lijekova tvornice Kaštel u Zagrebu 1930-ih i 1940-ih* koja je realizirana u suradnji s *Plivom* (nasljednicom *Kaštela*). Budući da Hrvatski muzej medicine i farmacije još nema vlastiti izložbeni prostor, izložba je bila postavljena u Knjižnici Akademije od 18. studenoga 2016. do 31. siječnja 2017. godine.

Na ovoj studijskoj izložbi predstavljena je građa iz fundusa Hrvatskog muzeja medicine i farmacije, dio građe iz ostavštine Pavla Gavranica koja se čuva u Kabinetu grafike te stručni časopisi i arhivsko gradivo iz Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU. Riječ je o vrijednoj građi koja do sada nije bila prezentirana javnosti, a za povijest hrvatske farmacije važna je kao svjedočanstvo o visokoj razini promotivnih aktivnosti jedne od prvih hrvatskih tvornica lijekova – tvornice *Kaštel*, koja je kasnije integrirana u *Plivu*. Predstavljeno je njihovo oglašavanje u stručnim časopisima, ambalaža lijekova, produkcija promidžbenih rokovnika za liječnike te serija reklamnih razglednica, prospekata i skica za reklame koje je grafički oblikovao istaknuti hrvatski dizajner Pavao Gavrančić.

Tvornica *Kaštel* osnovana je u Karlovcu 1921. godine. Prvi predsjednik odbora Dioničarskog društva *Kaštel* bio je prof. dr. Gustav Janeček, koji

je u suradnji s dr. Eugenom Ladanyjem pokrenuo proizvodnju farmaceutskih preparata i galenskih pripravaka, čime su utrljali put suvremenoj proizvodnji lijekova na ovim prostorima. Tim entuzijasta vođen vrijednostima i strašću prema znanosti ubrzo je nakon osnutka tvrtke *Kaštel* počeo s istraživanjem i razvojem novih lijekova. Godine 1928. proizvodnja seli na današnju lokaciju u Zagrebu, gdje se zapošljava oko 60 djelatnika i 25 činovnika, od kojih 10 akademski obrazovanih. Organizirani istraživački rad počeo je 1936., u suradnji s profesorom Vladimirom Prelogom sa Zagrebačkog sveučilišta, kasnijim dobitnikom Nobelove nagrade za kemiju. Već 1936. *Kaštel* je na tržište plasirao *sulfanilamid*, aktivnu ljekovitu supstanciju bakteriostatskog djelovanja, pod imenom *Streptazol*, koji je patentno zaštićeno. *Kaštel* postaje jedan od prvih proizvođača sulfonamida u svijetu. Tijekom 1939. osnovana je državna ustanova *Plibah* (Proizvodnja lijekova banovine Hrvatske), a taj je naziv 23. lipnja 1941. izmijenjen u Državni zavod za proizvodnju lijekova *Pliva* (proizvodnja lijekova i vakcina). U kolovozu 1945. godine tvornica *Kaštel* je pripojena Državnom zavodu za proizvodnju lijekova *Pliva* (naziv pod kojim posluje od 1945. do danas). Tijekom svog razvoja *Pliva* je postigla veličanstvene rezultate, ne samo u proizvodnji i plasiranju svojih rezultata, već i u prepoznatljivosti svojih proizvoda i imidža općenito. Premda su kronike o *Plivinoj* povijesti vođene u kontinuitetu, u njima je začuđujuće malo pozornosti bilo posvećeno razvoju i procesima oblikovanja *Plivinog* oglašivačkog materijala i predmeta, poruka i kampanja. Stoga promidžbeni materijal proizvoda rane zagrebačke faze *Kaštelove* proizvodnje pohranjen u Hrvatskom muzeju medicine i farmacije HAZU može poslužiti kao svjedočanstvo ranog entuzijazma i početnih proizvodnih uspjeha *Kaštela* na tržištu, ali i ulaganja u njihovu vizualnu prezentaciju široj javnosti. Ovi su promidžbeni materijali važan indikator početka dizajna i promidžbe i čine dragocjeno polazište u poznavanju cjelokupnosti *Plivine* i nacionalne industrijske baštine.

Izložba je organizirana u suradnji s *Plivom* kao sponzorom u povodu 95. obljetnice njenoga kontinuiranog rada. Realizaciju izložbe financijski su poduprli Ministarstvo kulture RH i Gradski

ured za obrazovanje, kulturu i sport Grada Zagreba. Uz izložbu je objavljen katalog koji na 72 stranice sadrži opširan uvodni tekst, bibliografske bilješke, popis literature, sažetak na engleskom jeziku i ekstenzivne kataloške jedinice. Bogato je opremljen fotografijama u bojama svih 100 muzejskih eksponata i reprodukcijama popratne građe. Autorica uvodnog teksta je prof. dr. sc. Stella Fatović-Ferenčić, dok je tekst o dizajnu reklamnih razglednica i katalog predmeta napisala autorica koncepcije izložbe Silvija Brkić Midžić. Autor fotografija je Srećko Budek, dok je vizualni identitet izložbe i likovni postav, kao i dizajn kataloga osmislio Ante Rašić (Studio Rašić).

Prvo izložbeno predstavljanje Hrvatskog muzeja medicine i farmacije također je imalo za cilj upoznati hrvatsku javnost sa svojim potencijalom te senzibilizirati zainteresirane pojedince, ustanove i tvrtke da podupru rad i budući razvoj Muzeja te što skorije otvaranje njegova stalnog postava.

◦ Naslovnica kataloga izložbe *Kaštel na vrhuncu* : oglašavanje i ambalaža lijekova tvornice Kaštel u Zagrebu 1930-ih i 1940-ih u izdanju Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU

◦ Detalj izložbe *Kaštel na vrhuncu* : oglašavanje i ambalaža lijekova tvornice Kaštel u Zagrebu 1930-ih i 1940-ih

Osvrt na bijenalnu konferenciju Međunarodnog instituta za restauriranje povijesnih i umjetničkih djela (IIC) *Spasimo sadašnjost: pomicanje granica radi konzervacije i restauracije suvremene umjetnosti*

Već niz godina Međunarodni institut za restauriranje povijesnih i umjetničkih djela (International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works, IIC) organizira velike bijenalne konferencije koncipirane tako da obrađuju aktualnu temu od stručnog interesa. Posljednji takav redoviti skup održan je u Los Angelesu u rujnu 2016. pod nazivom *Saving the Now: Crossing Boundaries to Conserve Contemporary Works*, i na njemu se okupilo oko 600 stručnjaka s tog područja.

Ono što je osobito zanimljivo jest činjenica da je IIC, ugledna stručna organizacija koja se uvijek do sada bavila temama konzerviranja i restauriranja tradicionalne umjetnosti, prvi put prihvatila temu konzervaci-

je i restauracije suvremene umjetnosti prepoznavši važnost čuvanja i održavanja novije baštine.

Prošlogodišnja konferencija održana je u hotelu *Millenium Biltmore* od 12. do 16. rujna 2016., a na njoj su obrađeni raznovrsni problemi iz toga bogatog i raznolikog stručnog područja. U suradnji s Konzervatorskim institutom Getty (Getty Conservation Institute, GCI) i Internacionalnom mrežom za konzerviranje i restauriranje suvremene umjetnosti (International Network for the Conservation of Contemporary Art, INNCA), IIC je ovom konferencijom nastojao pomaknuti konceptualne i zemljopisne granice u konzerviranju i restauriranju suvremene umjetnosti.

Svakoga dana konferencije održane su tri do četiri sesije, od kojih se svaka sastojala od tri predavanja unutar logičnih tematskih cjelina. Istraživanja su obuhvaćala primjere iz teorije i prakse i bavila se najširim spektrom tema, od materijala do pristupa, modela odlučivanja i postupaka preko dokumentiranja i arhiva, akvizicija, objekata koji

nisu predviđeni za muzeje, digitalne i participativne umjetnosti, replika, ponovne izrade radova nakon umjetnika, (ko)produkcije itd. Fokusirala se na najvažnije teme koje još treba obraditi u struci ili na one već otvorene, koje se mogu upotpuniti novim spoznajama i istraživanjima.

Cilj je bio aktivnije ispitati različita konzervatorsko-restauratorska područja, što se odnosilo na pristupe u različitim zemljama, uključenost različitih struka poput industrije, ali i mnogih drugih, te na razlike između konzervacije i restauracije tradicionalne i suvremene umjetnosti.

Uvodnu je riječ održala predsjednica IIC-a Sarah Staniforth, a nakon nje govorili su Tom Learner, voditelj GCI-a, i Tatja Scholte, u ime INNCA-e.

Prvo je izlaganje, kao i do sada na bijenalnim konferencijama IIC-a, bilo rezervirano za predavanje kojemu je dodijeljena Forbesova nagrada. Ona je ove godine pripala Carol Mancusi-Ungaro, pomoćnoj ravnateljici za konzervaciju i istraživanje u Whitney muzeju američke umjetnosti (Whitney Museum of American Art). U svom izlaganju naslovljenom *Falsificiranje vremena (The Falsification of time)*, dotaknula je mnoga važna pitanja koja prožimaju našu struku, i to na primjerima iz svog iskustva rada s umjetnicima poput Richarda Serre, Marka Rhotka ili Sola LeWitta. Govorila je o etici i filozofiji konzervacije i restauracije suvremene umjetnosti i zadaći „vraćanja sata unatrag“. Naša struka poštuje materijal, ali često je koncept pretpostavljen kulturi čuvanja materijala. Zapravo je sukus njezina izlaganja ostao lajtmotiv cijele konferencije, a to je spoznaja da su konzervacija i restauracija zapravo pažljivo upravljanje promjenama. Jer mnoge je procese nemoguće pobijediti.

Na konferenciji smo čuli 45 izlaganja predavača iz cijelog svijeta, od kojih su sva bila na zavidnoj stručnoj razini. Zapravo, odbor zadužen za odabir prispjelih prijava (čija je članica bila i autorica ovog teksta) imao je težak zadatak od približno 360 sažetaka odabirati njih 50 jer je većina radova bila visoke kvalitete. Osim predavanja, u pauzama se mogao proučiti 51 izloženi plakat, od kojih je 20 bilo studentskih. Dio bogatoga stručnog programa bila je i panel diskusija o temi utjecaja tržišta umjetnina na konzervatorsko-restauratorske odluke, organizirana sa sudionicima koji su sa stajališta svoje angažiranosti na tržištu

umjetnina govorili o prisutnosti i utjecaju konzervacije i restauracije na trgovinu umjetninama.

Cijeli tjedan program su pratila društvena događanja u sklopu kojih smo vidjeli Museum of Contemporary Art (MOCA), the Broad, Los Angeles County Museum of Art (LACMA), a na izbor su bili ponuđeni brojni stručni izleti u sklopu kojih su se mogla posjetiti mnoga izvanredna mjesta kao The Getty Center, kolekcija Weisman i Franklin D. Murphy park skulptura na Kalifornijskom sveučilištu (UCLA), Marciano muzej koji još nije otvoren za javnost (The Marciano Museum of Art) te mnoga druga.

Tijekom konferencije održavao se mali sajam na kojemu su svoje proizvode izložili proizvođači različite konzervatorsko-restauratorske opreme, a bio je tu i štand s Gettyjevim izdanjima stručnih knjiga po sniženim cijenama.

Pet punih dana bogatoga stručnog i društvenog programa provedenoga u međusobnom druženju, povezivanju, dijalozima i raspravama svakako će ostati zapamćeno ne samo po iznimno zanimljivom stručnom sadržaju, već i po ugodnoj i prijateljskoj atmosferi. Tako velike konferencije katkad ne ostave mnogo prostora za uspostavljanje kontakata s kolegama, no ova je konferencija, usprkos velikom broju sudionika, postigla čak i taj

rezultat – druženje i komunikacija bili su jednostavni i spontani.

Posljednjeg dana konferencije proglašeni su pobjednici među autorima plakata. Nagradu je dobio Ioseba I. Soraluze sa suradnicima za plakat o temi konzervacije efemerne umjetnosti, odnosno o restauraciji kore od banane u radu Lo Yi-chuna, a u studentskoj kategoriji nagrađena je Katharina Poll sa suradnicima za plakat o čišćenju djela slikanih akrilnom emulzijom.

Već niz godina IIC na bijenalnim konferencijama dodjeljuje nagradu *Keck (The Keck Award)* za najveći doprinos promociji javnog razumijevanja i prepoznavanja dostignuća konzervatorsko-restauratorske struke. Ove je godine ta nagrada pripala Prirodoslovnome muzeju iz Londona (The Natural History Museum) za projekt konzerviranja i restauriranja kostura plavog kita (*Blue Whale Skeleton*).

Za kraj objavljen je grad domaćin sljedeće bijenalne konferencije – Torino u Italiji gdje će se 2018. održati skup na temu preventivne konzervacije pod nazivom *Preventive Conservation: The State of the Art*.

Nakon završenog skupa, bogatoga na mnogo razina, teško je zadržati u pamćenju baš sve detalje koje bismo željeli, no zbornik u kojemu

~ Bijenalna konferencija *Saving the Now: Crossing Boundaries to Conserve Contemporary Works*, Los Angeles, rujna 2016.

su objavljeni članci svih autora izlaganja, a koji su sudionici dobili prvog dana konferencije, raskošno je i korisno štivo kojemu ćemo se sigurno često vraćati i proučavati ga.

Ovaj je važni stručni događaj okupio velik internacionalni tim, obradio brojne probleme i uspio u težnji da otvori i istraži neke nove teme. Na takvim je skupovima često lako ući u krug postavljanja uvijek istih pitanja, ali ovdje smo zajednički napravili korak dalje i uspjeli identificirati probleme s kojima ćemo se sigurno još baviti u budućnosti. Pri donošenju odluka o konzerviranju djela suvremene umjetnosti ne postoji apsolutno sigurno tlo, one se za baš svaki slučaj i predmet donose zasebno.

Oni među nama koji se aktivno bave konzervacijom i restauracijom suvremene umjetnosti znaju da je konzervacija suvremenih umjetničkih djela neprekidno propitivanje granica, a ova je konferencija govorila upravo o tome.

In memoriam

Ana Töpfer (1926. – 2016.)

Povijest Muzeja i nalazišta krapinskog pračovjeka nezamisliva je bez spomena na izuzetnu osobu Anu Töpfer, zaslužnu za osnivanje Muzeja evolucije u Krapini i revitalizaciju nalazišta Hušnjakovo.

Rođena je 11. svibnja 1926. godine u obitelji Adolfa i Margarete Jung. Osnovnu školu završila je u Banovoj Jarugi, nižu gimnaziju u Novoj Gradskoj, a višu u Vukovaru i Zemunu.

Godine 1951. diplomirala je šumarstvo na Šumarskom fakultetu u Beogradu, a magistrirala je muzeologiju na Zagrebačkom sveučilištu, uz specijalnost: bibliotekarska dokumentacija i informacijske znanosti – muzeologija.

Godine 1952. radila je u Šumskom gospodarstvu „Šamarica“ Zagreb, na Odsjeku za taksaciju za područja šumarija Sisak, Petrinja, Dvor na Uni, Kostajnica i Glina.

Godine 1954. godine premještena je u Šumariju Krapina na radno mjesto zamjenice upravitelja. Ovim preseljenjem započinje nova prekretnica u njenom privatnom životu, te je u Krapini osnovala svoju obitelj i posvetila se predanom kulturnom i muzeološkom radu.

Godine 1960. postavljena je za šumarskog inspektora kotara Krapina, a dvije godine kasnije prelazi na rad u Općinu Krapina, na poslove iz

oblasti šumarstva, kulture i turizma te postaje voditeljicom Nalazišta krapinskog pračovjeka.

Osnovala je Galeriju „Hušnjakovo“ u Krapini u zgradi nekadašnjeg Kneippovog lječilišta, a 1971. godine bila je član inicijativnog i organizacijskog odbora za osnivanje Matice hrvatske u Krapini.

Muzej evolucije je prvi put za javnost otvoren u rujnu 1971. godine, zahvaljujući Ani Töpfer i autoru postava pok. akademiku Mirku Malezu. Muzejski fundus sadržavao je geološku, paleontološku i arheološku zbirku, a koncepcija stalnog postava se odnosila na prezentaciju stijena i minerala Hrvatskog zagorja, razvoj života na Zemlji te razvoj čovjeka s posebnim naglaskom na krapinskog neandertalca. Nalazište je bilo predstavljeno odljevima kostiju neandertalaca, faunističkom fosilnom zbirkom, kamenim oruđem te dokumentacijom o otkriću.

Tada su na Nalazištu uređene staze, postavljene zaštitne ograde i klupe za odmor, a svoje mjesto su po prvi put našle rekonstrukcije neandertalca i pleistocenskih životinja. Prve rekonstrukcije izradio je pok. kipar Stanko Tucaković prema uputama dr. sc. M. Maleza, a inženjerka

Ana Töpfer uredila je tzv. „neandertalski perivoj“ te je također zaslužna za revitalizaciju samog lokaliteta.

Muzej evolucije je u vrijeme osnutka bio u sklopu Fonda za unapređenje šuma općine Krapina, a 1971. se prenosi na Šumsko gospodarstvo Zagreb. Godine 1977. osnovana je organizacija „Nalazište pračovjeka Krapina“, a od 1988. nalazi se u sastavu Centra za kulturu, umjetnost i informiranje u Krapini. Tek 1993. godine Muzej postaje vlasništvo Republike Hrvatske. Muzej evolucije, kao organizacijska jedinica Muzeja Hrvatskog zagorja, zatvoren je u veljači 2010. godine, kada se otvorio novi Muzej krapinskih neandertalaca u neposrednoj blizini nalazišta.

Ideja gospođe Ane Töpfer bilo je i uređenje Parka drvenih skulptura na otvorenom prostoru „Forma prima“. Zbirka broji više od 40 skulptura velikog formata koje potpisuju najpoznatiji svjetski i domaći kipari 80-ih godina 20. stoljeća, a koje su nastale tijekom međunarodnih kiparskih simpozija, koji su se u Krapini održavali od 1976. do 1982. godine.

Danas je park zaštićen i ima svojstvo kulturnog dobra, a Nalazište pračovjeka zaštićeno je kao prvi paleontološki spomenik prirode u RH.

No, unatoč svim tim zaslugama, gospođa Töpfer zbog političkih je razloga prijevremeno umirovljena 1980. godine, nakon 29 godina radnog staža.

Iako nije bila rođena Krapinčanka, njezina je ljubav prema gradu Krapini bila neizmjerne te se nikada nije prestala boriti za njegov kulturni i turistički prosperitet. Svoje je brojne bilješke ubrzo pretočila u dvije zanimljive knjige.

Od 1992. do 1996. godine marljivo je radila na knjizi koja prikazuje život krapinskih građana od 1885. do 1945. godine, a objavljena je pod naslovom *Krapinska purgerska kuhinja*. Bila je to jedna od najprodavanijih knjiga sa zanimljivim receptima starih zagorskih tradicionalnih jela i kolača, popraćenih pričama i običajima iz tog vremena.

Njena druga knjiga je *Život na velikim stanicama* izdana 2013. godine, a govori o njenom zanimljivom djetinjstvu u mjestu Banova Jaruga u prvoj polovini prošlog stoljeća, sve do njezinih gimnazijskih dana. Knjiga je prvi put predstavljena javnosti u Muzeju krapinskih neandertalaca,

na dan ulaska Hrvatske u Europsku uniju. Bio je to dar Muzeja i grada Krapine dragoj gospođi Töpfer.

Zvali su je „hodajućom enciklopedijom“, a mnogi je pamte po neiscrpnjivosti energiji i memoriji čak i u njenim poznim godinama. Gospođa Ana Töpfer sa svojim zaslugama bit će trajno upisana u povijest grada Krapine, Muzeja krapinskih neandertalaca i svjetski poznatog nalazišta Hušnjakovo.

Vlasta Krklec

Nakon duge i teške bolesti u 64. godini života napustila nas je naša draga kolegica, muzejska savjetnica mr. sc. Branka Šprem-Lovrić.

Branka Šprem Lovrić rođena je 21. studenoga 1952. godine u Zagrebu, gdje je završila osnovnu školu i gimnaziju. Diplomirala je etnologiju, ruski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

U razdoblju od 1976. do 1978. godine radila je u Gradskom muzeju Vinkovci, a od 1. svibnja 1979., gotovo cijeli radni vijek, u Muzeju „Staro selo“ Kumrovec.

Za vrijeme djelovanja i rada RO Spomen park Kumrovec i Javnog poduzeća Kumrovec, od 1987. do 1993. bila je rukovoditeljica Muzeja „Staro selo“ Kumrovec.

Godine 1995. Branka Šprem Lovrić magistrirala je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu s temom *Spremišta za kukuruz u Hrvata s njihovim paralelama u Europi*. Na sjednici Hrvatskog muzejskog vijeća održanoj 25. lipnja 1997. promaknuta je u zvanje muzejske savjetnice.

Od formiranja Muzeja Hrvatskog zagorja, Branka Šprem Lovrić bila je voditeljica Muzeja „Staro selo“ Kumrovec, voditeljica *Zbirke oruđa i alata*, *Zbirke keramike*, *Zbirke pučke sakralne umjetnosti* i autorica mnogobrojnih kataloga te članaka publiciranih u domaćim i inozemnim stručnim izdanjima. O radu i djelovanju Muzeja „Staro selo“ Kumrovec redovito je objavljivala članke u časopisu *Hrvatsko zagorje*.

Autorica je stalnih muzejskih postava u Muzeju „Staro selo“ Kumrovec, od kojih izdvajamo *Lončarstvo*, *Od konoplje i lana do platna*, *Kovačnica*, *Kolarstvo* i *Život kovačke obitelji*. Autorica je i brojnih tuzemnih i inozemnih izložbi: *Pučka kalendarska godina u Hrvata (1998.)*, *Krovovi zagorskog sela (2010.)*, *Odjeća i nakit hrvatskih žena (1995.)*, *Od trsa do trošidbe (2005.)*, *Tradicijaska arhitektura Hrvatskog zagorja (2008.)* i drugih. Uz to je bila i voditeljica brojnih projekata, kako u Muzeju „Staro selo“ Kumrovec tako i u drugim institucijama.

Osim članstva u Hrvatskome muzejskom društvu i Hrvatskome etnološkom društvu, od 1999. godine bila je članica ICOM-ove sekcije *Europskog društva muzeja na otvorenom* te je aktivnim sudjelovanjem u radu te međunarodne muzejske asocijacije predavanjima i projekcijama

prezentirala Muzej u Europi. Kao predavačica aktivno je sudjelovala u Društvu etnologa i antropologa Rusije s međunarodnim sudjelovanjem.

Za zasluge u radu na području kulture odlikovana je redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića, a 2008. godine, kao viša konzultantica na projektu *Craft-attract - tradicijski obrti nove atrakcije za kulturni turizam*, primila je nagradu Hrvatskoga muzejskog društva za najbolji muzejski projekt.

S velikim poštovanjem prisjećamo se drage nam kolegice i voditeljice Muzeja

„Staro selo“ Kumrovec, magistre znanosti i muzejske savjetnice Branke Šprem Lovrić. Njezina neiscrpna energija i suvremeni pogledi na razvoj etnologije kao znanosti ostaju zauvijek s nama, a posebice u Muzeju „Staro selo“ Kumrovec i u publikacijama koje ostaju kao neizbrisivo svjedočanstvo i trajni poticaj za mlade naraštaje da upoznaju baštinu Hrvatskog zagorja.

Tatjana Brlek

In memoriam

Branka Šprem Lovrić (1952. – 2016.)

EMID

